

Беларускі нацыянальны стандарт FSC®

FSC-STD-BY-V1-2-2019 Belarus all forest types and sizes

Версія 1-2

Праект ад 14 лютага 2019 г.

Ухвалены Нацыянальнай працоўнай групай па добраахвотнай лясной сертыфікацыі
xx.xx.201x г.

Назва: Беларускі нацыянальны стандарт FSC 1-2 (праект ад 14.02.2019 г.)

Код стандарту: FSC-STD-BY-V1-2-20xx

Вобласць ужывання: Нацыянальная

Дата зацвярджэння: xx.xx.20xx г.

Кантактнае падраздзяленне: Нацыянальная працоўная група па добраахвотнай лясной сертыфікацыі

E-mail для накіравання каментарыяў: uermaxim@yahoo.com

© 2019 Нацыянальная працоўная група па добраахвотнай лясной сертыфікацыі. Усе правы абароненыя.

Ніякая частка дадзенага дакумента, ахоўваемага законам аб аўтарскім праве выдаўца, не можа быць узнёўлена або скапіравана у любой форме або любымі сродкамі (графічнымі, электроннымі або механічнымі, уключаючы фотакапіяванне, запіс, запіс на магнітных носьбітах, або шляхам здыму інфармацыі) без пісьмовага дазволу выдаўца.

Forest Stewardship Council® (FSC®) (далей – Лясная апякунская рада) – гэта незалежная, некамерцыйная, недзяржаўная арганізацыя, заснаваная для падтрымкі экалагічна прымальнага, сацыяльна выгоднага і эканамічна жыццяздольнага кіравання сусветнымі лясамі.

Бачанне FSC заключаецца ў захаванні пры кіраванні сусветнымі лясамі сацыяльных, экалагічных і эканамічных правоў і патрэбнасцяў сучаснага пакалення без ушчамлення азначаных правоў будучых пакаленняў

ЗМЕСТ

Уводзіны	3
Прынцып 1. Адпаведнасць законам	5
Прынцып 2. Правы <i>працаўнікоў*</i> і ўмовы працы	11
Прынцып 3: Правы <i>карэнных народаў*</i>	18
Прынцып 4. Адносіны з <i>мясцовымі супольнасцямі*</i>	20
Прынцып 5. Выгады ад лесу	24
Прынцып 6. <i>Прыродныя каштоўнасці*</i> і ўздзеянне на іх	29
Прынцып 7: Планаванне кіравання	35
Прынцып 8. Маніторынг і ацэнка.....	39
Прынцып 9. <i>Каштоўнасці асаблівай аховы*</i>	42
Прынцып 10. Здзяйсненне гаспадарчай дзейнасці	46
Дадатак А. Пералік дастасавальнага заканадаўства	62
Дадатак Б. Спіс родных відаў дрэў і кустоў	64
Дадатак В. Элементы <i>Плана кіравання*</i> і рэзюмэ <i>Плана кіравання*</i>	66
Дадатак Г. Структура <i>Плана кіравання*</i>	67
Дадатак Д. Патрабаванні да маніторынгу	68
Дадатак Е. Нацыянальная канцэпцыя <i>Каштоўнасцей асаблівай аховы*</i>	71
Дадатак Ж. Элементы біяразнастайнасці	75
Дадатак З. Спіс інвазійных відаў дрэў і кустоў, якія забаронены для ўжывання пры лесааднаўленні і лесаразвядзенні**	76

Уводзіны

«Прынцыпы і крытэры FSC для кіравання лясамі» – гэта пералік асноўных правіл устойлівага кіравання лясамі. Прынцыпаў усяго дзесяць і кожны з іх падзелены на некалькі крытэраў, па якіх і правяраецца выкананне патрабаванняў прынцыпу на практыцы. «Прынцыпы і крытэры FSC» адзіныя для ўсяго свету, для ўсіх раёнаў і тыпаў лясных экасістэм, а таксама культурных, палітычных і прававых сістэм. Усе яны (за рэдкім выключэннем) ужываюцца да ўсіх лясоў у межах адзінкі кіравання лясамі ў вобласці дзеяння сертыфіката.

Упершыню «Прынцыпы і крытэры FSC» былі апублікаваны ў 1994 г., пасля чаго ў іх некалькі разоў уносіліся невялікія праўкі. Першая сур'ёзная рэвізія крытэраў пачалася ў 2009 г., у выніку якой шматлікія *Прынцыпы** і *Крытэры** былі сфармуляваны нанова. Новая версія «Прынцыпаў і крытэраў FSC» абмяркоўвалася на Генеральнай Асамблеі FSC у 2011 г. і была ўхвалена сябрамі FSC у лютым 2012 г. Колькасць прынцыпаў не змянілася, аднак склад некаторых з іх змяніўся вельмі істотна, а крытэраў стала больш (70 супраць 56 раней). У сакавіку 2015 г. былі зацверджаны «Адзіныя міжнародныя індикатары FSC» (AMI), якія былі распрацаваны для забеспячэння ўкаранення новых «Прынцыпаў і крытэраў FSC» (версіі 5.2) і абноўлены ў 2018 г.

Да цяперашняга часу ў Беларусі выкарыстоўваліся часовыя стандарты, распрацаваныя аўдытарскімі кампаніямі для Беларусі на аснове «Прынцыпаў і крытэраў FSC» версіі 4.0. Гэты нацыянальны стандарт з'яўляецца першым беларускім стандартам лесакіравання FSC, распрацаваным на падставе «Прынцыпаў і крытэраў FSC» версіі 5.2 і «Адзіных міжнародных індикатараў» (версіі 2.0).

Фармулёўкі *Прынцыпаў** і *Крытэраў** уключаны ў нацыянальны стандарт у нязменным выглядзе. У адпаведнасці з працэдурай трансферу FSC-PRO-60-006 частка індикатараў была ўключана ў нязменным выглядзе, частка адаптавана (аб'яднана, выключана) для Беларусі ці былі ўведзены дадатковыя індикатары (у першую чаргу па радыяцыйнаму забруджванню). Дадзены дакумент падрыхтаваны зыходзячы з патрабаванняў наступных стандартаў і іншых дакументаў FSC:

- FSC-STD-01-001 V5-2 FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship;
- FSC-STD-60-002 V1-0 Structure and Content of National Forest Stewardship Standards;
- FSC-STD-60-006 V1-2 Process requirements for developing and maintenance of National Forest Stewardship Standards;
- FSC-STD-20-002 V3-0 Structure and Content of Forest Stewardship Standards;
- FSC-STD-60-004 V2-0 International Generic Indicators;
- FSC-GUI-60-002 V1-0 Applying Scale, Intensity and Risk (SIR) in National Forest Stewardship Standards;
- FSC-GUI-60-001 Guidance on the Interpretation of the FSC Principles and Criteria to Take Account of Small Scale and Low Intensity;
- FSC Principles and Criteria for Forest Stewardship Supplemented by Explanatory Notes and Rationales.

Беларускі нацыянальны стандарт лесакіравання складаецца з уводзін, дзесяці прынцыпаў і злучаных з імі крытэраў, індикатараў і верыфікатараў, дадаткаў, гласара тэрмінаў. Верыфікатары распрацаваны для кожнага індикатара і з'яўляюцца абавязковымі для праверкі, але могуць ўжывацца і дадатковыя верыфікатары.

Навуковыя і тэхнічныя тэрміны, якія сустракаюцца ў стандарце, уключаны ў гласар, а ў тэксце яны вылучаны курсівам і адзначаны зорачкай.

Сфера ўжывання стандарта

*Прынцыпы**, *Крытэры** і індикатары нацыянальнага стандарту ахопліваюць усю дзейнасць *Арганізацыі** па лесакіраванні, якая звязана з *Адзінкай кіравання**, як у яе межах, так і за яе межамі; як пры кіраванні ўласным штатам *працаўнікоў**, так і тых, якія працуюць па падрадзе. Патрабаванні стандарту дастасоўныя для ўсіх тыпаў і памераў лясоў, уключаючы *натуральныя насаджэнні**, *плантацыі** і іншыя неясныя тыпы расліннасці і землі.

Маштаб, інтэнсіўнасць і рызыка

Канцэпцыя *маштабу** і *інтэнсіўнасці** была ўключана ў "Прынцыпы і крытэры FSC" ў 1994 г., і заснавана на тым, што чым менш *Адзінка кіравання** ці *Арганізацыя**, тым, адпаведна, ніжэй *інтэнсіўнасць** уздзеяння, і тым ніжэй *рызыка** непрымальных экалагічных і сацыяльных наступстваў. Слова «*рызыка**» было ўключана «Прынцыпы і крытэры FSC» версіі 5.2, каб зрабіць гэта паняцце больш прыкметным, і, каб выраўнаваць *Прынцыпы** і *Крытэры** з апошнімі зменамі ў іншых сістэмах сертыфікацыі.

У нацыянальным стандарце канцэпцыя *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыкі** ўзгадваецца ў 21 крытэры з 59 дастасавальных для Беларусі. Аднак асобнага дадатка для яе распрацавана не было, паколькі яна знайшла адлюстраванне ў індикатарах і верыфікатарах. Таксама лесаўапарадкавальныя праекты, якія маюць адзіную форму і склад для ўсіх лесагаспадарчых *Арганізацый** Беларусі, заснаваны на ацэнцы *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыкі** гаспадарчай дзейнасці.

Прынцып 1. Адпаведнасць законам

Арганізацыя* павінна* выконваць усе дастасавальныя законы*, нарматыўныя дакументы і ратыфікаваныя* на нацыянальным узроўні міжнародныя дамовы, канвенцыі і пагадненні

1.1. *Арганізацыя* павінна* быць юрыдычна вызначаным суб'ектам з яснай, дакументаванай і неаспрэчанай законнай рэгістрацыяй, з пісьмовым дазволам ад *законна** правамоцнага органа на канкрэтныя віды дзейнасці.**

1.1.1. Правамернасць *законнай рэгістрацыі** для вядзення любой дзейнасці ў рамках сертыфіката дакументальна аформленая і не аспрэчваецца. (АМІ 1.1.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Юрыдычныя дакументы *законнай рэгістрацыі**.

Такімі дакументамі могуць быць (але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства:

- статут *Арганізацыі**, якая мае права вядзення лясной гаспадаркі;

- дакументы, на падставе якіх створана (рэарганізавана) *Арганізацыя** (загад, рашэнне і да т.п.);

- пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі *Арганізацыі**;

б) Віды дазволенай дзейнасці паводле агульнадзяржаўнага класіфікатара прапісаныя ў дакументах *законнай рэгістрацыі**.

в) Дакументы і / або запісы *спрэчак** адносна *правоў валодання** і *карыстання** землямі; улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб

1.1.2. *Законная рэгістрацыя** прадастаўлена ўпаўнаважаным органам ў парадку, прадугледжаным дзеючым заканадаўствам. (АМІ 1.1.2 прыняты).

Верыфікатары:

а) Юрыдычныя дакументы *законнай рэгістрацыі** выдадзены ўпаўнаважаным(і) органам(і).

Такімі дакументамі могуць быць (але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства) звесткі Адзінага дзяржаўнага рэгістра юрыдычных асоб і індывідуальных прадпрымальнікаў (вэб-партал Адзінага дзяржаўнага рэгістра);

1.2. *Арганізацыя* павінна* прадэманстравать, што законны* статус Адзінкі кіравання, уключаючы *правы валодання** і *карыстання**, а таксама яе межы, ясна вызначаныя.**

1.2.1. *Законныя правы** на зямлю, якія дазваляюць кіраваць і / або карыстацца рэсурсамі, якія ўваходзяць у сферу дзеяння сертыфіката, дакументальна аформленыя. (АМІ 1.2.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Дакументы, паводле якіх рэалізуюцца *законныя правы** на зямлю і карыстанне ляснымі рэсурсамі.

Такімі дакументамі могуць быць, але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства дакументы, пацвярджаючыя рэгістрацыю земляў ляснога фонду, выдадзеныя органамі дзяржаўнай рэгістрацыі і земляўнага кадастру.

1.2.2. Межы *Адзінак кіравання**, якія ўваходзяць у сферу дзеяння сертыфіката, ясна пазначаныя або задакументаваныя, і паказаны на картаграфічных матэрыялах. (АМІ 1.2.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Картаграфічныя матэрыялы лесаўпарадкавання з нанесенымі межамі *Адзінкі кіравання**:
 - карты-схемы насаджэнняў лягаса, якія ўваходзяць у склад стандартнага *лесаўпарадкавальнага праекту**;
 - электронныя карты ГІС (пры наяўнасці).
- б) Рашэнні ўпаўнаважаных органаў дзяржаўнага кіравання па адабранні і выдзяленні земляўных участкаў.
- в) Картаграфічныя матэрыялы з адлюстраванымі актуальнымі зменамі межаў *Адзінкі кіравання**.
- г) Межы *Адзінкі кіравання** вызначаны на мясцовасці (інфармацыйныя знакі на асноўных дарогах).

1.3. Арганізацыя* павінна* мець законныя* правы дзейнічаць на тэрыторыі *Адзінкі кіравання, якія адпавядаюць законным* статусам *Арганізацыі** і *Адзінкі кіравання**, і павінна* выконваць законныя* абавязкі ў адпаведнасці з *дастасавальным нацыянальным і мясцовым заканадаўствам**, нарматыўных актах і адміністрацыйных патрабаваннях. Законныя* правы павінны* дазваляць нарыхтоўку прадукцыі і / або прадастаўленне *экасістэмных паслуг** на тэрыторыі *Адзінкі кіравання**. *Арганізацыя* павінна* плаціць законна* ўстаноўленыя зборы, звязаныя з такімі правамі і абавязкамі***

1.3.1. Усе віды дзейнасці *Арганізацыі** у межах *Адзінкі кіравання** ажыццяўляюцца ў адпаведнасці з *дастасавальным заканадаўствам**, нарматывамі і адміністрацыйнымі патрабаваннямі. (АМІ 1.3.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Рэестр (спіс) асноўных дзеючых нарматыўна-прававых актаў, рэгулюючых вядзенне лясной гаспадаркі.
- б) Сістэма падтрымання ў актуальным стане нарматыўна-прававых дакументаў, якія рэгулююць вядзенне лясной гаспадаркі.
- в) Кніга ўліку праверак кампетэнтнымі дзяржаўнымі арганізацыямі і / або супрацоўнікамі арганізацый той жа ведамства прыналежнасці.
- г) Дакументы на права лесакарыстання.
Такія дакументы могуць быць, але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства: лесасечныя білеты, лясныя білеты, ордары.

1.3.2. Прадугледжаныя заканадаўствам зборы, адлічэнні, падаткі і іншыя плацяжы, звязаныя з лесакіраваннем, выплачваюцца ў тэрміны, устаноўленыя нацыянальным заканадаўствам. (АМІ 1.3.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Інфармацыя (дакументы, запісы), дадзеныя супрацоўнікамі бухгалтэрыі і іншых падраздзяленняў *Арганізацыі**.
Такія дакументы могуць быць (але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства):
 - падатковыя дэкларацыі.
 - кніга ўліку праверак і Акты/даведкі праверкі дзяржаўнымі кантралюючымі органамі;
 - даведка з падатковай інспекцыі, фонду сацыяльнага страхавання;
 - рэестр плацяжоў за адпушчаную на корані драўніну; даручэнні па выплаце таксавага кошту за адпушчаную драўніну на корані;

- справаздача аб сродках бюджэту дзяржаўнага пазабюджэтнага фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Рэспублікі Беларусь (квартальны);
- разлік пені па справаздачы аб сродках бюджэту дзяржаўнага пазабюджэтнага фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Рэспублікі Беларусь» (даведка рэгіянальнага аддзела ФСАН);
- справаздача аб сродках па абавязковаму страхаванню ад *вытворчага траўматызму** і *прафесійных захворванняў** за справаздачны год; квітанцыя аб прадстаўленні ў электронным выглядзе дзяржаўнай статыстычнай справаздачнасці.

б) Пры наяўнасці запазычанасці па плацяжах збораў, адлічэнняў і падаткаў дакументы, якія пацвярджаюць факт дасудовага разгляду (аспрэчвання доўгу) або наяўнасць ўзгодненага графіка пра рэструктурызацыю даўгоў.

в) Пры наяўнасці запазычанасці за адпушчаную на корані драўніну, іншых плацяжоў за лесакарыстанне дакументы, якія пацвярджаюць прэтэнзійную працу па спагнанні даўгоў і прынятых мераў (напрыклад, лісты, прэтэнзіі, прадпісанні, пратаколы адміністрацыйнага правапарушэння).

1.3.3. Мерапрыемствы, прадугледжаныя *лесаўпарадкавальнымі праектамі**, распрацаваны ў адпаведнасці з *дастасавальнымі заканадаўствамі**. (АМІ 1.3.3 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Наяўнасць у *Арганізацыі** актуальных матэрыялаў *лесаўпарадкавальнага праекту**.

б) Дакументы, якія пацвярджаюць, што *лесаўпарадкавальны праект** прайшлі працэдуру разгляду, абмеркавання і ўзгаднення, згодна з нацыянальным заканадаўствам.

1.4. Арганізацыя* павінна* распрацаваць і ажыццяўляць меры, і/або павінна* ўзаемадзейнічаць з кантралюючымі органамі дзеля сістэматычнай аховы* Адзінкі кіравання* ад несанкцыянаванага або нелегальнага выкарыстання рэсурсаў, засялення і іншых нелегальных дзеянняў.

1.4.1. Распрацавана і рэалізуецца сістэма мер па забеспячэнню *абароны* Адзінкі кіравання** ад несанкцыянаваных або незаконных відаў дзейнасці. (АМІ 1.4.1, 1.4.2 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Графік правядзення рэйдавых мерапрыемстваў (у тым ліку і сумесных з прадстаўнікамі дзяржаўных ўпаўнаважаных органаў).

б) Інфармацыя аб праведзеных рэйдавых мерапрыемствах.

в) Публікацыі, рэпартажы, выступы ў СМІ і непасрэдна перад грамадзянамі (сходы, індывідуальны абыход і інш.), агітацыйны матэрыял па прадухіленні парушэнняў ляснага заканадаўства (на папяровым носьбіце і / або ў электронным выглядзе (напрыклад, на Інтэрнэт сайце *Арганізацыі**)).

г) Інфармацыя ад кантралюючых органаў аб выніках незалежных праверак несанкцыянаванага або нелегальнага выкарыстання рэсурсаў.

1.4.2. Калі выяўлены выпадкі несанкцыянаванай або незаконнай дзейнасці, прымаюцца меры рэагавання. (АМІ 1.4.3 прыняты).

Верыфікатары:

а) Акт аб выніках рэйдавых мерапрыемстваў.

б) Звесткі рэгістрацыі прадпісанняў і адміністрацыйных правапарушэнняў.

в) Журнал уліку адміністрацыйных правапарушэнняў.

г) Загады *Арганізацыі** аб аналізе парушэнняў ляснога і прыродаахоўнага заканадаўства і мерах па іх прадухіленні.

1.5. Арганізацыя* павінна* выконваць дастасавальнае нацыянальнае заканадаўства*, мясцовыя законы*, ратыфікаваныя* міжнародныя канвенцыі і абавязковыя нарматыўныя дакументы*, якія адносяцца да транспартыроўкі і гандлю лясной прадукцыяй унутры і за межамі Адзінкі кіравання* і/або да кропкі першага продажу.

1.5.1. Транспартаванне і гандаль лесапрадукцыі да першага пункта продажу адпавядае дастасавальнаму нацыянальнаму заканадаўству*, ратыфікаваным* міжнародным канвенцыям і дзеючым галіновым нарматыўна-прававым актам. (АМІ 1.5.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Рэестр (спіс) актуальных дастасавальных* нарматыўна-прававых актаў, ратыфікаваных* міжнародных канвенцый і / або праграмае забеспячэнне з доступам да актуальных НПА на электронных носбітах (інфармацыйна-прававыя сістэмы, даведкава-прававыя сістэмы і інш.).

б) Кніга ўліку праверак кампетэнтнымі дзяржаўнымі арганізацыямі і / або супрацоўнікамі арганізацый той жа ведамственай прыналежнасці.

в) Дакументы, якія рэгламентуюць працэс транспартавання і гандлю лесапрадукцыі.

Такія дакументамі могуць быць (але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства): таварна-транспартныя накладныя, таварныя накладныя, ордары.

1.5.2. Пры нарыхтоўцы і гандлі відамі, што трапляюць пад дзеянне Канвенцыі CITES, ёсць дазвол і / або сертыфікат CITES.

Заўвага: Індыкатар выкарыстоўваецца ў тым выпадку, калі Арганізацыя ажыццяўляе экспарт і / або імпорт відаў, якія трапляюць пад дзеянне Канвенцыі CITES (<http://checklist.cites.org/#/en>). (На 1 снежня 2018 г. на тэрыторыі Беларусі адсутнічаюць віды дрэў, уключаных у спісы CITES).*

Верыфікатары:

а) Спіс відаў CITES, якія сустракаюцца ў Беларусі.

б) Дазвол і / або сертыфікат CITES на нарыхтоўку і гандаль відамі CITES (пры неабходнасці).

в) Лесасечныя білеты.

г) Дакументы, якія рэгламентуюць працэс лесакарыстання, транспартавання і гандлю лесапрадукцыі.

Такія дакументамі могуць быць (але не абмяжоўваюцца, зыходзячы з патрабаванняў дзеючага нацыянальнага заканадаўства): лесасечныя білеты, лясныя білеты, ордары, таварна-транспартныя накладныя, таварныя накладныя, ордары

1.6. Арганізацыя* павінна* вызначаць, прадухіляць і вырашаць спрэчкі* па пытаннях статутнага або звычайнага права*, якія могуць быць вырашаны *своечасова ў дасудовым парадку, праз узаемадзейненне* з закранутымі бакамі*.**

Заўвага: Дадзены крытэр тычыцца толькі спрэчак*, якія могуць быць урэгуляваны ў пазасудовым парадку.*

1.6.1. Існуе *агульнадаступны** працэс разгляду і вырашэння *спрэчак**, якія тычацца *правоў валодання і карыстання** землямі ляснога фонду. (АМІ 1.6.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб у адпаведнасці з патрабаваннямі дзеючага заканадаўства.
- б) Кніга заўваг і прапаноў.
- в) Дакументацыя і / або запісы *спрэчак** адносна *правоў валодання** і *карыстання** землямі ляснога фонду.

1.6.2. *Спрэчкі**, якія тычацца *правоў валодання** і *карыстання** землямі ляснога фонду ў рамках *дастасавальнага заканадаўства**, якія могуць быць вырашаны ў пазасудовым парадку, своєчасова разглядаюцца і вырашаны, або знаходзяцца ў працэсе вырашэння. (АМІ 1.6.2 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб.
- б) Кніга заўваг і прапаноў.
- в) Дакументацыя і / або запісы *спрэчак** адносна *правоў валодання** і *карыстання** землямі ляснога фонду.
- г) Кніга ўліку праверак кампетэнтнымі дзяржаўнымі арганізацыямі і / або супрацоўнікамі арганізацый той жа ведамственай прыналежнасці.

1.6.3. Вядзецца дакументаваны ўлік усіх *спрэчак**, якія тычацца *правоў валодання** і *карыстання** землямі ляснога фонду ў рамках *дастасавальнага заканадаўства**, з указаннем наступнай інфармацыі:

- 1) меры прынятыя для вырашэння *спрэчкі**;
- 2) вынікі працэсу вырашэння *спрэчкі**;
- 3) нявырашаныя *спрэчкі**, прычыны, па якіх *спрэчка** не была вырашана, і дадатковыя меры для яе вырашэння. (АМІ 1.6.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб.
- б) Кніга заўваг і прапаноў.
- в) Дакументацыя і / або запісы *спрэчак** адносна *правоў валодання** і *карыстання** землямі ляснога фонду.

1.6.4. Гаспадарчая дзейнасць прыпыняецца на ўчастку, у дачыненні да якога ўзнікла *спрэчка**, калі *спрэчка** характарызуецца наступным: 1) *спрэчка** *асабліва вострая**, або 2) *спрэчка** значнай працягласці, або 3) *спрэчка**, у якую ўцягнута значная колькасць *зацікаўленых бакоў**. (АМІ 1.6.4 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументацыя, якая тычыцца прыпынення гаспадарчай дзейнасці.
- б) Палявая праверка.

1.7. Арганізацыя* павінна* абнародаваць абавязацельства не прапаноўваць і не атрымліваць хабар у грашовай або любой іншай форме карупцыі, і павінна* выконваць анты-карупцыйнае заканадаўства там, дзе яно існуе. У выпадку адсутнасці анты-карупцыйнага заканадаўства, Арганізацыя* павінна* выконваць іншыя анты-карупцыйныя меры супамерных маштабу* і інтэнсіўнасці* гаспадарчай дзейнасці і рызыке* карупцыі.

1.7.1. Рэалізуецца антыкарупцыйная палітыка, якая ўключае абавязальніцтвы не прапаноўваць і не прымаць хабару ў любой форме, якая адпавядае або пераўзыходзіць патрабаванні *дастасавальнага заканадаўства**. (АМІ 1.7.1 і 1.7.2 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Нарматыўна-прававыя акты антыкарупцыйнага заканадаўства Рэспублікі Беларусь.
- б) Антыкарупцыйная палітыка *Арганізацыі**.
- в) План рэгулярнага навучання персаналу.

1.7.2. Антыкарупцыйная палітыка знаходзіцца ў вольным доступе. (АМІ 1.7.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Інфармацыйны стэнд і / або інтэрнэт-старонка *Арганізацыі** з інфармацыяй пра антыкарупцыйную палітыку.

1.7.3. Факты хабарніцтва, прымусу і іншых відаў карупцыі адсутнічаюць, а ў іх выпадку рэалізуюцца карэктуючыя меры. (АМІ 1.7.4 і 1.7.5 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Кніга ўліку праверак кампетэнтнымі дзяржаўнымі арганізацыямі і / або супрацоўнікамі арганізацый той жа ведамственай прыналежнасці.
- б) Рашэнні / прынятыя меры і іншая дакументацыя па выяўленых фактах карупцыі ў *Арганізацыі**.

1.8. *Арганізацыя павінна* дэманстраваць доўгатэрміновыя* абавязальніцтвы прытрымлівацца *Прынцыпаў** і *крытэраў** FSC на тэрыторыі *Адзінкі кіравання** і звязаных палітык і стандартаў FSC. Заява пра такія абавязальніцтвы павінна* утрымлівацца ў *агульнадаступным** дакуменце, які размешчаны ў вольным доступе.**

1.8.1. Пісьмовая палітыка, зацверджаная ўпаўнаважанай асобай *Арганізацыі**, уключае доўгатэрміновую* прыхільнасць практыкам кіравання лясамі ў адпаведнасці з «*Прынцыпамі** і *крытэрамі** FSC» і адпаведнымі палітыкамі і стандартамі FSC.

Заўвага: Палітыка ў дадатку да заявы прыхільнасці «Прынцыпам і крытэрам* FSC» павінна* ўтрымліваць абавязальніцтвы паводле FSC-POL-01-004 Policy for the Association of Organizations with FSC. Абавязальніцтвы накіраваны на адмову ад удзелу ў наступнай непрымальнай дзейнасці:*

- 1) незаконныя высечкі або гандаль нелегальнай драўнінай або лясной прадукцыяй;
- 2) знішчэнне лясоў з каштоўнасцямі асаблівай аховы* пры лесагаспадарчых работах;
- 3) значнае пераўтварэнне лясоў у плантацыі* або пад выкарыстанне ў якасці нелясных зямляў;
- 4) інтрадукцыя генетычна мадыфікаваных арганізмаў* пры лесагаспадарчых работах;
- 5) парушэнне любой з ключавых канвенцый МАП, вызначаных у Дэкларацыі МАП пра асноватворныя прынцыпы і правы ў сферы працы. (АМІ 1.8.1 і 1.8.2 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Пісьмовая палітыка, зацверджаная ўпаўнаважанай асобай *Арганізацыі**.
- б) Інфармацыйны стэнд і / або інтэрнэт-сайт з палітыкай *Арганізацыі**.

Прынцып 2. Правы працаўнікоў* і ўмовы працы

Арганізацыя* павінна* падтрымліваць або паляпшаць сацыяльны і эканамічны дабрабыт працаўнікоў*

2.1. Арганізацыя* павінна* падтрымліваць прынцыпы і правы на працы як вызначана ў Дэкларацыі МАП аб асноватворных прынцыпах і правах у сферы працы (1998), што базуецца на васьмі асноўных канвенцыях па працы МАП.

2.1.1. Арганізацыя не выкарыстоўвае дзіцячую працу (АМІ 2.1.1 адаптаваны)

2.1.1.1. Арганізацыя* не павінна наймаць працаўнікоў* узростам да 16 гадоў, за выключэннем выпадкаў, прыведзеных у 2.1.1.2

Верыфікатары:

- а) Справаздача аб колькасці, складзе і прафесійным навучанні кадраў (за год);
- б) Дакументы па прыёме на працу;
- в) Апытанне працаўнікоў*;
- г) Палявая праверка.

2.1.1.2. Арганізацыя* можа наймаць працаўнікоў* ва ўзросце ад 14 да 16 гадоў на *лёгка работы**, якія не з'яўляюцца шкоднымі для іх здароўя або развіцця, для работы ў дзённы час і з усталяванай абмежаванай працягласцю працоўнага часу. Працягласць працоўнага часу навучэнцаў, якія працуюць на працягу навучальнага года ў вольны ад вучобы час, не можа перавышаць паловы нормы, усталяванай для працаўнікоў ад 14 да 16 гадоў (АМІ 2.1.1.2 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Справаздача аб колькасці, складзе і прафесійным навучанні кадраў (за год);
- б) Дакументы па прыёме на працу;
- в) Аналіз відаў работ;
- г) Апытанне працаўнікоў*;
- д) Палявая праверка;
- е) Пералік *лёгкіх відаў работ**, якія могуць выконваць асобы ва ўзросце 14-16 гадоў.

2.1.1.3. Працаўнікі ўзростам да 18 гадоў не могуць быць наняты для выканання *небяспечных і цяжкіх работ** (АМІ 2.1.1.3 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Справаздача аб колькасці, складзе і прафесійным навучанні кадраў (за год);
- б) Дакументы па прыёме на працу;
- в) Аналіз відаў работ;
- г) Апытанне працаўнікоў*;
- д) Палявая праверка;
- е) Спіс работ, дзе забараняецца прыцягненне да працы асоб маладзей 18 гадоў.

2.1.2 Арганізацыя выключае ўсе формы прымусовай і абавязковай працы (АМІ 2.1.2 прыняты)

2.1.2.1. Умовы прыёму на працу з'яўляюцца добраахвотнымі і заснаваныя на ўзаемнай згодзе (АМІ 2.1.2.1 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Працоўныя дамовы і кантракты;
- б) Апытанне *працаўнікоў**.

2.1.2.2. Адсутнічаюць любыя дзеянні, якія паказваюць на прымусовую ці абавязковую працу, у тым ліку (але не абмяжоўваюцца):

- фізічны і сэксуальны гвалт;
- праца зняволеных;
- ўтрыманне зароботнай платы, у тым ліку аплату працоўных уносаў і / або выплату дэпазіту для пачатку працы;
- забарона звальнення;
- утрымліванне пашпарта або ідэнтыфікацыйных дакументаў;
- пагрозы даносу ў органы ўлады.

Верыфікатары:

- а) Дамовы з падрадчыкамі;
- б) Працоўныя дамовы і кантракты;
- в) Апытанне *працаўнікоў**;
- г) Палявая праверка.

2.1.3. *Арганізацыя** забяспечвае адсутнасць дыскрымінацыі пры прыёме на працу і забеспячэнні занятасці

2.1.3.1. Пры прыёме на працу і забеспячэнні занятасці адсутнічае дыскрымінацыя

Верыфікатары:

- а) Апытанне *працаўнікоў**;
- б) Палявая праверка.

2.1.4. *Арганізацыя** паважае свабоду сходаў і правоў на калектыўныя перамовы (АМІ 2.1.4 прыняты)

2.1.4.1. Працаўнікі могуць ствараць або далучацца да прафесійных арганізацый па ўласным выбары (АМІ 2.1.4.1 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Наяўнасць прафесійнай арганізацыі (арганізацый);
- б) Дадзеныя аб членстве ў прафсаюзнай арганізацыі (арганізацыях);
- в) Апытанне *працаўнікоў**.

2.1.4.2. *Арганізацыя** паважае правы працаўнікоў на ўдзел у законнай дзейнасці, звязанай са стварэннем прафесійных арганізацый, узаемадзейненнем або садзейнічаннем гэтым арганізацыям або устрымлівацца ад гэтага, і не дыскрымінуе або карае працаўнікоў за ажыццяўленне гэтых правоў (АМІ 2.1.4.2 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Апытанне *працаўнікоў**.

2.1.4.3. *Арганізацыя** добрасумленна ўзаемадзейнічае з законнымі прафесійнымі арганізацыямі і / або іх законна выбранымі прадстаўнікамі ў мэтах паляпшэння калектыўнага дагавора (АМІ 2.1.4.3 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Калектыўная дамова;
- б) Дакументы па распрацоўцы і зацвярджэнні калектыўнай дамовы;
- в) Апытанне *працаўнікоў**;
- г) Палявая праверка.

2.1.4.4. Калектыўная дамова распаўсюджваецца на ўсе напрамкі дзейнасці і ўсе структурныя адзінкі *Арганізацыі** (АМІ 2.1.4.4 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Калектыўная дамова;
- б) Наяўнасць калектыўнай дамовы ва ўсіх адасобленых структурных адзінках (лясніцтвах, цэхах) *Арганізацыі**;
- в) Матэрыялы праверак дзеяння калектыўнай дамовы;
- г) Апытанне *працаўнікоў**.

2.2 *Арганізацыя* павінна* спрыяць гэндарнай роўнасці* у практыках наймання, магчымасцяў падрыхтоўкі, заключэнням кантрактаў, працэсам узаемадзеяння* і гаспадарчай дзейнасці.*

2.2.1. *Арганізацыя** спрыяе *гэндарнай роўнасці**, забяспечвае роўныя правы мужчын і жанчын, не дапушчае дыскрымінацыі па палавой прыкмеце пры прыёме на працу, дае магчымасці для навучання, заключэння працоўных дамоў, а таксама падчас гаспадарчай дзейнасці і іншых формаў *узаемадзеяння** з імі (АМІ 2.2.1, 2.2.2 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Агульнадаступныя звесткі аб вакансіях з указаннем складанасці працы, умоў працы і неабходнай кваліфікацыі *працаўніка**.
- б) Апытанне *працаўнікоў**.

2.2.2. Жанчыны і мужчыны атрымліваюць аднолькавую зароботную плату за выкананне аднолькавай працы. (АМІ 2.2.4 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Зароботная плата мужчын і жанчын аднолькавай кваліфікацыі, якія выконваюць працу аднолькавай складанасці і напружанасці.

2.2.3. Адпачынак па цяжарнасці і родах даецца маці і доўжыцца не меней 6 тыдняў з моманту нараджэння дзіцяці. Адпачынак па догляду за дзіцем можа давацца як маці, так і бацьку (АМІ 2.2.6, 2.2.7 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Працягласць адпачынкаў па цяжарнасці і родам.
- б) Дакументы аб прадстаўленні адпачынкаў па догляду за дзіцем.

2.2.4. Зборы, канферэнцыі, рады арганізуюцца з удзелам жанчын і мужчын, і прадугледжваюць актыўны ўдзел і тых, і іншых (АМІ 2.2.8 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Матэрыялы збораў, канферэнцый, рад, прафсаюзных органаў.
- б) Апытанне *працаўнікоў**.

2.2.5. Існує канфідэнцыйны эфектыўны механізм паведамлення пра выпадкі сэксуальнага дамагання, дыскрымінацыі на аснове полу, сямейнага становішча, статусу бацькоў ці палавой арыентацыі, разглядання пэўных выпадкаў, прыняцця мер па іх ухіленні і не дапушчэнні ў далейшым (АМІ 2.2.9 прыняты).

Верыфікатары:

а) Апытанне *працаўнікоў**.

2.3. Арганізацыя* павінна* выконваць практыкі аховы здароў'я і бяспекі для абароны працаўнікоў* ад прафесійных рызык* бяспекі і аховы здароў'я. Такія практыкі павінны*, супамерна маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыке* гаспадарчай дзейнасці, адпавядаць або перавышаць рэкамендацыі Кодэкса практык МАП па бяспецы і ахове здароў'я ў лясной працы («Інструкцыі МАП па бяспецы і ахове працы пры лесатэхнічных працах»).

2.3.1. Забяспечваецца ахова працы ў аб'ёме прадугледжанам "Інструкцыяй МАП па бяспецы і ахове працы пры лесатэхнічных працах" ці якое перавышае яе патрабаванні (АМІ 2.3.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) *Матэрыялы* падрыхтоўкі (навучання), перападрыхтоўкі, стажыроўкі, інструктажаў, павышэння кваліфікацыі і праверкі ведаў па пытаннях аховы працы працаўнікоў *Арганізацыі** ў адпаведнасці з нарматыўнымі прававымі актамі.

б) Дамовы з падраднымі арганізацыямі на аказанне паслуг.

2.3.2. *Працаўнікі** забяспечаны сродкамі індывідуальнай засцярогі, якія адпавядаюць характару і ўмовам працы, у тым ліку для працаўнікоў з бензапіламі: каска з засцярогай для вачэй і вушэй, сігнальная камізэлька або куртка; абутак з металічным падноском; штаны з засцярогай ад прарэзу, аптэчка першай медыцынскай дапамогі (АМІ 2.3.2 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Дакументы аб выдачы сваім *працаўнікам** сродкаў індывідуальнай засцярогі для выканання работ у шкодных, небяспечных ўмовах працы, а таксама работ, звязаных з забруджваннем ці якія ажыццяўляюцца ў неспрыяльных тэмпературных умовах.

б) Апытанне *працаўнікоў**.

2.3.3. Забяспечваецца выкарыстанне сродкаў індывідуальнай засцярогі (АМІ 2.3.3 прыняты)

Верыфікатары:

а) Палявая праверка.

2.3.4. Рэгіструюцца навучанне і інструктажы па ахове працы, вядзецца ўлік трат працоўнага часу ў сувязі з няшчаснымі выпадкамі (АМІ 2.3.4 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Журналы інструктажоў па ахове працы.

2.3.5 Частата і цяжар *вытворчага траўматызму** павінны* быць устойліва нізкія (АМІ 2.3.5 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Звесткі аб колькасці і цяжары няшчасных выпадкаў за апошнія 5 гадоў.

2.3.6 Выпадкі *вытворчага траўматызму** расследуюцца і пры неабходнасці ажыццяўляюцца карэктуючыя дзеянні па іх (АМІ 2.3.6 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Дакументальна аформленыя ва ўсталяваным парадку матэрыялы расследавання *вытворчага траўматызму**.
- б) План дзеянняў па папярэджанні *вытворчага траўматызму**.
- в) Дзеянні па папярэджанні *вытворчага траўматызму** (журналы навучання і інструктажоў па ахове працы).

2.3.7. Усе віды работ, якія праводзяцца на забруджанай радыёнуклідамі тэрыторыі, *павінны** выконвацца з абавязковым радыяцыйным кантролем, у адпаведнасці з правіламі кантролю радыеактыўнага забруджвання ў лясках і на аб'ектах лясной гаспадаркі і доз знешняга апраменьвання працаўнікоў лясной гаспадаркі, і задавальняць нормам радыяцыйнай бяспекі (новы індикатар).

Верыфікатары:

- а) Вынікі радыяцыйнага маніторынгу ў лясках і на аб'ектах лясной гаспадаркі, кантролю радыяцыйнай абстаноўкі на працоўных месцах і доз знешняга апраменьвання працаўнікоў лясной гаспадаркі.
- б) Вынікі радыяцыйнага абследавання ўчастка з указаннем шчыльнасці забруджвання глебы цэзіем -137 і магутнасці дозы ў тэхналагічнай карце на распрацоўку лесасек.
- в) Карткі ўліку доз знешняга апраменьвання персаналу пры наяўнасці тэрыторыі з шчыльнасцю забруджвання глебы цэзіем-137 15 Ку/км² і больш.

2.3.8. Усе асобы, дапушчаныя да працы на забруджанай радыёнуклідамі тэрыторыі, *павінны** прайсці інструктаж па радыяцыйнай бяспецы пры правядзенні работ у зонах радыеактыўнага забруджвання (новы індикатар).

Верыфікатары:

- а) Планы і копіі сертыфікатаў па навучанні ахове працы і радыяцыйнай бяспецы працаўнікоў, якія выконваюць работы ў зонах радыеактыўнага забруджвання, і / або рабочыя прадпісанні і справаздачы па праверцы базавых ведаў па ахове працы і радыяцыйнай бяспецы.
- б) Пры правядзенні работ ў II-IV зонах радыеактыўнага забруджвання пры магутнасці дозы звыш нарматыўна дапушчальнага ўзроўня радыяцыйнай бяспекі – журнал уліку часу працы ў зонах радыеактыўнага забруджвання.
- в) Камплект сродкаў індывідуальнай засцярогі ў адпаведнасці з тыповымі галіновымі нормаў. Пры правядзенні работ у III і IV зонах радыеактыўнага забруджвання – дадатковы камплект сродкаў індывідуальнай засцярогі.
- г) Палявая праверка абсталяваных месцаў для абагрэву і прыёму ежы працаўнікоў у адпаведнасці з тэхналагічнай картаў.

2.4. *Арганізацыя* павінна выплочваць зароботную плату, якая адпавядае або перавышае мінімальныя стандарты ў лясной прамысловасці, або іншыя прызнаныя пагадненні аб зароботнай плаце ў лясной прамысловасці, або бюджэт пражыткавага мінімуму, калі ён перавышае зацверджаныя заканадаўча памеры мінімальнай зароботнай платы. Калі вышэйпералічанае не існуе, *Арганізацыя* павінна** распрацаваць механізм вызначэння памеру зароботнай платы адпаведна бюджэту пражыткавага мінімуму ва ўзаемадзеянні* з працаўнікамі*.**

2.4.1. Памер зароботнай платы, якая выплачваецца *Арганізацыяй* працаўнікам**, не павінен* быць ніжэй за мінімальную зароботную плату, усталяваную дзеючым заканадаўствам (АМІ 2.4.1 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Дакументы аб зароботнай плаце *працаўнікоў* Арганізацыі**.

2.4.2. Зароботная плата *працаўнікоў* Арганізацыі** роўная ці перавышае сярэдняю зароботную плату ўсталяваную галіновымі тарыфнымі дамовамі (АМІ 2.4.2 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Дакументы аб зароботнай плаце *працаўнікоў* Арганізацыі**.

2.4.3. *Арганізацыя* павінна** выконваць тэрміны выплаты зароботнай платы, прадугледжаныя калектыўнай дамовай (АМІ 2.4.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы аб тэрмінах выплаты зароботнай платы.

б) Апытанне *працаўнікоў**.

2.5. *Арганізацыя* павінна прадэманстраваць, што *працаўнікі** атрымліваюць прафесійную падрыхтоўку і нагляд для бяспечнага і эфектыўнага ажыццяўлення *Плана кіравання** і усіх відаў гаспадарчай дзейнасці.**

2.5.1. *Працаўнікі** праходзяць прафесійную падрыхтоўку, адпаведную дзейнасці, якая імі ажыццяўляецца, а таксама забяспечваецца кантроль бяспечнага і эфектыўнага выканання *Плану кіравання** і ўсіх гаспадарчых мерапрыемстваў (АМІ 2.5.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы аб адпаведнай адукацыі і павышэнні кваліфікацыі *працаўнікоў* Арганізацыі**.

б) Дакументы аб допуску *працаўнікоў** да выканання работ з павышанай небяспекай.

в) Апытанне *працаўнікоў**.

г) Палявая праверка.

2.5.2. Забяспечваецца вядзенне і захоўванне запісаў пра падрыхтоўку (перападрыхтоўку) і павышэнне кваліфікацыі *працаўнікоў**. (АМІ 2.5.2 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Штогадовы план падрыхтоўкі (перападрыхтоўкі), павышэння кваліфікацыі *працаўнікоў**.

б) Дамовы з устаноўмі адукацыі на аказанне паслуг па падрыхтоўцы (перападрыхтоўцы), павышэнні кваліфікацыі *працаўнікоў**.

в) Копіі дакументаў, якія пацвярджаюць навучанне *працаўнікоў**.

2.6. *Арганізацыя праз *узаемадзеянне** з *працаўнікамі** павінна* мець механізмы для разгляду скаргаў і забеспячэння *справядлівай кампенсацыі* працаўнікам** за страту або пашкоджанне маёмасці, *прафесійныя захворванні** ці *вытворчы траўматызм**, атрыманыя падчас працы ў *Арганізацыі**.**

2.6.1. Вырашэнне *спрэчак** забяспечваецца шляхам *узаемадзеяння** з *працаўнікамі** (АМІ 2.6.1 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Матэрыялы па вырашэнні працоўных *спрэчак** у адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам.

2.6.2. Звароты *працаўнікоў** рэгіструюцца, разглядаюцца і па іх прымаюцца рашэнні (АМІ 2.6.2 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Матэрыялы разгляду зваротаў *працаўнікоў** у адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам.

2.6.3 Запісы па зваротах *працаўнікоў**, якія тычацца *вытворчага траўматызму**, *прафесійных захворванняў**, страты ці пашкоджання іх маёмасці, якая выкарыстоўваецца для патрэб наймальніка, вядуцца своєчасова і ўключаюць:

- вынікі разгляду зваротаў і прынятыя рашэнні, уключаючы рашэнні пра *справядлівую кампенсацыю**;
- нявырашаныя *спрэчкі**, а таксама прычыны, па якіх *спрэчкі** засталіся нявырашанымі і магчымыя шляхі іх рашэння (АМІ 2.6.3 прыняты).

Верыфікатары:

а) Матэрыялы разгляду зваротаў *працаўнікоў** па пытаннях, якія тычацца *вытворчага траўматызму**, *прафесійных захворванняў**, страты ці пашкоджання іх маёмасці;

б) Рашэнні па дадзеных пытаннях, дакументы ці іх копіі, якія пацвярджаюць *справядлівую кампенсацыю**;

в) Матэрыялы разгляду зваротаў *працаўнікоў**, рашэнні, па якіх не прыняты, і прычыны, па якіх яны не былі прыняты.

2.6.4. *Працаўнікам** даецца *справядлівая кампенсацыя** ў сувязі з няшчаснымі выпадкамі, *прафесійнымі захворваннямі**, стратай ці пашкоджаннем іх маёмасці, якая выкарыстоўваецца для патрэб наймальніка (АМІ 2.6.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы аб прадстаўленні *працаўнікам** кампенсацыі* (індыкатар 2.6.3.)

Прынцып 3: Правы карэнных народаў*

Арганізацыя* павінна* вызначыць і падтрымліваць законныя* і звычайныя правы* карэнных народаў* на валоданні і кіраванні зямлёю, тэрыторыямі і рэсурсамі закранутых гаспадарчымі дзеяннямі.

У цяперашні час на тэрыторыі Беларусі няма прызнаных «карэнных народаў*», таму Прынцып 3 прызнаны не дастасавальным для Беларусі

3.1. Арганізацыя* павінна* вызначыць карэнныя народы*, якія існуюць у межах Адзінкі кіравання* або закранаюцца ў выніку гаспадарчай дзейнасці. Арганізацыя* павінна* тады, праз узаемадзеянне* з гэтымі карэннымі народамі*, вызначыць іх правы валодання, доступу і карыстання* ляснымі рэсурсамі і экасістэмнымі паслугамі*, іх звычайныя правы* і законныя правы* і абавязкі, што ўжываюцца ў межах Адзінкі кіравання*. Арганізацыя* таксама павінна* вызначыць тэрыторыі, дзе гэтыя правы аспрэчваюцца.

Крытэрыі не ўжываецца*

3.2. Арганізацыя* павінна* прызнаваць, паважаць і падтрымліваць законныя* і звычайныя правы* карэнных народаў* на ажыццяўленне кантролю за гаспадарчай дзейнасцю на тэрыторыі Адзінкі кіравання*, або звязанай з ёй, у ступені неабходнай для абароны* іх правоў, рэсурсаў, земляў і тэрыторый. Перадача карэннымі народамі* паўнамоцтваў кантроля за гаспадарчай дзейнасцю трэцім бакам патрабуе добраахвотнай, папярэдняй і інфармаванай згоды.

Крытэрыі не ўжываецца*

3.3. У выпадку перадачы паўнамоцтваў кантроля за гаспадарчай дзейнасцю, павінна* быць заключана абавязваючае пагадненне паміж Арганізацыяй* і карэннымі народамі* праз добраахвотную, папярэдняю і інфармаваную згоду. Пагадненне павінна* вызначаць тэрмін яго дзеяння, палажэнні пра перагляд, працяг, спыненне, эканамічныя і іншыя ўмовы. Гэтае пагадненне павінна* прадугледжваць маніторынг карэннымі народамі* выканання Арганізацыяй* умоў і палажэнняў пагаднення.

Крытэрыі не ўжываецца*

3.4. Арганізацыя* павінна* прызнаваць, паважаць і падтрымліваць правы, традыцыі і культуру карэнных народаў* згодна Дэкларацыі Арганізацый Аб'яднаных Нацый аб правах карэнных народаў (2007) і Канвенцыі МАП №169 (1989 г.).

Крытэрыі не ўжываецца*

3.5. Арганізацыя* праз узаемадзеянне* з карэннымі народамі* павінна* вызначыць участкі, якія ўяўляюць асаблівую культурную, экалагічную, эканамічную, рэлігійную ці духоўную каштоўнасць для карэнных народаў*, і на якія гэтыя карэнныя народы* маюць законныя* або

*звычайныя правы**. *Арганізацыя* павінна** прызнаць названыя ўчасткі, а іх кіраванне і / або *абарона* павінны** быць узгоднены ў працэсе ўзаемадзеяння* з гэтымі *карэннымі народамі**

Крытэрыі не ўжываецца*

3.6. *Арганізацыя* павінна прызнаваць, паважаць і падтрымліваць правы *карэнных народаў** на *абарону** і выкарыстанне іх *традыцыйных ведаў**, і *павінна** выплачваць кампенсацыю *карэнным народам** за выкарыстанне такіх ведаў і іх *інтэлектуальнай уласнасці**. У выпадку такога выкарыстання і да яго пачатку паміж *Арганізацыяй** і *карэннымі народамі** *павінна** быць заключана абавязваючае пагадненне згодна з крытэрам 3.3 пры ўмове добраахвотнай, папярэдняй і інфармаванай згоды, якое *павінна** адказваць патрабаванням *абароны** правоў *інтэлектуальнай уласнасці**.**

Крытэрыі не ўжываецца*

Прынцып 4. Адносіны з мясцовымі супольнасцямі*

Арганізацыя* павінна* рабіць унёсак у падтрымку або паляпшэнне сацыяльнага і эканамічнага дабрабыту мясцовых супольнасцяў*

4.1. Арганізацыя* павінна* вызначыць мясцовыя супольнасці*, якія існуюць на тэрыторыі Адзінкі кіравання* і тыя, што закрануты гаспадарчай дзейнасцю. Арганізацыя* павінна* тады, праз узаемадзеянне* з гэтымі мясцовымі супольнасцямі*, вызначаць іх правы валодання*, іх правы доступу і карыстання* ляснымі рэсурсамі і эксістэнтных паслугаў*, іх звычайныя правы* і законныя правы* і абавязацельства, якія дзейнічаюць ў Адзінцы кіравання*.

4.1.1. Выяўлены мясцовыя супольнасці*, якія існуюць на тэрыторыі Адзінкі кіравання*, на якія можа ўплываць гаспадарчая дзейнасць (АМІ 4.1.1 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Пералік сельскіх (пасялковых) рад дэпутатаў і іх кантакты;
- б) Пералік мясцовых грамадскіх аб'яднанняў і іх кантакты.

4.1.2. Усе зацікаўленыя бакі* павінны мець доступ да інфармацыі аб радыяцыйнай абстаноўцы і выкананні нормаў і правілаў радыяцыйнай бяспекі пры наведванні лясоў і карыстанні лясной прадукцыяй (новы індикатар)

Верыфікатары:

- а) Размяшчэнне ў адкрытым доступе актуалізаванай інфармацыі аб радыяцыйнай абстаноўцы ў межах Адзінкі кіравання* і магчымасці выкарыстання лясной прадукцыі.
- б) Карта-схема размеркавання лясных кварталаў па зонах радыеактыўнага забруджвання.
- в) Схема ўстаноўкі папераджальных і забараняльных знакаў аб радыяцыйнай абстаноўцы і іх наяўнасць.
- г) Інфармацыйныя і папераджальныя плакаты і інфармацыйныя стэнды аб радыяцыйнай абстаноўцы ў межах Адзінкі кіравання*, магчымасці выкарыстання харчовай прадукцыі лесу.

4.1.3. Арганізацыя* павінна* зрабіць усе магчымыя меры па кантролі і недапушчэнні рэалізацыі мясцоваму насельніцтву харчовай і нехарчовай прадукцыі лесу і прадуктаў яе перапрацоўкі з колькасцю радыенуклідаў, якія перавышаюць нацыянальныя нарматывы дапушчальнага ўзроўню радыеактыўнага забруджвання прадукцыі лясной гаспадаркі (новы індикатар)

Верыфікатары:

- а) Пратаколы выпрабаванняў партый лясной прадукцыі на радыеактыўнае забруджванне.
- б) Пашпарты радыяцыйнай бяспекі лясной прадукцыі і прадуктаў яе перапрацоўкі, якія рэалізуюцца Арганізацыяй*.

4.2. Арганізацыя* павінна* прызнаваць і падтрымліваць законныя* і звычайныя правы* мясцовых супольнасцяў* на утрыманне кантролю над гаспадарчай дзейнасцю на Адзінцы кіравання* або адносна яе, у ступені неабходнай для абароны* іх правоў, рэсурсаў, земляў і тэрыторый. Дэлегаванне мясцовымі супольнасцямі* кантроля над дзеяннямі па кіраванні трэцім бакам патрабуе добраахвотнай, папярэдняй і інфармаванай згоды*.

4.2.1. *Мясцовыя супольнасці** праінфармаваны пра тое, калі, куды і якім чынам яны могуць звярнуцца з заўвагамі і прапановамі па паляпшэнні гаспадарчай дзейнасці ў ступені, неабходнай для *абароны** іх правоў (АМІ 4.2.1 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Агульнадаступная інфармацыя аб магчымасці звароту па пытаннях вядзення лясной гаспадаркі і выканання правоў пры ажыццяўленні лесакарыстання.
- б) Агульнадаступная інфармацыя *Арганізацыя** аб месцы і часе правядзення лесаўпарадкавальных нарад.

4.2.2 *Арганізацыя** падае *мясцовым супольнасцям** магчымасць карыстання ляснымі рэсурсамі, *экасістэмнымі паслугамі** у адпаведнасці з дзеючым заканадаўствам (АМІ 4.2.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дазваляльныя дакументы на права лесакарыстання.
- б) Апытанне прадстаўнікоў *мясцовых супольнасцяў** і супрацоўнікаў.
- в) Палявая праверка

4.2.3. Усе выпадкі даказаных парушэнняў праў *мясцовых супольнасцяў** на ажыццяўленне імі права лесакарыстання разглядаюцца ў адпаведнасці з *крытэрамі** 1.6 ці 4.6, і прымаюцца меры па іх ухіленні і недапушчэнні ў далейшым (АМІ 4.2.3 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы па разглядзе скарг і спрэчных пытанняў.

4.2.4. *Арганізацыя** інфармуе *мясцовыя супольнасці** і прымае меры па яго ўцягванні ў працэсы планавання лесагаспадарчай дзейнасці (АМІ 4.2.4 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Дакументы, якія пацвярджаюць факт кансультацый ці ўдзел *мясцовых супольнасцяў** у разглядзе пытанняў, звязаных з выкарыстаннем, *аховай**, *засцярогай** лясоў.
- б) Дакументы, якія пацвярджаюць факт кансультацый ці ўдзел *мясцовых супольнасцяў** у разглядзе *лесаўпарадкавальных праектаў**, выяўленні ўчасткаў ляснога фонду, што маюць гісторыка-культурнае значэнне, месцаў рассялення відаў раслін і жывёл, якія знаходзяцца пад пагрозай знішчэння і інш., прыняццю рашэнняў, якія закранаюць ажыццяўленне насельніцтвам лясных карыстанняў.

4.3 *Арганізацыя павінна* даваць *разумныя** магчымасці па найманні на працу, навучэнні і на іншыя паслугі *мясцовым супольнасцям**, падрадчыкам і пастаўшчыкам, супамерна з *маштабам** і *інтэнсіўнасцю** сваёй гаспадарчай дзейнасці.**

4.3.1 Мясцоваму насельніцтву, мясцовым падрадчыкам і мясцовым пастаўшчыкам даюцца разумныя магчымасці ў вобласці: 1) Працаўладкавання; 2) Навучання; 3) Атрымання іншых паслуг (АМІ 4.3.1 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Агульнадаступная інфармацыя пра вакансіі, навучанне і іншыя паслугі, у тым ліку ў выглядзе даступным для *мясцовых супольнасцяў**

4.4 *Арганізацыя павінна* выконваць дадатковыя мерапрыемствы, праз *узаемадзеянне** з *мясцовымі супольнасцямі**, якія робяць унёсак у іх сацыяльнае і эканамічнае развіццё,**

супамерна маштабу*, інтэнсіўнасці* і сацыяльна-эканамічнаму ўплыву сваёй гаспадарчай дзейнасці.

4.4.1. Шляхам *узаемадзеяння** з *мясцовымі супольнасцямі** і іншымі *зацікаўленымі бакамі** вызначаны і ажыццяўляюцца, у межах магчымасцяў *Арганізацыі**, напрамкі ўдзелу ў сацыяльна-эканамічным развіцці адміністрацыйных раёнаў, да якіх адносіцца тэрыторыя *Арганізацыі** (АМІ 4.4.1, 4.4.2 аб'яднаны).

Верыфікатары:

а) Дакументы, якія пацвярджаюць:

- дапамогу мясцовым выканаўчым і распарадчым органам улады ў добраўпарадкаванні населеных пунктаў, правядзенне мерапрыемстваў па азеляненні населеных пунктаў і інш.;
- водпуск дзелавой драўніны насельніцтву і арганізацыям па запыце абласной і мясцовай распарадчай і выканаўчай улады, а таксама па заявах для побытавых патрэб і будаўніцтва;
- забеспячэнне дровамі школ, бальніц і іншых сацыяльных устаноў;
- водпуск лесу на кораню з мэтай нарыхтоўкі дроў;
- рэалізацыю і дастаўку дроў насельніцтву, аказанне паслуг насельніцтву па нарыхтоўцы і распілоўцы дроў;
- прадастаўленне трактароў і іншай тэхнікі для гаспадарчых патрэб;
- абсталяванне і добраўпарадкаванне месцаў адпачынку ў лесе;
- і інш.

б) Апытанне прадстаўнікоў *мясцовых супольнасцяў**

4.5 *Арганізацыя праз *узаемадзеянне** з *мясцовымі супольнасцямі** павінна* прымаць меры, каб вызначаць, пазбягаць і змягчаць значныя негатыўныя сацыяльныя, экалагічныя і эканамічныя ўплывы сваёй гаспадарчай дзейнасці на закранутыя супольнасці. Прынятыя меры павінны* быць супамерны маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыке* такіх дзеянняў і негатыўных уплываў.**

4.5.1 Шляхам *узаемадзеяння** з *мясцовымі супольнасцямі**, выяўляюцца віды гаспадарчай дзейнасці, якія маюць значныя адмоўныя экалагічныя, сацыяльныя ці эканамічныя наступствы, і ажыццяўляюцца меры па папярэджанні і зніжэнню іх наступстваў (АМІ 4.5.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы, якія пацвярджаюць звароты *Арганізацыі** да *мясцовых супольнасцяў** і / або іх удзел у:

- лесаўпарадкавальных нарадах;
- грамадскіх абмеркаваннях праектаў будаўніцтва лесагаспадарчых дарог;
- выяўленні і ўсталяванні рэжымаў *аховы** ўчасткаў, якія маюць гісторыка-культурнае значэнне, месцаў рассялення відаў раслін і жывёл, якія знаходзяцца пад пагрозай знішчэння і інш.

4.6 *Арганізацыя праз *узаемадзеянне** з *мясцовымі супольнасцямі**, павінна* мець механізмы для разгляду скаргаў і забеспячэння *справядлівай кампенсацыі** мясцовым супольнасцям* і асобам у сувязі з уплывам гаспадарчай дзейнасці *Арганізацыі****

4.6.1 Вырашэнне канфліктаў ажыццяўляецца адкрыта, у парадку, усталяваным дзеючым заканадаўствам (АМІ 4.6.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Скаргі і звароты, разгледжаныя *Арганізацыяй**.

б) Матэрыялы па *спрэчках** і канфліктах з мясцовым насельніцтвам, разгледжаных, або якія разглядаюцца у судзе (пры наяўнасці).

4.6.2. Скаргі, звязаныя з гаспадарчай дзейнасцю, своєчасова разглядаюцца *Арганізацыяй**, рашэнні па іх прыняты або скаргі знаходзяцца ў працэсе разгляду і задукаментаваны (АМІ 4.6.2 і 4.6.3 аб'яднаны і адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Матэрыялы справаводства па зваротах грамадзян і юрыдычных асоб у адпаведнасці з усталяванымі патрабаваннямі.

4.6.3. *Арганізацыя** прыпыняе гаспадарчую дзейнасць на ўчастках ляснога фонду, у адносінах да якіх ёсць: 1) *спрэчкі** асабліва вострыя; 2) *спрэчкі** значнай працягласці; 3) *спрэчкі**, якія закранаюць інтарэсы розных бакоў (АМІ 4.6.4 адаптаваны)

Верыфікатары:

а) Рашэнне суда аб прыпыненні гаспадарчай дзейнасці.

б) Палявыя праверкі.

4.7 *Арганізацыя праз *узаемадзеянне** з мясцовымі супольнасцямі* павінна* вызначаць участкі, якія маюць асаблівае культурнае, экалагічнае, рэлігійнае або духоўнае значэнне, і на якія гэтыя мясцовыя супольнасці* маюць законныя* або звычайныя правы*. Такія ўчасткі павінны прызнавацца *Арганізацыяй**, а кіраванне і / або *ахова** іх павінны быць ўзгоднены, праз *узаемадзеянне** з гэтымі мясцовымі супольнасцямі*.**

Крытэрыі не ўжываецца*

4.8. *Арганізацыя павінна* падтрымліваць правы мясцовых супольнасцяў* на ахову і выкарыстанне іх *традыцыйных ведаў** і павінна* кампенсаваць мясцовым супольнасцям* за выкарыстанне такіх ведаў і іх *інтэлектуальнай уласнасці**. Абавязваючае пагадненне, як вызначана у *Крытэры* 3.3*, павінна* быць заключана паміж *Арганізацыяй** і мясцовымі супольнасцямі* на такое выкарыстанне праз добраахвотную, папярэднюю і інфармаваную згоду перад тым, як выкарыстанне адбудзецца, і якое павінна* адпавядаць *абароне** праў *інтэлектуальнай уласнасці**.**

Крытэрыі не ўжываецца*

Прынцып 5. Выгады ад лесу

Арганізацыя павінна* эфектыўна кіраваць усім дыяпазнам шматлікіх прадуктаў і паслуг Адзінкі кіравання* дзеля падтрымання або паляпшэння доўгатэрміновай* эканамічнай жыццяздольнасці* і дыяпазна экалагічных і сацыяльных выгад*

5.1 Арганізацыя* павінна* вызначаць, ствараць або даваць магчымасць стварэння разнастайных выгад і / або прадуктаў, грунтуючыся на рэсурсах і *экасістэмных паслугах, што існуюць на тэрыторыі *Адзінкі кіравання**, дзеля ўзмацнення і дыверсіфікацыі мясцовай эканомікі супамерна *маштабу** і *інтэнсіўнасці** гаспадарчай дзейнасці.**

5.1.1. На тэрыторыі *Адзінкі кіравання** вызначаны віды драўнянай і недраўнянай прадукцыі лесу, а таксама, *экасістэмныя паслугі**, якія могуць спрыяць развіццю мясцовай эканомікі. (АМІ 5.1.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект**.
- б) Аналіз выдаткаў установы на вядзенне лясной гаспадаркі.
- в) Праект вытворчага плана работ па лясной гаспадарцы.
- г) Запланаваныя памеры паступленняў сродкаў (даходаў) ад лясной гаспадаркі.
- д) Дзяржаўная статыстычная справаздачнасць.
- е) Фінансавыя планавыя і справаздачныя матэрыялы *Арганізацыі**.
- ж) Бізнес-план.
- з) План кіравання Нацыянальнымі паркамі і запаведнікамі.

5.1.2. *Арганізацыя** вырабляе устаноўленыя віды прадукцыі і прапануе паслугі ў адпаведнасці з *мэтамі кіравання**, і / або прадукцыя і паслугі даступныя для вытворчасці іншым арганізацыям і асобам, у мэтах узмацнення і дыверсіфікацыі мясцовай эканомікі. (АМІ 5.1.2 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Інфармацыя пра асноўных спажыўцоў драўнянай сыравіны і драўнянай прадукцыі ў рэгіёне размяшчэння ляснога фонду лесагаспадарчай установы (фактычная нарыхтоўка і рэалізацыя драўніны).
- б) *Лесаўпарадкавальны праект**, у тым ліку:
 - аналіз нарыхтоўкі і спажывання драўніны і іншых рэсурсаў лесу на тэрыторыі ляснога фонду лягаса;
 - аналіз гаспадарчай дзейнасці.
- в) Справаздача аб камерцыйнай нарыхтоўцы драўніны і недраўнянай прадукцыі лесу.
- г) Гадавая справаздачнасць лесагаспадарчай установы.

5.1.3. У выпадку ўключэння ў сферу дзеяння сертыфікацыі *экасістэмных паслуг**, забяспечана адпаведнасць патрабаванням, змешчаным у FSC-PRO-30-006. (АМІ 5.1.3 прыняты).

*Заўвага: Індыкатар ужываецца толькі ў выпадку сертыфікацыі *экасістэмных паслуг**.*

Верыфікатары:

- а) Пералік *экасістэмных паслуг**, якія даюцца Арганізацыяй.
- б) Дамовы, рахункі на аказанне паслуг.

5.2 Арганізацыя* павінна* ў норме атрымліваць прадукты і паслугі з тэрыторыі *Адзінкі кіравання нараўне або менш за ўзровень, які можа падтрымлівацца бясконца.**

5.2.1. Запланаваны штогадовы аб'ём нарыхтоўкі лясной прадукцыі і паслуг разлічаны на аснове аналізу *найлепшай даступнай інфармацыі** па матэрыялах таксацыі лясных насаджэнняў на аснове характарыстак ляснога фонду, у тым ліку звестак прыросту, адпаду, прадукцыйнасці з улікам функцыянальнага падзелу лясоў у залежнасці ад устаноўленага для іх рэжыму лесакарыстання і *мэтаў** вядзення лясной гаспадаркі (АМІ 5.2.1, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)), у тым ліку:

- 1) тлумачальны допіс, у якім прыводзяцца характарыстыка і / або аналіз:
 - асноўных прынцыпаў, падыходаў, нарматыўнай базы праектавання;
 - ляснога фонду;
 - асабліва ахоўных прыродных тэрыторый;
 - участкаў лесу з абмежаваным рэжымам лесакарыстання;
 - размеркавання лясных насаджэнняў на ўключаныя і выключаныя з разліку памеру высечак галоўнага карыстання;
 - аб'ёму праектуемай нарыхтоўкі драўніны па відах высечак з улікам устаноўленых рэжымаў лесакарыстання;
 - агульнага аб'ёму праектуемай нарыхтоўкі драўніны пры правядзенні ўсіх відаў высечак лесу;
 - пабочнага лесакарыстання і магчымых аб'ёмаў іх выкарыстання;
 - сыравіннай базы другарадных лясных рэсурсаў і магчымых аб'ёмаў іх нарыхтоўкі;
 - рэкрэацыйнага выкарыстання ляснога фонду.

2) праектныя ведамасці;

3) картаграфічныя матэрыялы (планы лесанасаджэнняў, планшэты), звесткі ГІС (пры наяўнасці);

б) Штогадовы улік ляснога фонду (па формах).

5.2.2. Максімальна дапушчальны аб'ём штогадовай нарыхтоўкі драўніны вызначаецца на аснове аналізу узроўняў лесанарыхтоўкі з улікам бесперапыннасці і невычарпальнасці лесакарыстання (АМІ 5.2.2, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)), у тым ліку:

1) праектныя ведамасці;

2) картаграфічныя матэрыялы (планы лесанасаджэнняў, планшэты), звесткі ГІС (пры наяўнасці);

3) тлумачальны допіс, у якім прыводзяцца характарыстыкі і / або аналіз:

- ляснога фонду;
- гаспадарчай дзейнасці;
- аб'ёму праектуемай нарыхтоўкі драўніны па відах высечак з улікам устаноўленых рэжымаў лесакарыстання;
- агульнага аб'ёму праектуемай нарыхтоўкі драўніны пры правядзенні ўсіх відаў высечак лесу;

- параўнальных паказчыкаў праектуемага, фактычнага і перспектыўнага памеру галоўнага карыстання лесам;
- параўнальных паказчыкаў выкарыстання драўняных рэсурсаў (у тым ліку велічыні сярэдняга прыросту (змянення запасу) і долі яго выкарыстання);
- прагноза запасаў спелых і перестойных насаджэнняў і памера разліковай лесасекі;
- чакаемай эфектыўнасці запраектаваных мерапрыемстваў.

б) Усталяваны размер разліковай лесасекі.

5.2.3. Фактычны штогадовы аб'ём нарыхтоўкі драўніны задакументаваны і за перыяд дзеяння *лесаўпарадкавальнага праекту** не перавышае дапушчальны аб'ём нарыхтоўкі, вызначаны ў 5.2.2, за той жа перыяд (АМІ 5.2.3, адаптаваны).

Заўвагі: 1) дапускаецца нарыхтоўка драўніны ў памеры, які перавышае запланаваны лесаўпарадкаваннем штогадовы аб'ём нарыхтоўкі драўніны з умовай не перавышэння сумарнага запланаванага аб'ёму нарыхтоўкі драўніны за перыяд лесаўпарадкавальнага праектавання з улікам натуральных працэсаў росту лесу; 2) фактычны аб'ём штогадовай нарыхтоўкі драўніны ў сярэднім за перыяд дзеяння лесаўпарадкавальнага праекту не павінен* перавышаць дапушчальны аб'ём нарыхтоўкі, вызначаны ў 5.2.2, за выключэннем выпадкаў, калі перавышэнне абумоўлена знешнімі фактарамі, напрыклад, такімі як пажар, ветравал, буралом, снегалом, нашісце шкоднікаў, хвароб лесу, пашкоджанне лясоў па іншых прычынах.

Верыфікатары:

- а) Зацверджаныя планы высечак (агульныя паказчыкі).
- б) Справаздача па выніках правядзення аўтарскага нагляду па выкананні *лесаўпарадкавальнага праекта** (пры наяўнасці).
- в) Справаздача аб камерцыйнай нарыхтоўцы драўніны і недраўнянай прадукцыі лесу.
- г) Гадавая справаздача лесагаспадарчай установы.
- д) Лесасечныя білеты.
- е) Акты агляду лесасек.

5.2.4. Магчымы штогадовы аб'ём нарыхтоўкі недраўнянай прадукцыі лесу разлічаны на аснове аналізу *найлепшай даступнай інфармацыі** па матэрыялах інвентарызацыі лесу з улікам узроўня ўстойлівага лесакарыстання не вядзе да зніжэння прадукцыйнасці лясных рэсурсаў; фактычны штогадовы аб'ём нарыхтоўкі недраўнянай прадукцыі лесу не перавышае разлічаны аб'ём магчымай штогадовай нарыхтоўкі. (АМІ 5.2.4, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)), у тым ліку:
 - 1) тлумачальны допіс, у якім прыводзяцца характарыстыка і / або аналіз:
 - пабочнага лесакарыстання і магчымых аб'ёмаў іх выкарыстання;
 - сыравіннай базы другарадных лясных рэсурсаў і магчымых аб'ёмаў іх нарыхтоўкі.
 - 2) праектныя ведамасці;
 - 3) картаграфічныя матэрыялы (планы лесанасаджэнняў, планшэты), звесткі ГІС (пры наяўнасці).
- б) Справаздача па выніках правядзення аўтарскага нагляду па выкананні *лесаўпарадкавальнага праекта*.
- в) Справаздача аб камерцыйнай нарыхтоўцы драўніны і недраўнянай прадукцыі лесу.
- г) Гадавая справаздача лесагаспадарчай установы.

5.3 Арганізацыя* павінна* прадэманстраваць, што пазітыўныя і негатыўныя знешнія эфекты* дзейнасці ўключаны ў План кіравання*.

5.3.1. Выдаткі на прадухіленне, мінімізацыю і кампенсацыю негатыўных сацыяльных і экалагічных наступстваў гаспадарчай дзейнасці вызначаны і ўключаны ў *План кіравання**. (АМІ 5.3.1 прыняты)

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)), у тым ліку тлумачальны допіс, у якім прыводзяцца:
 - аналіз выдаткаў установы на вядзенне лясной гаспадаркі;
 - праект плана работ па лясной гаспадарцы;
 - магчымыя памеры паступленняў сродкаў (даходаў) ад лясной гаспадаркі.
- б) Фінансавыя планавыя і справаздачныя матэрыялы *Арганізацыі**, у тым ліку:
 - баланс выдаткаў і даходаў лясной гаспадаркі;
 - аналіз выдаткаў на вядзенне лясной гаспадаркі;
 - аналіз паказчыкаў эканамічнай эфектыўнасці лесакарыстання.
- в) Справаздача аб выкананні асноўных мэтавых і галіновых паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця.
- г) Бізнэс-план.

5.3.2. Станоўчыя сацыяльныя і экалагічныя наступствы гаспадарчай дзейнасці, вызначаны і ўлічаны ў *Плане кіравання** (АМІ 5.3.2 прыняты).

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)), у тым ліку тлумачальны допіс, у якім прыводзяцца:
 - аналіз эканамічных паказчыкаў запраектаваных мерапрыемстваў;
 - прагноз рэсурснага і прыродаахоўнага патэнцыялу лясоў;
 - праект плана работ па лясной гаспадарцы;
 - меркаваныя памеры паступленняў сродкаў (даходаў) ад лясной гаспадаркі.
- б) Фінансавыя планавыя і справаздачныя матэрыялы *Арганізацыі**.
- в) Справаздача аб выкананні асноўных мэтавых і галіновых паказчыкаў сацыяльна-эканамічнага развіцця.
- г) Бізнэс-план.

5.4 Арганізацыя* павінна* выкарыстоўваць мясцовую пераапрацоўку, мясцовыя паслугі і дабаўленне вартасці, каб забяспечыць патрэбы *Арганізацыі, калі такія ёсць, супамерна маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыке*. Калі яны не даступныя лакальна, *Арганізацыя* павінна* зрабіць разумныя* спробы, каб дапамагчы стварыць такія паслугі***

5.4.1. Прадпрыняты разумныя меры па стварэнні магчымасцяў для мясцовых прадпрыемстваў і насельніцтва для выканання работ і аказання паслуг там, дзе гэтыя магчымасці адсутнічаюць. (АМІ 5.4.2, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)), у тым ліку тлумачальны допіс, у якім прыводзіцца аналіз:

- эканамічных умоў аб'екта лесаўпарадкавання;
 - гаспадарчай дзейнасці;
 - нарыхтоўкі і спажывання драўніны і іншых рэсурсаў лесу на тэрыторыі ляснога фонду ляггаса.
- б) Гадавая справаздача лесагаспадарчай установы, у тым ліку інфармацыя пра асноўных спажыўцоў драўнянай сыравіны і недраўнянай прадукцыі ў рэгіёне размяшчэння ляснога фонду *Арганізацыі**.
- в) Рэестр грамадзянска-прававых дамоў.
- г) Рэестр біржавых дамоў.
- д) Звесткі *Арганізацыі** па супольнай працы з дзяржаўным(і) Цэнтрам(і) занятасці насельніцтва.
- е) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб.
- ж) Кніга заўваг і прапаноў, а таксама дакументы аб прынятых мерах (пры наяўнасці заўваг і прапаноў).

5.5 *Арганізацыя павінна* прадэманстраваць сваю прыхільнасць *доўгатэрміновай** эканамічнай жыццяздольнасці* праз сваё планаванне і выдаткі, супамерна *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке**.**

5.5.1. Дастатковыя сродкі выдзелены на ажыццяўленне *Плана кіравання** для выканання патрабаванняў стандарту і забеспячэння *доўгатэрміновай** эканамічнай жыццяздольнасці*. (АМІ 5.5.1 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Фінансавыя планавыя і справаздачныя матэрыялы *Арганізацыі**.

5.5.2. Вызначаны крыніцы і парадак фінансавання ўсіх выдаткаў згодна *Плана кіравання**. (АМІ 5.5.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Фінансавыя планавыя і справаздачныя матэрыялы *Арганізацыі**.

Прынцып 6. *Прыродныя каштоўнасці і ўздзеянне на іх *Арганізацыя* павінна** падтрымліваць, захоўваць* і / або аднаўляць* *экасістэмныя паслугі** і *прыродная каштоўнасці** ў межах *Адзінкі кіравання** і *павінна** пазбягаць, кампенсавачь або змякчаць адмоўнае ўздзеянне на іх**

6.1. *Арганізацыя* павінна ацэньваць *прыродныя каштоўнасці** на тэрыторыі і за межамі *Адзінкі кіравання**, якія могуць быць закрануты ў выніку гаспадарчай дзейнасці. Ступень дэталізацыі, *маштаб** і перыядычнасць такой ацэнкі *павінны** быць суразмерны *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыкі** гаспадарчай дзейнасці і дастатковыя для прыняцця рашэння аб неабходных *прыродаахоўных** мерах, а таксама для вызначэння і маніторынгу магчымага адмоўнага ўплыву гэтай дзейнасці.**

6.1.1. *Найлепшая даступная інфармацыя** выкарыстоўваецца для ідэнтыфікацыі *прыродных каштоўнасцяў** на тэрыторыі *Адзінкі кіравання**, а таксама за яе межамі, дзе *прыродныя каштоўнасці** могуць быць закрануты ў выніку гаспадарчай дзейнасці *Арганізацыі** (АМІ 6.1.1 і 6.1.2 аб'яднаны).

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект**.
- б) Таксацыйныя апісанні.
- в) Матэрыялы актуалізацыі *лесаўпарадкавальнага праекта** (пры наяўнасці)

6.2. Да пачатку дзейнасці, якая мае парушальны эффект для прыроднага асяроддзя, *Арганізацыя* павінна вызначыць і ацаніць *маштаб**, *інтэнсіўнасць** і *рызыку** патэнцыйнага уплыву гаспадарчай дзейнасці на вызначаныя *прыродныя каштоўнасці****

6.2.1. *Ацэнка ўздзеяння на прыродныя каштоўнасці** вызначае патэнцыйны сучасны і будучы ўплыў гаспадарчай дзейнасці ад узроўня дрэвастоя да *ландшафтнага** узроўня да пачатку гаспадарчай дзейнасці (АМІ 6.2.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) *Лесаўпарадкавальны праект**.
- б) Матэрыялы экалагічнай экспертызы *лесаўпарадкавальнага праекту**.
- г) Матэрыялы *Ацэнак ўздзеяння на навакольнае асяроддзе** ў адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам.
- д) Дакументы, якія пацвярджаюць правядзенне абследавання для рэалізацыі санітарна-аздараўленчых мерапрыемстваў, якія назначаюцца *Арганізацыяй** і не ўключаны ў *лесаўпарадкавальны праект**.
- е) Апытанне галоўнага ляснічага, ляснічых.

6.3. *Арганізацыя* павінна вызначыць і ўжываць *эфектыўныя меры* па прадухіленні адмоўнага ўплыву гаспадарчай дзейнасці на *прыродныя каштоўнасці**, а таксама змякчаць і *выпраўляць наступствы* такой дзейнасці суразмерна *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке**.**

6.3.1. Гаспадарчая дзейнасць плануецца і ажыццяўляецца з улікам прадухілення адмоўных наступстваў і *абароны** *прыродных каштоўнасцяў** (АМІ 6.3.1 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Меры па прадухіленні адмоўнага ўплыву гаспадарчай дзейнасці ў *lesaўпарадкавальным праекце**.
- б) Аналіз выканання мерапрыемстваў па захаванні *прыродных каштоўнасцяў** за папярэдні рэвізійны перыяд.
- в) Апытанне адказных супрацоўнікаў *Арганізацыі**.

6.3.2. Гаспадарчая дзейнасць ажыццяўлена ў адпаведнасці з распрацаванымі мерамі па прадухіленні і / або мінімізацыі адмоўнага уплыву на *прыродныя каштоўнасці** (АМІ 6.3.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Аналіз выканання *lesaўпарадкавальнага праекта**.
- б) Палявая праверка.

6.3.3. Калі ўзнікае адмоўны ўплыў на *прыродныя каштоўнасці**, *павінны** быць прыняты меры, якія прадухіляць далейшае пашкоджанне, а негатыўныя наступствы *змякчаюцца** і / або *выпраўляюцца** (АМІ 6.3.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, якія пацвярджаюць правядзенне ці планаванне мер пра прадухіленні далейшага пашкоджання і змякчэнні негатыўных наступстваў.
- б) Палявая праверка.
- в) Апытанне *працаўнікоў** *Арганізацыі** па прынятых мерах.

6.4. *Арганізацыя павінна* ахоўваць* рэдкія віды* і пагражальныя віды*, а таксама месцы іх пражывання ў межах *Адзінкі кіравання** праз стварэнне *ахоўных зон**, забеспячэнне *злучанасці** і / або (дзе неабходна) іншыя прамыя меры дзеля іх выжывання і жыццяздольнасці. Гэтыя меры павінны* быць супамернымі *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке** гаспадарчай дзейнасці, а таксама *ахоўнаму** статусу і экалагічным патрабаванням *рэдкіх відаў** і *пагражальных відаў**. Пры вызначэнні мераў, якія будуць выконвацца ў межах *Адзінкі кіравання**, *Арганізацыя** павінна* браць пад увагу гэаграфічны арэал і экалагічныя патрабаванні *рэдкіх відаў** і *пагражальных відаў** за межамі *Адзінкі кіравання****

6.4.1. *Найлепшая даступная інфармацыя** выкарыстоўваецца для выяўлення *рэдкіх** і *пагражальных відаў**, якія павінны быць захаваны ў адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам (АМІ 6.4.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Спіс *рэдкіх** і *пагражальных** відаў, якія выяўлены ў межах *Адзінкі кіравання** і побач з ёй там, дзе яны могуць быць закрануты ў выніку гаспадарчай дзейнасці *Арганізацыі**.
- б) Матэрыялы кансультацый с *зацікаўленымі бакамі**.

6.4.2. *Рэдкія** і *пагражальныя** віды, месцы іх пражывання *абаронены**, у тым ліку шляхам стварэння *ахоўных зон**, забеспячэння *злучанасці** і / або іншымі прамымі мерамі дзеля іх выжывання і жыццяздольнасці, а гаспадарчая дзейнасць вядзецца такім чынам, каб пазбегнуць адмоўнага ўплыву (АМІ 6.4.2 і 6.4.3 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Картаграфічны матэрыял з выяўленымі месцамі пражывання *рэдкаіх** і *пагражальных** відаў у *Арганізацыі** і яе структурных адзінках (лясніцтвах).

б) *Ахоўныя** дакументы на месцы пасялення *рэдкаіх** і *пагражальных** відаў, (калі неабходна).

в) Праекты ахоўных* дакументаў і / або матэрыялы аб прыпыненні дзейнасці ў выяўленых месцах пражывання *рэдкаіх** і *пагражальных** відаў, да якіх пачата працэдура перадачы пад ахову.

г) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

д) Палявая праверка.

6.4.3. Дзейнічае сістэма па прадухіленні палявання, рыбнай лоўлі, і збора *рэдкаіх** і *пагражальных** відаў (АМІ 6.4.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументацыя аб выкарыстанні (правядзенне мерапрыемстваў па захаванні, вынятак і інш.) *рэдкаіх** і *пагражальных** відаў.

в) Апытанне супрацоўнікаў лясной аховы і іншых адказных асоб *Арганізацыі**.

6.5 *Арганізацыя павінна* выявіць і ахоўваць* рэпрэзэнтатыўныя ўчасткі* прыродных экасістэм* і / або аднаўляць* іх да больш натуральнага стану*. Пры адсутнасці або недастатковасці рэпрэзэнтатыўных участкаў* *Арганізацыя** павінна* аднавіць* частку *Адзінкі кіравання** да больш натуральнага стану*. Плошча ахоўных* участкаў і ахоўныя* або аднаўленчыя мерапрыемствы павінны* быць супамерны ахоўнаму* статусу і каштоўнасці экасістэм* на ландшафтным* узроўні, а таксама маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыке* гаспадарчай дзейнасці.**

6.5.1. *Найлепшая даступная інфармацыя** ўжываецца для выяўлення натуральных ці блізкіх да натуральных прыродных экасістэм*, якія існуюць або могуць існаваць у прыродных умовах у межах *Адзінкі кіравання** (АМІ 6.5.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Спіс *рэпрэзэнтатыўных участкаў** у *Арганізацыі** і яе структурных адзінках (лясніцтвах).

б) Матэрыялы кансультацый с зацікаўленымі бакамі*.

6.5.2. *Рэпрэзэнтатыўныя ўчасткі** прыродных экасістэм* ахоўваюцца* там, дзе яны існуюць (АМІ 6.5.2 прыняты)

Верыфікатары:

а) Картаграфічны матэрыял з *рэпрэзэнтатыўнымі ўчасткамі** у *Арганізацыі** і яе структурных адзінках (лясніцтвах).

б) Палявая праверка.

в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

6.5.4. *Рэпрэзэнтатыўныя ўчасткі** займаюць не менш 5%, а ў спалучэнні з іншымі кампанентамі сеткі ахоўных* участкаў – не менш 10% плошчы *Адзінкі кіравання** (АМІ 6.5.5 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Плошча *рэпрэзэнтатыўных участкаў**.

б) Агульная плошча ахоўваемых лясоў* *Адзінкі кіравання**.

6.6. *Арганізацыя павінна* эфектыўна падтрымліваць бесперапыннае існаванне натуральна распаўсюджаных *родных відаў** і генатыпаў, і перадухіляць страту *біялагічнай***

разнастайнасці*, асабліва шляхам кіравання **біятопамі*** на тэрыторыі **Адзінкі кіравання***. **Арганізацыя* павінна*** дэманстраваць, што прыняты эфектыўныя меры, каб кіраваць і кантраляваць паляванне, рыбную лоўлю, лоўлю жывёл з дапамогай пастак і збіральніцтва.

6.6.1. Гаспадарчая дзейнасць падтрымлівае раслінныя супольніцтвы і асабліваасці **біятопаў***, знойдзеныя ў прыродных **экасістэмах***, дзе размешчана **Адзінка кіравання*** (АМІ 6.6.1 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы па відах высечак.
- б) Дакументы па лесааднаўленні і лесаразвядзенні.
- в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.
- г) Палявая праверка.

6.6.2. Там, дзе мінулая дзейнасць ліквідавала раслінныя супольніцтвы (здабыча карысных выкапняў, ветравая або водная эрозія, забруджванне стокавымі водамі і інш.) або асабліваасці **біятопаў***, гаспадарчая дзейнасць накіравана на **аднаўленне** такіх **біятопаў*** (АМІ 6.6.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументацыя па аднаўленні раслінных супольніцтваў і **біятопаў*** (дакументы па лесааднаўленні і лесаразвядзенні, праекты рэкультывацыі і г.д.)
- б) Палявая праверка.

6.6.3. Гаспадарчая дзейнасць падтрымлівае, ўзмацняе або **аднаўляе*** асабліваасці **біятопаў***, звязаныя з прыроднымі **экасістэмамі***, падтрымлівае **разнастайнасць** натуральна распаўсюджаных відаў і іх генетычную **разнастайнасць**, у прыватнасці:

- на лесасеках высечак галоўнага карыстання захоўваецца не менш 10 на гектар (з дыяметрам не менш сярэдняга) жывых дрэў пераважна хвойных і шырокалісцевых парод пры іх наяўнасці на высеке.

Верыфікатары:

- а) Дакументы аб прызначэнні высечак галоўнага карыстання.
- б) Дакументацыя па лесааднаўленні і лесаразвядзенні.
- в) Палявая праверка.
- г) Апытанне **працаўнікоў***.

6.6.4. Прыняты эфектыўныя меры па рэгуляванні, кантролі і змякчэнні наступстваў палявання, рыбнай лоўлі, лоўлі жывёл з дапамогай пастак і збіральніцтва, каб гарантаваць, што захоўваюцца натуральна распаўсюджаныя **родныя віды***, іх **разнастайнасць** ўнутры віда і натуральнае размеркаванне (АМІ 6.6.4 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Інфармацыя аб парушэннях прыродаахоўнага і ляснага заканадаўства ў межах **Адзінкі кіравання***, у тым ліку атрыманыя ад іншых кантралюючых органаў і прынятых мерах.
- б) Праект паляўнічага ўпарадкавання, калі ў **Арганізацыі*** існуе паляўнічая гаспадарка.
- в) Інфармацыя аб сабранай колькасці жывёл пры паляванні, аб біятэхнічных мерапрыемствах і нарыхтоўцы іншых недраўняных рэсурсаў, праведзеных у межах **Адзінкі кіравання***.

6.7. Арганізацыя* павінна* абараняць* ці аднаўляць* натуральныя вадацёкі, вадаёмы*, прыбярэжныя зоны* і іх злучанасць*. Арганізацыя* павінна* пазбягаць адмоўнага ўздзеяння на якасць і колькасць вады і змякчаць яго, калі яно ўзнікае.

6.7.1. Рэалізуюцца ахоўныя* меры для абароны* натуральных вадацёкаў, вадаёмаў*, прыбярэжных зон* і іх злучанасці*, у тым ліку колькасці і якасці вады, у прыватнасці:

- вылучаны водаахоўныя зоны з адпаведным рэжымам гаспадаркі (забарона суцэльных высечак, нарыхтоўкі пнёў і каранёў, ўжыванне сродкаў абароны раслін, ужыванне мінеральных ўгнаенняў*);
- адсутнічаюць поцягі па рэчышчах пастаянных і часовых вадацёкаў*;
- лесавозныя вусы, поцягі, пракладзеныя праз водныя шляхі, не парушаюць натуральныя ўзровень і здольнасць функцыянавання вадаёмаў і вадацёкаў*. (АМІ 6.7.1 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Картаграфічныя матэрыялы з водаахоўнымі зонамі.
- б) Лесаўпарадкавальны праект.
- в) Палявая праверка.

6.7.2. У тых месцах, дзе вадацёкі, вадаёмы*, прыбярэжныя зоны* і іх злучанасць*, а таксама колькасць або якасць вады былі пашкоджаныя ў выніку мінулай дзейнасці, або дзе рэалізуюцца ахоўныя* меры не захоўваюць іх, Арганізацыя* прымае меры па іх аднаўленні, ў прыватнасці:

- мерапрыемствы садзейнічаюць аднаўленню* экасістэм на парушаных землях (у тым ліку тарфянікаў), змешчаных ці перададзеных у склад ляснога фонду;
- лесагаспадарчыя мерапрыемствы садзейнічаюць аднаўленню насаджэнняў у ярах і лагчынах, берагах вадацёкаў і вадаёмаў*. (АМІ 6.7.2, 6.7.3, 6.7.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы аб мерах па аднаўленні (лесааднаўленні, лесаразвядзенні, рэкультывацыі, паўторнаму забалочванню і інш.).
- б) Палявая праверка.

6.8. Арганізацыя* павінна* кіраваць ландшафтам* у межах Адзінкі кіравання* такім чынам, каб падтрымліваць і/ або аднаўляць* зменлівую мазаіку відаў, памераў, узростаў, прасторавых маштабаў* і цыклаў аднаўлення, што адпаведны ландшафтным каштоўнасцям* у рэгіёне, і дзеля паляпшэння экалагічнай і эканамічнай устойлівасці.

Крытэрыі не ўжываецца*

6.9. Арганізацыя* не павінна* ператвараць натуральныя лясы* ў плантацыі*, а таксама натуральныя лясы* або плантацыі*, якія раней былі натуральнымі лясамі*, ў іншыя віды земляў за выключэннем выпадкаў, калі ператварэнне:

- а) закранае вельмі абмежаваную частку* Адзінкі кіравання* і
- б) будзе несці ясныя, значныя, дадатковыя, надзейныя доўгатэрміновыя* ахоўныя* выгады ў Адзінцы кіравання* і
- с) не шкодзіць або пагражае Каштоўнасцям асаблівай аховы*, таксама як і іншым участкам або рэсурсам неабходным для падтрымкі або паляпшэння гэтых Каштоўнасцяў асаблівай аховы*.

6.9.1 Адсутнічае перавод натуральных лясоў* у плантацыі* і / або натуральных лясоў у нелясныя землі, а таксама плантацый*, якія раней былі *натуральнымі лясамі**, ў іншыя віды земляў за выключэннем выпадкаў, калі ператварэнне:

1) закранае *вельмі абмежаваную частку* Адзінкі кіравання** і

2) будзе несці ясныя, значныя, дадатковыя, надзейныя *доўгатэрміновыя* ахоўныя** выгады ў *Адзінцы кіравання** і

3) не шкодзіць або пагражае *Каштоўнасцям асаблівай аховы**, таксама як і іншым участкам або рэсурсам неабходным для падтрымкі або паляпшэння гэтых *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** (АМІ 6.9.1. прыняты)

Верыфікатары:

а) Дакументы аб пераводзе земляў з катэгорыі ў катэгорыю.

б) Картаграфічны матэрыял.

в) Палявая праверка.

6.10. *Адзінкі кіравання, што ўтрымліваюць *плантацыі**, якія былі створаны на ўчастках ператвораных з *натуральных лясоў** пасля лістапада 1994 года, не падлягаюць сертыфікацыі, акрамя выпадкаў калі:**

а) ясныя і дастатковыя доказы прадстаўлены, што *Арганізацыя не была непасрэдна або ўскосна адказнай за ператварэнне або**

б) ператварэнне закранула толькі *вельмі абмежаваную частку плошчы *Адзінкі кіравання** і нясе ясныя, значныя, дадатковыя, надзейныя *доўгатэрміновыя* ахоўныя** выгады ў *Адзінцы кіравання**.**

*Крытэрыі** не ужываецца.

Прынцып 7: Планаваанне кіравання

Арганізацыя павінна* мець План кіравання**, адпаведны яе палітыцы і *мэтам** і супамерны маштабу*, *інтэнсіўнасці* і рызыкам** гаспадарчай дзейнасці. *План кіравання* павінен** выконвацца і ўдакладняцца з ўлікам звестак маніторынга дзеля спрыяння *адаптыўнаму кіраванню**. Адпаведная планавая і рэгулюючая дакументацыя *павінна** быць дастатковай для інструктавання персанала, інфармавання *закранутых** і *зацікаўленых бакоў** і абгрунтавання гаспадарчых рашэнняў.

7.1 Арганізацыя* павінна* выпрацаваць палітыкі (бачанне і каштоўнасці) і мэты кіравання*, якія з'яўляюцца экалагічна прымальнымі, сацыяльна выгоднымі, *эканамічна жыццяздольнымі**, а таксама прапарцыйнымі маштабу*, *інтэнсіўнасці* і рызыцы** гаспадарчай дзейнасці. Кароткі выклад такіх палітык і *мэтаў* павінен** быць уключаны ў *план кіравання** і абнародаваны ў адкрытым доступе.

7.1.1. *Арганізацыя** мае стратэгію экалагічна прымальнага, сацыяльна выгоднага і *эканамічна жыццяздольнага** гаспадарання (АМІ 7.1.1, прыняты).

Верыфікатары:

а) *Лесаўпарадкавальны праект** (з актуальнымі дапаўненнямі і змяненнямі (пры наяўнасці)) і / або бізнэс-план *Арганізацыі**.

7.1.2. Вызначаны і задакументаваны *мэты кіравання** у адносінах аспектаў стратэгіі ў адпаведнасці з 7.1.1. (АМІ 7.1.2, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Правяраецца як індыкатар 7.1.1.

7.1.3. Рэзюмэ стратэгіі і *мэтаў кіравання* Арганізацыі** з'яўляецца часткай *плана кіравання**, утрымлівае элементы, змешчаныя ў дадатку В і апублікавана. (АМІ 7.1.3, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Інфармацыйны стэнд і / або інтэрнет-старонка *Арганізацыі** або іншы спосаб агульнадаступнай публікацыі.

7.2. Арганізацыя* павінна* мець і рэалізоўваць План кіравання* для *Адзінкі кіравання**, які поўнасю адпавядае палітыкам і *мэтам**, вызначаных згодна з *Крытэрам* 7.1*. У *Плане кіравання* павінны** быць апісаны прыродныя рэсурсы ў межах *Адзінкі кіравання** і патлумачана, як гэты план будзе адпавядаць патрабаванням сэртыфікацыі FSC. *План кіравання* павінен** ахопліваць кіраванне *лясамі** і сацыяльныя аспекты, прапарцыйна маштабу*, *інтэнсіўнасці* і рызыцы** плануемай гаспадарчай дзейнасці

7.2.1. *План кіравання** ўтрымлівае мерапрыемствы, працэдуры, стратэгіі і меры для дасягнення *мэтаў кіравання**. (АМІ 7.2.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Склад дакументаў *Плана кіравання**.

7.2.2. *План кіравання** адпавядае складу ў адпаведнасці з дадаткам В (АМІ 7.2.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы *Плана кіравання**.

7.3. *План кіравання павінен* уключаць *правяраемыя наказчыкі**, згодна якім прагрэс дасягнення кожнай з прадпісаных *мэтаў** можа быць ацэнены**

7.3.1. Уся тэрыторыя *Адзінкі кіравання** ахоплена дакументамі *Плана кіравання** на перыяд прынамсі 10 год, *План кіравання** павінен утрымліваць прыярытэтныя правяраныя *мэталыя наказчыкі** (АМІ 7.3.1, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) *Мэталыя наказчыкі** *Плана кіравання**.

7.4 *Арганізацыя павінна* абнаўляць і пераглядаць дакументацыю па планаванні дзейнасці і працэдурную дакументацыю для ўключэння вынікаў маніторынга і ацэнкі, *узаемадзеяння** з *зацікаўленымі бакамі** або новай навуковай і тэхнічнай інфармацыяй, а таксама зменаў прыродных, сацыяльных, эканамічных умоў.**

7.4.1. *План кіравання** пераглядаецца і абнаўляецца ў адпаведнасці з дадаткам Г (АМІ 7.4.1, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Абнаўленні *Плана кіравання** згодна патрабаванняў дадатка Г.

7.4.2. Пры занаванні тэрыторыі ляснога фонду па шчыльнасці забруджвання глеб цэзіем-137 вылучаюцца 4 зоны радыеактыўнага забруджвання: I -1-5 Ку/км², II - 5-15 Ку/км², III - 15-40 Ку/км² і IV- 40 Ку/км² і больш (новы індыкатар).

Верыфікатары:

а) Карта-схема размеркавання лясных кварталаў па зонах радыеактыўнага забруджвання.

б) Актualізаваныя матэрыялы радыяцыйнага абследавання ляснога фонду і лесасек, радыяцыйнага кантролю лясной прадукцыі.

7.4.3. Ва ўсіх зонах радыеактыўнага забруджвання мерапрыемствы па вядзенні лясной гаспадаркі праектуюцца і ажыццяўляюцца з улікам правіл радыяцыйнай бяспекі працаўнікоў лясной гаспадаркі, лясной прадукцыі і прадуктаў яе перапрацоўкі (новы індыкатар).

Верыфікатары:

а) Акты радыяцыйнага абследавання лесасек у зонах радыеактыўнага забруджвання.

б) Лесасечны білет з унесенымі звесткамі пра шчыльнасць забруджвання глебы цэзіем -137 на лесасеках.

в) Спецыяльныя рэгламенты на правядзенне работ у зоне забруджвання 40 Ку/км² і больш.

г) Пратактылы выпрабаванняў партый лясной прадукцыі на радыеактыўнае забруджванне.

д) Пашпарты радыяцыйнай бяспекі лясной прадукцыі і прадуктаў яе перапрацоўкі, якія рэалізуюцца прадпрыемствам.

7.5. *Арганізацыя павінна* зрабіць *агульнадаступным** рэзюмэ *Плана кіравання** бясплатна. За выключэннем *канфідэнцыяльнай інфармацыі**, усе астатнія істотныя кампаненты *Плана кіравання** павінны* быць даступнымі *закранутым бакам** па патрабаванні і па кошце вырабу копій і апрацоўкі.**

7.5.1. Рэзюмэ *Плана кіравання** за выключэннем *канфідэнцыйнай інфармацыі** бясплатна размешчана ў адкрытым доступе ў фармаце, зручным для *закранутых і зацікаўленых** бакоў*, уключаючы карта-схему *Адзінкі кіравання**. (АМІ 7.5.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Рэзюмэ *Плана кіравання** ў адпаведнасці з дадаткам В.
- б) Інфармацыйныя стэнды *Арганізацыі**, рэкламныя, інфармацыйныя лісты і да т.п.
- в) Інтэрнэт-сайт *Арганізацыі**.

7.5.2. Дэталі *Плану кіравання**, не прадстаўленыя ў адкрытым доступе, даступныя *закранутым бакам** па запыце з улікам прыватнасці інфармацыі. Плата, спаганяемая *Арганізацыяй** за прадастаўленне інфармацыі, не можа быць вышэй выдаткаў на яе капіяванне, апрацоўку і перасыланне. (АМІ 7.5.2 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Запыты да *Арганізацыі** ад грамадзян і юрыдычных асоб і адказы на іх.
- б) Кніга заўваг і прапаноў.

7.6. *Арганізацыя* павінна, прапарцыйна *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке** гаспадарчай дзейнасці, праактыўна і празрыста ўключаць *закранутыя бакі** у сваі працэсы па планаванні дзейнасці і маніторынгу і *павінна** ўключаць *зацікаўленыя бакі** па іх патрабаванні**

7.6.1. У час планавання гаспадарчай дзейнасці забяспечана празрыстае культурна прымальнае ўзаемадзеянне з *закранутымі бакамі** ў пытаннях:

- 1) вырашэння спрэчных сітуацый у дасудовым парадку (*Крытэрыі** 1.6, 2.6, 4.6);
- 2) мінімізацыі наступстваў гаспадарчай дзейнасці ў сферы інтарэсаў *мясцовых супольнасцяў**, насельніцтва (*Крытэрыі** 3.1, 3.5, 4.1, 4.7);
- 3) дзейнасці, якая спрыяе сацыяльнаму і эканамічнаму развіццю *мясцовых супольнасцяў**;
- 4) дзейнасці па выяўленню і маніторынгу *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** (*Крытэрыі** 9.1, 9.2, 9.4);
- 5) магчымасці уцягвання ў працэсы планавання і маніторынга дзейнасці *Арганізацыі**, якая можа *закрануць іх інтарэсы* (АМІ 7.6.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Апытанне супрацоўніка, адказнага за камунікацыю з грамадскасцю;
- б) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб у адпаведнасці з патрабаваннямі дзеючага *заканадаўства*.
- в) Кніга заўваг і прапаноў.

7.6.2. Ва ўзаемадзеянні* з *закранутымі бакамі**:

- 1) Вызначаны адпаведныя прадстаўнікі і кантактныя асобы (уключаючы ў адпаведных выпадках органы ўлады, мясцовыя ўстановы, арганізацыі);
- 2) Вызначаны ўзаемна ўзгодненыя спосабы сувязі для абмену інфармацыяй;
- 3) Забяспечаны магчымасці азнаямлення *закранутых бакоў** з пратаколамі рэгістрацыі ўсіх абмеркаваных з імі пытанняў, прынятых рашэнняў і дасягнутых пагадненняў (АМІ 7.6.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Спіс прадстаўнікоў (і / або кантактных асоб) закранутых бакоў*.
- б) Дакументацыя па зваротах *закранутых бакоў**.
- в) Кніга заўваг і прапаноў

7.6.3. *Закранутым бакам** прадастаўлена магчымасць ўключэння ў працэсы маніторынгу і планавання дзейнасці, якія могуць закрануць іх інтарэсы. (АМІ 7.6.3 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Апытанне супрацоўніка, адказнага за камунікацыю з грамадскасцю;
- б) Апытанне *закранутых бакоў**.

7.6.4. Па запыце *зацікаўленым бакам** даецца магчымасць удзелу ў планаванні і маніторынгу дзейнасці, якая можа закрануць іх інтарэсы (АМІ 7.6.4, прыняты).

Верыфікатары:

- а) Апытанне супрацоўніка, адказнага за камунікацыю з грамадскасцю;
- б) Дакументацыя па зваротах *закранутых бакоў**.
- в) Апытанне *закранутых бакоў**.

Прынцып 8. Маніторынг і ацэнка

Арганізацыя* павінна* дэманстраваць, што прагрэс па дасягненні мэтай кіравання*, уплываў гаспадарчай дзейнасці і стан Адзінкі кіравання* адсочваецца і ацэньваецца супамерна маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыке* гаспадарчай дзейнасці, дзеля выканання адптыўнага кіравання*.

8.1 Арганізацыя* павінна* адсочваць выкананне свайго Плана кіравання*, уключаючы яго палітыкі і мэты кіравання*, яго прагрэс з запланаванай дзейнасцю і дасягненне правяраемых паказчыкаў*.

Заўвага: Арганізацыя можа выкарыстоўваць звесткі маніторынгу, які праводзіцца іншымі арганізацыямі і незалежнымі спецыялістамі (навуковымі і адукацыйнымі арганізацыямі, органамі выканаўчай улады, дзяржаўнымі надзорнымі і кантралюючымі органамі і інш.).*

Заўвага: у прынцыпе 8 пад адсочваннем (маніторынгам) разумеецца сістэма мер па назіранні за рэалізацыяй Плану кіравання, якая можа быць прадстаўлена як у выглядзе пісьмовага дакумента (пісьмовая працэдура), так і ў выглядзе сукупнасці дакументаў і/або практык кіравання, якія склаліся ў Арганізацыі*.*

8.1.1. Падчас рэалізацыі Плана кіравання* ўжываюцца працэдуры маніторынгу, у складзе якога прысутнічаюць яго палітыкі, мэты кіравання* і дасягненне мэтавых паказчыкаў*. (АМІ 8.1.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Штогадовая справаздача Арганізацыі*.

б) Матэрыялы ўнутраных праверак Арганізацыі*.

в) Матэрыялы маніторынгу Арганізацыі* упаўнаважанымі ўстановамі, пастановы калегій (пры іх наяўнасці).

г) Апытанне кіраўніка Арганізацыі* або яго намесніка.

8.2 Арганізацыя* павінна* адсочваць і ацэньваць уплывы на навакольнае асяроддзе і сацыяльныя ўплывы дзейнасці, што выконваецца ў межах Адзінкі кіравання*, а таксама змены ў яго экалагічным стане.

8.2.1. Сацыяльны ўплыў і ўплыў на навакольнае асяроддзе гаспадарчай дзейнасці ацэнены згодна з дадаткам Д. (АМІ 8.2.1 прыняты)

Верыфікатары:

а) Вынікі маніторынгу па накірунках і перыядычнасці, якія ўказаны ў дадатку Д.

8.2.2. Змены ва ўмовах навакольнага асяроддзя адсочваюцца ў адпаведнасці з патрабаваннямі дадатка Д. (АМІ 8.2.2 прыняты).

Верыфікатары:

а) Вынікі маніторынгу па накірунках і перыядычнасці, якія ўказаны ў дадатку Д.

8.3 Арганізацыя* павінна* аналізаваць вынікі маніторынгу і ацэнкі і ўлічваць вынікі гэтага аналізу ў працэсе планавання

8.3.1. Працэс *адаптыўнага кіравання** ажыццяўляецца такім чынам, што вынікі маніторынгу ўлічваюцца ў перыядычных абнаўленьнях працэсу планавання і ў фінальным *Плане кіравання**. (АМІ 8.3.1 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Элементы *Плана кіравання**
- б) Штогадовая справаздача *Арганізацыі**
- в) Апытанне кіраўніка *Арганізацыі** або яго намесніка.

8.3.2. Калі вынікі маніторынгу выяўляюць неадпаведнасці са стандартам FSC, то *мэты кіравання**, *правяраемыя паказчыкі** і / ці гаспадарчая дзейнасць карэктуюцца ў адпаведнасці з індикатарам 7.2.1 і дадаткам Г. (АМІ 8.3.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Элементы *Плана кіравання**
- б) Загады і распараджэнні *Арганізацыі**
- в) Апытанне кіраўніка *Арганізацыі** або яго намесніка.

8.4 *Арганізацыя павінна* зрабіць *агульнадаступным** рэзюме вынікаў маніторынга бясплатна, за выключэннем *канфідэнцыйнай інфармацыі****

8.4.1. Рэзюмэ вынікаў маніторынгу ў адпаведнасці з дадаткам Д за выключэннем *канфідэнцыйнай інфармацыі** знаходзіцца ў вольным доступе*. (АМІ 8.4.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Рэзюмэ вынікаў маніторынгу.
- б) Інтэрнэт-сайт *Арганізацыі**.
- в) Інфармацыйныя стэнды *Арганізацыі**.

8.5 *Арганізацыя павінна* мець і весці сістэму выяўлення і адсочвання супамерна *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке** сваёй гаспадарчай дзейнасці, для дэманстравання крыніц і аб'ёмаў, прапарцыйна запланаванаму аб'ёму вытворчасці на кожны год, усіх прадуктаў з *Адзінкі кіравання**, што прадаюцца як FSC сэртыфікаваныя**

8.5.1. Ужываецца сістэма, якая дазваляе адсочваць і фіксаваць рух любой лясной прадукцыі, якая прадаецца як FSC-сэртыфікаваная. (АМІ 8.5.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, якія пацвярджаюць легальнасць лесакарыстання і легальнасць паходжання лясной прадукцыі.

8.5.2 Дакументуецца інфармацыя пра лесакарыстанне, якое ажыццяўляецца на дазвольнай аснове, у тым ліку:

- 1) Кім выдадзены дазвольны дакумент;
- 2) Каму выдадзены дазвольны дакумент;
- 3) Месца знаходжання ўчастку ляснога фонду (лясніцтва, лясны квартал, выдзел), які даецца для лесакарыстання;
- 4) Від лесакарыстання;
- 5) Аб'ём нарыхтоўкі, збору, вынятку лясных рэсурсаў;
- 6) Тэрміны нарыхтоўкі;
- 7) Статус прададзенага матэрыяла (прададзены як FSC-сэртыфікаваны ці як не сэртыфікаваны).

(АМІ 8.5.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы аб прадастаўленні ўчасткаў ляснога фонду для лесакарыстання

8.5.3. Рахункі-фактуры ці аналагічная дакументацыя захоўваюцца на працягу прынамсі пяці гадоў для ўсёй прадукцыі, якая прадаецца з FSC-заявай; дакументацыя ўтрымлівае, прынамсі, наступную інфармацыю:

- 1) Назву і адрас пакупніка;
- 2) Дату продажу;
- 3) Агульнапрынятую / мясцовую і навуковую назва віду / пароды;
- 4) Апісанне прадукцыі;
- 5) Аб'ём (ці колькасць) прададзенай прадукцыі;
- 6) Код сертыфіката;
- 7) FSC-заяву «FSC 100%», якая дазваляе ідэнтыфікаваць прадукцыю, што прадаецца як FSC-сертыфікаваная прадукцыя.

(АМІ 8.5.3 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы аб продажы прадукцыі, якая прадаецца з FSC-заявай.

Прынцып 9. *Каштоўнасці асаблівай аховы**

Арганізацыя павінна* падтрымліваць і / або паляпшаць Каштоўнасці асаблівай аховы* ў межах Адзінкі кіравання* шляхам ўжывання падыходу папярэдняй засцярогі*.*

9.1. *Арганізацыя* праз узаемадзеянне* з закранутымі бакамі*, зацікаўленымі бакамі* а таксама з выкарыстаннем іншых сродкаў і крыніц, павінна* правесці ацэнку і зарэгістраваць наяўнасць і стан наступных Каштоўнасцяў асаблівай аховы* ў межах Адзінкі кіравання*, супамерна маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыцы* ўплываў гаспадарчай дзейнасці і верагоднасці наяўнасці Каштоўнасцяў асаблівай аховы* (КАА):*

КАА 1 – Відавая разнастайнасць. Канцэнтрацыя *біялагічнай разнастайнасці**, што ўключае эндэмічныя віды, а таксама *рэдка* і пагражальныя** віды.

КАА 2 – *Экасістэмы** і *мазаікі ландшафтнага** ўзроўню. Цэласныя лясныя *ландшафты** і *вялікія экасістэмы* ландшафтнага** ўзроўню ці *мазаікі экасістэм**, што маюць значэнне на глабальным, рэгіянальным ці нацыянальным узроўні, і што ўтрымліваюць жыццяздольныя папуляцыі пераважнай большасці натуральна існуючых відаў у іх натуральным характары размеркавання і колькасці.

КАА 3 – *Рэдка* экасістэмы** і *біятопы**. Рэдка, пагражальныя, або знікаючыя *экасістэмы**, *біятопы**, або *рэфугіумы**.

КАА 4 – *Крытычныя* экасістэмныя паслугі**. Базавыя *экасістэмныя паслугі** у *крытычных** сітуацыях, уключаючы *ахову** вадазбораў і кантроль эрозіі каштоўных глебаў і схілаў.

КАА 5 – Патрэбнасці супольнасцяў. Участкі і рэсурсы, фундаментальныя для задавальнення базавых патрэбаў *мясцовых супольнасцяў** ці *карэнных народаў** (для жыццязабеспячэння, здароў'я, харчавання, вады, і г. д.), вызначаныя праз *узаемадзеянне** з гэтымі супольнасцямі ці *карэннымі народамі**.

КАА 6 – Культурныя каштоўнасці. Участкі, рэсурсы, *біятопы** і *ландшафты** глабальнай або нацыянальнай культурнай, археалагічнай і гістарычнай значнасці, і / або *крытычнай** культурнай, экалагічнай, эканамічнай, сацыяльнай або рэлігійнай / культывавай значнасці для традыцыйных культур *мясцовых супольнасцяў** або *карэнных народаў**, вызначаныя праз *узаемадзеянне** с гэтымі *мясцовымі супольнасцямі** ці *карэннымі народамі**.

9.1.1. З ужываннем *найлепшай даступнай інфармацыі** праведзена ацэнка, якая адлюстроўвае размяшчэнне і стан *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** ў межах *Адзінкі кіравання** згодна з *крытэрам** 9.1 і дадаткам Е; вызначаны тэрыторыі, якія ўтрымліваюць гэтыя *Каштоўнасці асаблівай аховы** і іх стан у адпаведнасці з дадаткам Е (АМІ 9.1.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Пералік тэрыторый, якія ўтрымліваюць *Каштоўнасці асаблівай аховы** і іх плошчу.

б) Карты-схемы *Адзінкі кіравання** (яе частак) з пазначанымі на іх тэрыторыямі з *Каштоўнасцямі асаблівай аховы**. Маштаб і ўмоўныя пазначэнні картаграфічных матэрыялаў павінны дазваляць ідэнтыфікаваць кожную тэрыторыю з *Каштоўнасцямі асаблівай аховы** і катэгорыю *Каштоўнасцяў асаблівай аховы**, да якога яна адносіцца.

в) Дакументы асоба ахоўваемых прыродных тэрыторыяў ў межах *Адзінкі кіравання**.

г) Пашпарты і ахоўныя абавязацельствы на ўчасткі, якія ўтрымліваюць *Каштоўнасці асаблівай аховы** ў межах *Адзінкі кіравання**, там дзе гэта прадугледжана нацыянальным заканадаўствам.

д) Лесаўпарадкавальны праект*.

9.1.2. Выяўленне *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** выкарыстоўвае вынікі, атрыманыя шляхам *культурна прымальнага** *узаемадзеяння** з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі**, якія зацікаўлены ў *захаванні** *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** (АМІ 9.1.2 прыняты).

Верыфікатары:

а) Матэрыялы кансультацый с *зацікаўленымі бакамі**.

б) Кніга заўваг і прапаноў.

в) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб.

9.2. *Арганізацыя павінна* выпрацаваць эфектыўныя стратэгіі для падтрымкі і / або паляпшэння вызначаных *Каштоўнасцяў асаблівай аховы**, праз *узаемадзеянне** з *закранутымі бакамі**, *зацікаўленымі бакамі** і экспертамі.**

9.2.1. Стратэгія і гаспадарчыя мерапрыемствы распрацаваны з улікам наяўнасці і стану *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** і магчымых пагроз для *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** такім чынам, каб эфектыўна забяспечыць падтрыманне або паляпшэнне стану КАА. (АМІ 9.2.1, 9.2.2, 9.2.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументы асоба ахоўваемых прыродных тэрыторыяў ў межах *Адзінкі кіравання**.

б) Пашпарты і ахоўныя абавязацельствы на участкі, якія ўтрымліваюць *Каштоўнасці асаблівай аховы** ў межах *Адзінкі кіравання** там, дзе гэта прадугледжана нацыянальным заканадаўствам.

9.2.2. Стратэгіі кіравання і дзеянні па падтрыманні і / або павялічэнні *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** распрацаваны праз *узаемадзеянне** з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі** і экспертамі. (АМІ 9.2.3 прыняты)

Верыфікатары:

а) Дакументальнае пацверджанне фактаў звароту *Арганізацыі** да *закранутых** і *зацікаўленых бакоў** і / або іх удзелу ў распрацоўцы рэжымаў *аховы** *Каштоўнасцяў асаблівай аховы**

б) Матэрыялы кансультацый з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі**.

9.3 *Арганізацыя павінна* здзяйсняць стратэгіі і дзеянні, якія падтрымліваюць і / або паляпшаюць вызначаныя *Каштоўнасці асаблівай аховы**. Гэтыя стратэгіі і дзеянні павінны* ўжываць *падыход папярэдняй засцярогі** і быць супамернымі *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке** гаспадарчых дзеянняў.**

9.3.1. Тэрыторыі з *Каштоўнасцямі асаблівай аховы** і *Каштоўнасці асаблівай аховы**, якія ад іх залежаць, падтрымліваюцца і / або паляпшаюцца, ў тым ліку пры дапамозе распрацаваных мерапрыемстваў (АМІ 9.3.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Палявыя праверкі.

б) Кніга заўваг і прапаноў.

в) Улік зваротаў грамадзян і юрыдычных асоб*.

9.3.2. У выпадку, калі выяўлена, што мерапрыемствы пагражаюць выяўленым *Каштоўнасцям асаблівай аховы**, прымаюцца меры па мінімізацыі негатыўнага ўплыву, *аднаўленні** і захаванні

*Каштоўнасцяў асаблівай аховы** (згодна з 9.2), а мерыпрыемствы адпаведна карэктуюцца. (АМІ 9.3.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Кніга заўваг і прапаноў.
- б) Улік зваротаў грамадзян і *юрыдычных асоб**.
- в) Апытанне адказных *працаўнікоў**.
- г) Палявыя праверкі.

9.3.3. У выпадку, калі ў межах *Адзінкі кіравання** выяўлены новыя *КАА 3 або КАА 6* то дзейнасць, якая пагражае іх стану, перапыняецца на тэрмін прадугледжаны нацыянальным заканадаўствам для перадачы іх пад ахову. (АМІ 9.3.3 адаптаваны індыкатар)

- а) Улік зваротаў грамадзян і *юрыдычных асоб**.
- б) Праекты ахоўных дакументаў.
- в) Апытанне адказных *працаўнікоў**.
- г) Палявыя праверкі.

9.4 *Арганізацыя* павінна дэманстраваць, што перыядычны маніторынг выконваецца дзеля ацэнкі зменаў у стане *Каштоўнасцяў асаблівай аховы**, і *павінна** адаптаваць сваі стратэгіі вядзення гаспадаркі дзеля забеспячэння іх эфектыўнай *аховы**. Маніторынг *павінен** быць супамерным *маштабу**, *інтэнсіўнасці** і *рызыке** гаспадарчай дзейнасці і ўключаць *узаемадзеянне** з *закранутымі бакамі**, *зацікаўленымі бакамі** і экспертамі.**

9.4.1. *Арганізацыя** садзейнічае ўпаўнаважаным органам у маніторынгу *КАА** (АМІ 9.4.1, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Матэрыялы маніторынгу *КАА** ўпаўнаважанымі органамі;
- б) Звароты *Арганізацыі** да ўпаўнаважаных органаў аб выніках маніторынгу *КАА** з перыядычнасцю ў адпаведнасці з дадаткам Д.
- в) Для асоба ахоўваемых тэрыторый – аб'ектаў маніторынгу Нацыянальнай сістэмы маніторынгу навакольнага асяроддзя – вынікі маніторынгу (пры неабходнасці).
- г) Апытанне адказных *працаўнікоў**.
- д) Апытанне адказных ўпаўнаважаных органаў.

9.4.2. У выпадку, калі *Арганізацыя** сама збірае звесткі аб стане *КАА**, яна дае рэзюмэ вынікаў маніторынгу (за выключэннем канфедыцыйнай інфармацыі) *закранутым** і *зацікаўленым бакам** па іх запыце (АМІ 9.4.2, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Вынікі маніторынгу *Каштоўнасцяў асаблівай аховы** па дадзеных штогадовых справаздач.
- б) Матэрыялы маніторынгу *КАА** ў адпаведнасці з дадаткам Д.
- в) Улік зваротаў грамадзян і *юрыдычных асоб**;
- г) Апытанне адказных *працаўнікоў**.

9.4.3. Сабраныя дадзеныя накіроўваюцца адказным ўпаўнаважаным органам (АМІ 9.4.3, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Матэрыялы маніторынгу, перадаваныя ўпаўнаважаным органам.
- б) Апытанне адказных ўпаўнаважаных органаў.

9.4.4. Арганізацыя* ўлічвае вынікі маніторынгу КАА* пры планаванні гаспадарчай дзейнасці (АМІ 9.4.4, адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Матэрыялы *Плана кіравання**.

Прынцып 10. Здзяйсненне гаспадарчай дзейнасці

Гаспадарчая дзейнасць, што выконваецца самой *Арганізацыяй або для яе ў межах *Адзінкі кіравання**, *павінна** быць выбранай і выконвацца згодна з эканамічнымі, экалагічнымі і сацыяльнымі палітыкамі і *мэтамі** *Арганізацыі** і згодна з *Прынцыпамі** і *Крытэрамі**.**

10.1. Пасля нарыхтоўкі або ў адпаведнасці з *Планам кіравання *Арганізацыя** *павінна** сваечасова *аднавіць** расліннае покрыва да яго стану да нарыхтоўкі або да больш *натуральнага стану**, ужываючы метады натуральнага або штучнага ўзнаўлення.**

10.1.1. Своечасовае лесааднаўленне на высечках забяспечвае:

- 1) *Ахову** закранутых *прыродных каштоўнасцяў**, і
- 2) *Аднаўленне** саставу і структуры лясоў, якія былі высечаны, або *натуральных лясоў** (АМІ 10.1.1 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Кніга лясных культур.
- б) Палявая праверка

10.1.2. Лесааднаўленчыя мерапрыемствы выконваюцца такім чынам, каб:

- 1) садзейнічаць натуральнаму ўзнаўленню;
- 2) забяспечыць перавагу змешаных лясных культур над монакультурамі;
- 3) пародны састаў лесаўзнаўлення адпавядаў глебавым умовам. (АМІ 10.1.2 адаптаваны)

Верыфікатары:

- а) Кніга лясных культур.
- б) Спіс дэградаваных участкаў.
- в) Палявая праверка.

10.2. *Арганізацыя *павінна** выкарыстоўваць для *аднаўлення** віды, якія экалагічна прыстасаваныя для ўчастка і *мэтаў кіравання**. *Арганізацыя** *павінна** выкарыстоўваць *родныя віды** і мясцовыя генатыпы* для *аднаўлення**, за выключэннем, калі ёсць яснае і пераканаўчае абгрунтаванне на выкарыстанне іншых.**

10.2.1. Для лесаўзнаўлення ўжываюцца добра адаптаваныя для адпаведных умоў росту *родныя віды** ў адпаведнасці з дадаткам Б, якія маюць мясцовае паходжанне і адпавядаюць *мэтам** аднаўлення і *мэтам кіравання**, за выключэннем выпадкаў, калі існуе пераканаўчае абгрунтаванне ўжывання *неродных** генатыпаў або *неродных відаў**. (АМІ 10.2.1 і 10.2.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Кніга лясных культур.
- б) Палявая праверка.

10.3. *Арганізацыя *павінна** выкарыстоўваць *чужародныя віды** толькі калі веды і/ або досвед паказвае, што любыя інвазійныя ўплывы могуць быць кантраляваныя і наладжаныя эфектыўныя меры па змякчэнні.**

10.3.1. *Чужародныя віды** ўжываюцца толькі пры навуковых даследаваннях, вопытна-вытворчых работах або ў тых выпадках, калі непасрэдна досвед і/ або навуковыя даследаванні

дэманструюць, што іх інвазійнае ўздзеянне можа быць кантралявана і ўсталяваны эфектыўныя меры па кантролі, а інвазійныя віды (дадатак З) не ўжываюцца пры лесааднаўленні і лесаразвядзенні (АМІ 10.3.1 і 10.3.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Лесаўпарадкавальны праект.

б) Кніга лясных культур.

в) Абгрунтаванне магчымасці выкарыстання *чужародных відаў** для лесааднаўлення і лесаразвядзення, калі *Арганізацыя** выкарыстоўвае *чужародныя віды**.

г) Палявая праверка.

10.3.2. Распаўсюджванне *чужародных відаў** ўжываемых *Арганізацыяй** знаходзіцца пад кантролем (АМІ 10.3.3 прыняты)

Верыфікатары:

а) Матэрыялы інвентарызацыі лясных культур.

б) Інфармацыя аб структуры насаджэнняў і падроста ў таксацыйным апісанні.

в) Палявая праверка.

10.3.3. Каб кантраляваць інвазійнае ўздзеянне агрэсіўных *чужародных відаў**, якія не ўжываюцца *Арганізацыяй** гаспадарчая дзейнасць ажыццяўляецца пераважна ў супрацоўніцтве з рознымі ўпаўнаважанымі органамі і землекарystalьнікамі. (АМІ 10.3.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Інфармацыя аб распаўсюджванні агрэсіўных *чужародных відаў** на тэрыторыі *Адзінкі кіравання**.

б) Дакументацыя аб прынятых мерах барацьбы з агрэсіўнымі *чужароднымі відамі** ў адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам.

10.4. *Арганізацыя не павінна* выкарыстоўваць генетычна мадыфікаваныя арганізмы* ў Адзінке кіравання*.**

10.4.1. *Генетычна мадыфікаваныя арганізмы** не ўжываюцца. (АМІ 10.4.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Кніга лясных культур.

б) Пашпарты насеннага матэрыялу.

10.5. *Арганізацыя павінна* выкарыстоўваць практыкі лесаводства, якія з'яўляюцца экалагічна прыдатнымі для расліннасці, відаў, участкаў і мэтаў кіравання*.**

*Крытэр** не ўжываецца

10.6. *Арганізацыя павінна* мінімізаваць або выключаць выкарыстанне ўгнаенняў*. Калі ўгнаенні* выкарыстоўваюцца, *Арганізацыя** павінна* прадэманстраваць, што іх выкарыстанне ёсць раўназначна або больш экалагічна і эканамічна карысна, чым ўжыванне практык лесаводства, што не патрабуюць ўгнаенняў*, і перадухіляць, змягчаць і / або выпраўляць шкоду *прыродным каштоўнасцям**, уключаючы глебы.**

10.6.1. *Арганізацыя** не ўжывае мінеральныя *ўгнаенні** за выключэннем тэрыторыі лясных гадавальных, лесанасенных плантацый, аблясенні нелясных земляў, пры навуковых даследаваннях, вопытна-вытворчых работах (АМІ 10.6.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Журнал рэгістрацыі унесеныя ўгнаенняў.
- б) Палявая праверка.
- в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.6.2. У выпадку выкарыстання *ўгнаенняў** экалагічныя і эканамічныя перавагі ад іх ужывання такія ж ці больш вялікія, чым ад ужывання лесаводчых метадаў, якія не патрабуюць ужывання *ўгнаенняў**. (АМІ 10.6.2 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Праект пастаяннага ляснога гадавальных ці план арганізацыі дзеючага пастаяннага ляснога гадавальных, аграхімічны аналіз глеб пастаяннага ляснога гадавальных.
- б) Праект пастаяннай лесанасеннай плантацыі.
- в) Палявая праверка.
- г) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.6.3 Пры выкарыстанні *ўгнаенняў** іх віды, аб'ёмы, перыядычнасць і месцы ужывання *ўгнаенняў** задакументаваны. (АМІ 10.6.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы ў якіх адлюстраваны віды, аб'ёмы, перыядычнасць і месцы ужывання *ўгнаенняў**.

10.6.4 *Арганізацыя** не ўжывае мінеральныя *ўгнаенні** на ўчастках, размешчаных паблізу ад населеных пунктаў, традыцыйных месцаў адпачынку насельніцтва, у вадаахоўных зонах *вадацёкаў і вадаёмаў**, у першых і другіх паясах зон санітарнай аховы крыніц і сістэм пітнага водазабеспячэння, у рэкрэацыйна-аздараўленчых лясах, у якіх размешчаны лячэбныя, санаторна-курортныя, аздараўленчыя аб'екты, а таксама на асоба ахоўных прыродных тэрыторыях, а таксама прыродных тэрыторыях, падлеглых адмысловай ахове. (АМІ 10.6.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы ў якіх адлюстраваны віды, аб'ёмы, перыядычнасць і месцы ужывання мінеральных *ўгнаенняў**.
- б) Дакументы *Плана кіравання** ў частцы ўпарадкавання ляснога гадавальных.
- в) Пашпарт пастаяннай лесанасеннай плантацыі.

10.6.5 *Арганізацыя** пры правядзенні мерапрыемстваў з ужываннем мінеральных *ўгнаенняў** усталёўвае і выконвае санітарна-ахоўныя зоны паміж насаджэннямі і населенымі пунктамі, *вадацёкамі і вадаёмамі**, месцамі масавага адпачынку насельніцтва, а таксама рэжым асоба ахоўных прыродных тэрыторый, дзе іх ужыванне забаронена ці абмежавана. (АМІ 10.6.5 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, у якіх адлюстраваны віды, аб'ёмы, перыядычнасць і месцы ужывання мінеральных *ўгнаенняў**.
- б) Дакументы *Плана кіравання** ў частцы ўпарадкавання ляснога гадавальных.
- в) Пашпарт пастаяннай лесанасеннай плантацыі.
- г) Палявая праверка.

10.7. Арганізацыя* павінна* выкарыстоўваць інтэграваныя кіраванне шкоднікамі і практыкі лесаводства*, якія выключаюць або накіраваныя на выключэнне выкарыстання хімічных пестыцыдаў*. Арганізацыя* павінна* не выкарыстоўваць любыя хімічныя пестыцыды*, забароненыя палітыкай FSC. Калі пестыцыды* выкарыстоўваюцца, Арганізацыя* павінна* перадухіляць, змягчаць і/ або выпраўляць шкоду прыродным каштоўнасцям* і здароў'ю чалавека.

10.7.1 Выкарыстоўваюцца комплексныя меры па барацьбе са шкоднікамі і хваробамі лесу, уключаючы набор лесаводчых метадаў, якія накіраваны на мінімізацыю частаты, ахопу і аб'ёмаў выкарыстання пестыцыдаў*. (АМІ 10.7.1 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Вынікі лесапаталагічнага маніторынгу.
- б) Дакументацыя аб прафілактычных мерапрыемствах па абароне* лясоў ад шкоднікаў і хвароб.
- в) Дакументацыя аб аб'ёмах санітарна- аздараўленчых мерапрыемстваў.
- г) Адмысловыя праекты для авіяцыйнай апрацоўкі лясоў з ужываннем пестыцыдаў* (калі дастасоўна).
- д) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.7.2. Не дапушчаецца выкарыстанне і захоўванне пестыцыдаў*, забароненых Палітыкай FSC па пестыцыдах*, без атрымання адпаведнага выключэння з патрабаванняў FSC (АМІ 10.7.2 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Спіс пестыцыдаў*, забароненых Палітыкай FSC па пестыцыдах*, уключаючы тыя, на якія дзейнічаюць выключэнні.
- б) Спіс пестыцыдаў*, якія Арганізацыя* ўжывае і захоўвае.
- в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.7.3. Вядзецца дакументаваны ўлік ужывання пестыцыдаў*, уключаючы гандлёвае найменне, рэчыва, якое дзейнічае, яго колькасць, перыяд, месца і абгрунтаванне ўжывання (АМІ 10.7.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, у якіх адлюстравана ўжыванне пестыцыдаў* і паказчыкі індикатару* 10.7.3.

10.7.4. Пры выкарыстанні пестыцыдаў* выконваюцца патрабаванні МАП («Бяспека пры выкарыстанні хімікатаў у працы») да транспартавання, захоўвання, абыходжання, ужывання хімікатаў і ліквідацыі выпадковых разліваў (АМІ 10.7.4 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументацыя аб зборы і ўтылізацыі хімічных прэпаратаў, ёмістасцяў, вадкіх і цвёрдых неарганічных адходаў.
- б) Апытанне адказных працаўнікоў*.
- в) Палявая праверка.

10.7.5. Пры выкарыстанні пестыцыдаў* метады іх ужывання забяспечваюць мінімізацыю колькасці скарыстаных пестыцыдаў* пры дасягненні эфектыўных вынікаў, і эфектыўную абарону* навакольных ландшафтаў*. (АМІ 10.7.5 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, у якіх адлюстравана ўжыванне *пестыцыдаў**.
- б) Палявая праверка.
- в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.7.6. *Арганізацыя** пры правядзенні мерапрыемстваў з ужываннем *пестыцыдаў** усталёўвае і выконвае санітарна-ахоўныя зоны паміж насаджэннямі, якія апрацоўваюцца пестыцыдамі, і населенымі пунктамі, *вадацёкамі і вадаёмамі**, месцамі масавага адпачынку насельніцтва, а таксама рэжым асоба ахоўных прыродных тэрыторый, дзе іх ужыванне забаронена ці абмежавана. (АМІ 10.7.6, 10.7.7 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, у якіх адлюстравана ўжыванне *пестыцыдаў** і паказчыкі *індыкатару** 10.7.3.
- б) Адмысловыя праекты для авіяцыйнай апрацоўкі лясоў з ужываннем *пестыцыдаў** (калі дастасоўна).
- в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.8. *Арганізацыя павінна* мінімізаваць, адсочваць і жорстка кантраляваць выкарыстанне біялагічных сродкаў кантролю* ў адпаведнасці з міжнародна прынятымі навуковымі пратаколамі*. Калі біялагічныя сродкі кантролю* выкарыстоўваюцца, *Арганізацыя** павінна* перадухіляць, змягчаць і/або выпраўляць шкоду прыродным каштоўнасцям*.**

10.8.1. Ужыванне *біялагічных сродкаў кантролю** мінімізавана, адсочваецца і знаходзіцца пад кантролем. (АМІ 10.8.1 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументацыя аб ужыванні *біялагічных сродкаў кантролю**, у тым ліку сродкаў для апрацоўкі нарыхтаванай драўніны ў лесе.
- б) Апытанне адказных супрацоўнікаў.
- в) Палявая праверка.

10.8.2 *Арганізацыя** ўжывае *біялагічныя сродкі кантролю**, якія прайшлі дзяржаўную рэгістрацыю і дазволены для ўжывання ў Рэспубліцы Беларусь. (АМІ 10.8.2 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Спіс ужывальных *біялагічных сродкаў кантролю** і ўказанні па іх ужыванні.

10.8.3. Вядзецца ўлік ужывання *біялагічных сродкаў кантролю**, уключаючы найменне, колькасць, перыяд, месца і падставы для ўжывання. (АМІ 10.8.3 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, у якіх адлюстравана ўжыванне *біялагічных сродкаў кантролю* * і паказчыкі *індыкатару** 10.8.3.

10.8.4 *Арганізацыя** не ўжывае *біялагічныя сродкі кантролю** на ўчастках, дзе гэта забаронена нацыянальным заканадаўствам, а ў выпадку прычынення шкоды *Арганізацыя** праводзіць адпаведныя кампенсуючыя мерапрыемствы. (АМІ 10.8.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Дакументы, у якіх адлюстравана ўжыванне *біялагічных сродкаў кантролю* * і паказчыкі *індыкатару** 10.8.3.
- б) Палявая праверка

в) Апытанне адказных супрацоўнікаў.

10.9. Арганізацыя* павінна* ацэньваць рызыкі* і выконваць мерапрыемствы, што зніжаюць патэнцыйныя негатыўныя ўплывы ад прыродных небяспек* супамерна маштабу*, інтэнсіўнасці* і рызыке*.

10.9.1. Праведзена ацэнка патэнцыйнага негатыўнага ўздзеяння прыродных небяспек* на інфраструктуру*, лясныя* рэсурсы і супольніцтвы ў межах Адзінкі кіравання*, а таксама рызыка* павелічэння іх частаты, распаўсюджвання ці жорсткасці ў сувязі з гаспадарчай дзейнасцю (АМІ 10.9.1 і 10.9.3 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) План кіравання* ўтрымлівае ацэнку стану пажарнай небяспекі, уплыву небяспечных кліматычных фактараў, распаўсюджвання шкоднікаў і хвароб, ахоўных лясоў.

10.9.2. Гаспадарчая дзейнасць змякчае ўздзеянні прыродных небяспек*, і прымаюцца меры па зніжэнні выяўленых рызык* (АМІ 10.9.2 і 10.9.4 адаптаваны).

Верыфікатары:

а) Дакументацыя аб прафілактычных мерапрыемствах па абароне* лясоў ад шкоднікаў і хвароб.

б) Дакументацыя аб'ёмах санітарна-аздараўленчых мерапрыемстваў.

в) Дакументацыя аб супрацьпажарных мерапрыемствах.

10.10. Арганізацыя* павінна* кіраваць развіццём інфраструктуры, транспартнай дзейнасцю і лесаводствам, каб ахоўваць* водныя рэсурсы і глебы, і каб перадухіляць, змякчаць і выпраўляць парушэнні і пашкоджанні рэдкіх* і пагражальных* відаў, біятопаў*, экасістэм* і ландшафтных каштоўнасцяў*.

10.10.1. Пры будаўніцтве, утрыманні і эксплуатацыі дарог і інфраструктуры забяспечваецца ахова* прыродных каштоўнасцяў*, выяўленых у адпаведнасці з патрабаваннямі крытэра* 6.1. (АМІ 10.10.1 прыняты).

Верыфікатары:

а) Праекты будаўніцтва дарог і інфраструктуры.

б) Тэхналагічныя карты на распрацоўку лесасек.

в) Палявая праверка.

10.10.2 Пры правядзенні лесааднаўлення і догляду за лясамі забяспечваецца ахова* прыродных каштоўнасцяў*, выяўленых у адпаведнасці з патрабаваннямі крытэра* 6.1. (АМІ 10.10.2 прыняты).

Верыфікатары:

а) Вынікі штогадовай інвентарызацыі лясных культур.

б) Вынікі агляду лесасек або абследавання ўчасткаў ляснога фонду, на якіх праведзены гаспадарчыя мерапрыемствы.

в) Палявая праверка.

10.10.3. Парушэнні ці шкода вадацёкам, вадаёмам*, глебам, рэдкім* і пагражальным* відам, біятопам*, экасістэмам* і ландшафтным каштоўнасцям* прадухіляюцца, мякчэюць, ці

забяспечваецца своєчасовае* аднаўленне пасля іх, гаспадарчая дзейнасць у мэтах прадухілення далейшай шкоды змяняецца. (АМІ 10.10.2 прыняты).

Верыфікатары:

- а) Дакументы *Плана кіравання**.
- б) Лесасечныя білеты, лясныя білеты, тэхналагічныя карты.
- в) Палявая праверка.

10.11 Арганізацыя* павінна* кіраваць дзейнасцю звязанай з нарыхтоўкай і вывазам драўніны і недраўнянай лясной прадукцыі такім чынам, каб захаваць прыродныя каштоўнасці*, паменшыць прадаваемыя адходы, і пазбегнуць шкоды іншым прадуктам і паслугам.

10.11.1. Пры нарыхтоўцы і вывазцы драўніны ці недраўнянай лясной прадукцыі забяспечваецца захаванне *прыродных каштоўнасцяў** вылучаных у адпаведнасці з *крытэрам** 6.1. (АМІ 10.11.1 прыняты)

Верыфікатары:

- а) Вынікі агляду лесасек або абследавання ўчасткаў ляснога фонду, на якіх праведзены гаспадарчыя мерапрыемствы.
- б) Матэрыялы праверак *Арганізацыі** ўпаўнаважанымі органамі.
- в) Палявая праверка.

10.11.2. Страты драўніны ці недраўнянай лясной прадукцыі (у выпадку яе выкарыстання) падчас нарыхтоўкі і вывазкі мінімізаваны. (АМІ 10.11.2, адаптаваны).

Заўвага: адносна захавання часткі драўніны на лесасецы гл. 10.11.3.

Верыфікатары:

- а) Вынікі агляду лесасек або абследавання ўчасткаў ляснога фонду, на якіх праведзены гаспадарчыя мерапрыемствы.
- б) Матэрыялы праверак *Арганізацыі** ўпаўнаважанымі органамі.
- в) Палявая праверка.

10.11.3. На лесасеках захоўваюцца элементы лясной *экасістэмы** ў адпаведнасці з дадаткам Ж, пры ўмове, што іх прысутнасць не пагражае бяспецы *працаўнікоў**. (АМІ 10.11.3, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Вынікі агляду лесасек.
- в) Палявая праверка.

10.11.4. Пры нарыхтоўцы драўніны і недраўняных рэсурсаў мінімізавана пашкоджанне пакідаемых дрэў і элементаў лясной *экасістэмы** (гл. 10.11.3). (АМІ 10.11.4, адаптаваны).

Верыфікатары:

- а) Акты абследавання лясных насаджэнняў;
- б) Акты агляду лесасек;
- в) Палявая праверка.

10.12 Арганізацыя* павінна* пазбаўляцца адходаў* перапрацоўкі экалагічна прымальным спосабам.

Заўвага: Тэрмін «Абыходжанне з адходамі» уключае збор, назапашванне, вывазку і ўтылізацыю адходаў.

10.12.1. Збор, назапашванне, вывазка і ўтылізацыя ўсіх відаў адходаў ажыццяўляецца экалагічна прымальнымі спосабамі, якія забяспечваюць захаванне *прыродных каштоўнасцяў**, як адзначана ў *Крытэры* 6.1.* (АМІ 10.12.1, прыняты)

Верыфікатары:

- а) Інструкцыі па абыходжанні з побытавымі і прамысловымі адходамі.
- б) Інструкцыі па ўтылізацыі адпрацаваных гаруча змазальных матэрыялаў (ГЗМ).
- в) Дакументацыя па кантролі існуючай практыкі збора, назапашвання, вывазкі, ўтылізацыі ўсіх відаў адходаў.
- г) Дакументацыя (дамовы і інш.), якая пацвярджае практыку ўтылізацыі ўсіх відаў адходаў.
- д) Матэрыялы праверак *Арганізацыі** дзяржаўнымі кантралюючымі органамі.
- е) Палявая праверка.

Абавязковыя нарматыўныя дакументы (Obligatory code of practice) – прававыя і нарматыўныя акты, дамовы, кодэксы практык, правілы, інструкцыі і рэгламенты, якія *Арганізацыя* павінна** выконваць паводле дзеючага заканадаўства.

Агульнадаступны (у адкрытым доступе) (Publicly available) – у даступнай форме, якая паддаецца публічнаму назіранню.

Адаптыўнае кіраванне (Adaptive management) – сістэматычны працэс бесперапыннага ўдасканалення палітык і практык кіравання на аснове вынікаў *маніторынгу** і назапашвання досведу кіравання.

Адзінка кіравання (Management Unit) – тэрыторыя, якая заяўлена для FSC-сертыфікацыі з выразна вызначанымі межамі, на якой ажыццяўляецца доўгатэрміновая лесагаспадарчая дзейнасць, якая адлюстравана ў плане кіравання.

Аднаўляць / аднаўленне (Restore / Restoration) – ліквідацыя негатыўных наступстваў для *прыродных каштоўнасцяў**, якія ўзніклі ў выніку гаспадарчай дзейнасці або іншых прычын, а таксама прывядзенне экасістэм у *зыходны стан**, больш *натуральны стан** або іншы прымальны стан.

Арганізацыя (The Organization) – юрыдычная асоба, якая вядзе лясную гаспадарку, і якая мае сертыфікат, або якая падае заяўку на сертыфікацыю, і якая нясе адказнасць за выкананне патрабаванняў, якія з’яўляюцца асновай FSC-сертыфікацыі.

Ахова / засцярога – гэтыя тэрміны ўзаемазамяняльныя і разумеюць пад сабой гаспадарчую дзейнасць, якая накіравана на падтрымку прыродных Каштоўнасцяў у доўгатэрміновай перспектыве. Гаспадарчая дзейнасць можа змяняцца ў шырокім дыяпазоне: ад яе поўнай забароны ці мінімальнага ўмяшання да цэлага шэрагу мерапрыемстваў па падтрымцы або сумяшчальных з падтрымкай выяўленых Каштоўнасцяў.

Ахоўваемыя лясы – прыродаахоўныя і ахоўныя лясы ў адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам.

Ацэнка ўздзеяння на навакольнае асяроддзе (Environmental Impact Assessment (EIA)) – сістэматычны працэс, які ўключае выяўленне патэнцыйных экалагічных і сацыяльных наступстваў прапанаваных праектаў, ацэнку альтэрнатыўных падыходаў, распрацоўку адпаведных мер па прадухіленні, змякчэнні, кіраванні і маніторынгу.

Біялагічная разнастайнасць (Biological diversity) – варыябельнасць жывых арганізмаў ва ўсіх асяроддзях, уключаючы, сярод іншага, наземныя, марскія і іншыя водныя экасістэмы і экалагічныя комплексы, часткай якіх яны з’яўляюцца; складаецца з разнастайнасці ў рамках віда, паміж відамі і разнастайнасць экасістэм.

Біялагічныя сродкі кантролю (Biological control agents) – арганізмы, якія ўжываюцца для знішчэння або рэгулявання іншых жывых арганізмаў.

Біятоп (Habitat) – прыродны аб’ект (участак тэрыторыі ці акваторыі) з аднароднымі экалагічнымі ўмовамі, які з’яўляецца месцам пасялення супольнасці тых ці іншых відаў дзікіх жывёл і росту дзікарослых раслін.

Вадацёкі і вадаёмы (Water bodies) – сезонныя, часовыя і пастаянныя ручаі, ручаіны, рэкі, сажалкі і азёры, а таксама прыбярэжныя або водна-балотныя сістэмы, балоты і крыніцы.

Вельмі абмежаваная частка (Very limited portion) – плошча, якая не перавышае 0,5% ад плошчы *Адзінкі кіравання** на працягу любога асобна ўзятага года, і што не перавышае больш 5% плошчы *Адзінкі кіравання** у суме.

Вытворчы траўматызм (Occupational accident) – любыя траўмы, хваробы ці смерць, якія адбыліся / наступілі ў выніку няшчаснага выпадку на вытворчасці.

Гендэрная роўнасць (Gender equality) – права мужчын і жанчын, якое азначае, што мужчыны і жанчыны маюць роўныя ўмовы для рэалізацыі ўсіх праў чалавека і ўнясення ўкладу і атрымання выгод ад эканамічнага, сацыяльнага, культурнага і палітычнага развіцця.

Генетычна мадыфікаваны арганізм (Genetically modified organism) – арганізм, генетычны матэрыял якога падвергнуўся змене спосабам, не сустракаемым у прыродным асяроддзі, шляхам скрыжавання і / ці натуральнай рэкамбінацыі.

Дастасавальнае заканадаўства (Applicable law) – заканадаўства, якое ўжываецца да *Арганізацыі** як *юрыдычнай** асобы ці ў інтарэсах *Адзінкі кіравання**, а таксама заканадаўства, што ўплывае на выкананне “Прынцыпаў і крытэраў FSC”. Яно складаецца з любых спалучэнняў статутнага права (якое зацверджана заканадаўчым органам) і прэцэдэнтнага права (судовай практыкі), падзаконных актаў, злучаных з імі адміністрацыйных працэдур і нацыянальнай канстытуцыі, якая заўсёды мае пераважную *юрыдычную** сілу ў дачыненні да ўсіх іншых прававых дакументаў

Доўгатэрміновы (Long-term) – перыяд часу, на які вызначаюцца *мэты** *Плану кіравання**, тэмпы нарыхтоўкі і абавязальніцтва падтрымліваць пастаянства ляснога покрыва. Працягласць перыяду вар’іруе ў залежнасці ад экалагічных умоў і вызначаецца з улікам таго, наколькі доўга працягнецца аднаўленне натуральнай структуры дадзенай *экасістэмы** да пачатку наступнай нарыхтоўкі, ці да пачатку якога-небудзь парушэння, ці да часу дасягнення сталасці лясоў ці *зыходнага стану**, ці *натуральнага стану** некранутых лясоў*.

Законная рэгістрацыя (Legal registration) – нацыянальная або мясцовая законная* ліцэнзія або набор дазволаў для працы ў якасці прадпрыемства ў адпаведнай сферы дзейнасці.

Законны (Legal) – адпаведны законам і іншым нарматыўна-прававым актам. Паняцце “законны” таксама складаецца з заснаванага на сістэме юрыдычных правіл рашэння, прынятага ўпаўнаважанымі органамі, калі такія рашэнні прама і лагічна выцякаюць з законаў і нарматыўных актаў. Рашэнні, прынятыя законнымі органамі не могуць быць законнымі, калі яны лагічна не выцякаюць з законаў і правілаў, а з’яўляюцца адміністрацыйным меркаваннем.

Закранутыя бакі (Affected stakeholders) – любая асоба, група асоб або юрыдычная асоба, якая можа быць закранута ў выніку дзейнасці ў *Адзінке кіравання**. Прыклады ўключаюць, але не абмяжоўваюцца (напрыклад, у выпадку ніжэйпрыведзеных землеўладальнікаў), асобы, групы асоб ці арганізацый, якія знаходзяцца ў ваколліцах *Адзінкі кіравання**. Ніжэй прыведзены прыклады закранутых бакоў:

- мясцовыя супольнасці;
- карэнныя народы;
- працаўнікі;
- суседзі;
- землеўладальнікі;
- мясцовыя прадпрыемствы;
- сацыяльныя і экалагічныя недзяржаўныя арганізацыі, прафсаюзы і інш.

Зацікаўленыя бакі (Interested stakeholder) – любая асоба, група асоб або арганізацыя, у якой ёсць цікавасць да дзейнасці ў *Адзінке кіравання**. Ніжэй прыведзены прыклады зацікаўленых бакоў:

- прыродаахоўныя арганізацыі;
- прафсаюзы;
- праваабарончыя арганізацыі;
- мясцовыя органы ўлады;
- рэгіянальныя падраздзяленні нацыянальных дзяржаўных ведамств;

- нацыянальнае прадстаўніцтва FSC;
- спецыялісты па канкрэтных пытаннях, напрыклад, ахове біяразнастайнасці і інш.

Звычайныя правы (Customary rights) – правы, якія з'яўляюцца вынікам працяглых гістарычных, звыклых або звычайных дзеянняў, пастаянна паўтаральных, якія ў сілу частага паўтору і бесперашкоднага прызнання, з боку грамадства, набылі сілу закона на тэрыторыі геаграфічнага рэгіёна ці соцыума, да якога гэтыя людзі належаць.

Злучанасць (Connectivity) – ступень прасторавай бесперапыннасці калідора, сеткі ці матрыцы. Тэрытарыяльная злучанасць вызначае структурную, функцыянальную ці паводніцкую звязанасць *прыродных аб'ектаў**, напрыклад, рух жывёл ці раслін праз розныя элементы ландшафтаў. Чым менш прабелы, тым вышэй злучанасць.

Знешнія эфекты (Externalities) – станоўчыя і адмоўныя наступствы дзейнасці для *зацікаўленых старон**, якія непасрэдна не ўдзельнічаюць у гэтай дзейнасці, або для прыродных рэсурсаў і навакольнага асяроддзя, якія, як правіла, не ўваходзяць у стандартныя сістэмы ўліку.

Інтэлектуальная ўласнасць (Intellectual property) – правы аўтараў на вынік інтэлектуальнай дзейнасці – практыкі, веды, новаўвядзенні і іншыя стварэнні розуму.

Інтэнсіўнасць (Intensity) – мера сур'ёзнасці ці сілы ўздзеяння гаспадарчай дзейнасці ці іншых з'яў, якая вызначае ўплыў такой дзейнасці.

Канфідэнцыяльная інфармацыя (Confidential information) – прыватныя факты, дадзеныя і змест, якія, калі яны зроблены агульнадаступнымі, могуць паставіць пад пагрозу Арганізацыю*, яе бізнэс-інтарэсы або яе адносіны з зацікаўленымі бакамі, кліентамі і канкурэнтамі.

Карэнныя народы (Indigenous people) – асобныя індывіды і групы людзей, якія могуць быць ідэнтыфікаваны ці ахарактарызаваны наступным чынам:

- Ключавой прыкметай ці крытэрам з'яўляецца самаідэнтыфікацыя карэнных народаў на ўзроўні асобнага чалавека і прызнанне яго супольнасцю ў якасці сябра;
- Гістарычна бесперапынная сувязь з грамадствамі, якія існавалі да каланізацыі і/ці селішча;
- Трывалая сувязь з тэрыторыяй і навакольнымі прыроднымі рэсурсамі;
- Адмысловая сацыяльная, эканамічная ці палітычная сістэма;
- Свая мова, культура і вераванні;
- З'яўляюцца недамінуючай групай грамадства;
- Прынята рашэнне падтрымліваць і ўзнаўляць асяроддзе пасялення сваіх продкаў і самабытных сістэм асобных індывідаў і супольнасцяў.

Каштоўнасці асаблівай аховы (High Conservation Value) – адна з Каштоўнасцяў:

КАА 1 – Відавая разнастайнасць. Канцэнтрацыя *біялагічнай разнастайнасці**, што ўключае эндэмічныя віды, а таксама *рэдкая віды**, *віды, якія знаходзяцца пад пагрозай** і *віды, якія знікаюць**.

КАА 2 – *Экасістэмы** і *мазаікі ландшафтнага** ўзроўню. Цэласныя лясныя ландшафты і вялікія *экасістэмы** *ландшафтнага** ўзроўню ці *мазаікі экасістэм**, якія маюць *значэнне** на глабальным, рэгіянальным ці нацыянальным узроўні і ўтрымліваюць жыццяздольныя папуляцыі пераважнай большасці натуральна існуючых відаў у іх натуральным характары размеркавання і колькасці.

КАА 3 – *Рэдкая экасістэмы** і *біятопы**. *Рэдкая**, *пагражаемая**, або *знікаючыя** *экасістэмы**, *біятопы**, або *рэфугіумы**.

КАА 4 – *Крытычныя** *экасістэмныя паслугі**. Базавыя *экасістэмныя паслугі** у *крытычных** сітуацыях, уключаючы *ахову** вадазбораў і кантроль эрозіі каштоўных глебаў і схілаў.

КАА 5 – Патрэбнасці супольнасцяў. Участкі і рэсурсы, фундаментальныя для задавальнення базавых патрэбаў *мясцовых супольнасцяў** ці *Карэнных Народаў** (для жыццязабеспячэння,

здароў'я, харчавання, вады, і г. д.), вызначаныя праз *узаемадзеянне** з гэтымі супольнасцямі ці *Карэннымі народамі**.

КАА 6 – Культурныя каштоўнасці. Участкі, рэсурсы, *біятопы** і *ландшафты** глабальнай або нацыянальнай культурнай, археалагічнай і гістарычнай значнасці, і / або *крытычнай** культурнай, экалагічнай, эканамічнай, сацыяльнай або рэлігійнай / культуравай значнасці для традыцыйных культур *мясцовых супольнасцяў** або *Карэнных Народаў**, вызначаныя праз узаемадзеянне з гэтымі *мясцовымі супольнасцямі** ці *Карэннымі Народамі**.

У дадатку Е прыведзена інтэрпрэтацыя КАА для Беларусі.

Крытэр (Criteria) – умова праверкі адпаведнасці ці неадпаведнасці прынцыпу (FSC).

Крытычны (Critical) – які мае экстрэмальна сур'ёзнае значэнне ў дасягненні вызначаных вынікаў. Тэрмін выкарыстоўваецца ў прынцыпе 9 і тычыцца *КАА**, да выпадкаў іх страты ці значнага пашкоджання, якое здольна нанесці сур'ёзную шкоду ці ўшчамленне праў *закранутых бакоў**. *Экасістэмныя паслугі** знаходзяцца ў крытычным стане (*КАА 4*), калі іх парушэнне стварае пагрозу цяжкіх негатыўных наступстваў для дабрабыту, здароўя ці выжывання *мясцовых супольнасцяў**, для навакольнага асяроддзя, для *КАА**, ці для функцыянавання інфраструктуры. Паняцце крытычнасці тут адносіцца да важнасці і рызыкі для прыродных рэсурсаў, для аховы навакольнага асяроддзя і для сацыяльна-эканамічных каштоўнасцяў.

Ландшафт (Landscape) – прыродны аб'ект, які складаецца з ўзаемадзейных кампанентаў прыроднага асяроддзя, сфармаваных у адзіных прыродна-кліматычных умовах.

Ландшафтныя каштоўнасці (Landscape values) – каштоўнасці, значныя для людзей у сапраўдным і будучым, і якія ўзнікаюць пры выкарыстанні імі ўсіх ці асобных кампанентаў *ландшафту**, такіх як глебы, пароды іх падсцілаючыя і ўтвараючыя рэльеф, атмасфера, воды і біёта (расліннасць, жывёлы і мікраарганізмы). Некаторыя каштоўнасці ландшафту, напрыклад эканамічныя, візуальныя, адпачынак і іншыя цесна звязаныя з атрыбутамі фізічнага ландшафту.

Лесаўпарадкавальны праект – праект арганізацыі і вядзення лясной гаспадаркі.

Натуральныя лясы (Natural forest) – Лясная тэрыторыя з многімі з асноўных характарыстык і ключавых элементаў прыродных экасістэм, такіх як складанасць, структура і біялагічная разнастайнасць, у тым ліку характарыстыкі глебы, флоры і фауны, у якіх усе ці амаль усе дрэвы з'яўляюцца роднымі відамі, якія не класіфікуюцца як плантацыі. «Натуральны лес» ўключае ў тым ліку ў сябе наступныя катэгорыі:

- лясы, пацярпелыя ад высечкі або іншых парушэнняў, у якіх дрэвы рэгенаравалі спалучэннем натуральнага і штучнага аднаўлення відамі тыповых натуральных лясоў для гэтых месцаў, і дзе многія з надземных і падземных характарыстык натуральнага лес ўсё яшчэ прысутнічаюць. У тайговых і паўночных ўмераных лясах, якія, натуральна, складаюцца толькі з аднаго або некалькіх відаў дрэў, спалучэнне натуральнага і штучнага аднаўлення для аднаўлення лясоў тымі жа роднымі відамі, з захаваннем большасці асноўных характарыстык і ключавых элементаў прыродных экасістэм, само па сабе не разглядаецца як пераўтварэнне ў плантацыі;

- натуральныя лясы, у якіх захоўваецца традыцыйная лесагаспадарчая практыка, уключаючы натуральнае або аднаўленне, якое садзейнічае натуральнаму;

- добра развітыя другасныя лясы або лясы з родных відаў, якія з'явіліся натуральным шляхам на нелясных землях.

Масштаб (Scale) – мера распаўсюджвання ў часе ці прасторы гаспадарчай або іншых падзей, якія ўплываюць на *прыродную каштоўнасць** або на *Адзінку кіравання**.

Міжнародна прыняты навуковы пратакол (Internationally accepted scientific protocol) – вызначаная навукова абгрунтаваная працэдура, якая або апублікавана міжнароднай навуковай сеткай або аб'яднаннем, або часта згадваецца ў міжнароднай навуковай літаратуры.

Мэта (Objective) – галоўная мэта лесакіравання, якую паставіла *Арганізацыя**, і якая ўключае вызначэнне палітыкі і выбар сродкаў для дасягнення мэты.

Мэтавыя паказчыкі (Verifiable targets) – пэўныя мэты, накіраваныя на чаканыя ў будучыні вынікі стану лясоў і пастаўленыя для вымярэння прагрэсу ў дасягненні кожнай з *мэт кіравання**. Гэтыя мэты сфармуляваны ў выглядзе пэўных чаканых вынікаў, такім чынам, каб іх дасягненне можна было праверыць, і можна было ўсталяваць, выкананы яны ці не.

Мэты кіравання (Management objective) – спецыфічныя задачы, практыкі, вынікі і падыходы, якія накіроўваюць дзейнасць *Арганізацыі** на дасягненне патрабаванняў гэтага стандарта.

Мясцовыя супольнасці (Local communities) – групы людзей любога памеру, якія пражываюць на тэрыторыі ці ў непасрэднай блізкасці ад *Адзінкі кіравання**, а таксама супольнасці якія змешчаны так блізка, каб аказваць істотны ўплыў на эканоміку і *прыродныя каштоўнасці** *Адзінкі кіравання**, ці каб іх эканоміка, правы ці асяроддзе пасялення падвяргаліся істотнаму ўздзеянню гаспадарчай дзейнасці ці біяфізічных аспектаў *Адзінкі кіравання**.

Найлепшая даступная інфармацыя (Best Available Information) – дадзеныя, факты, дакументы, меркаванні экспертаў, вынікі палявых даследаванняў і кансультацый з зацікаўленымі бакамі, якія з'яўляюцца найболей пэўнымі, дакладнымі, поўнымі і/ці дарэчнымі на момант правядзення ацэнкі і могуць быць атрыманы з дапамогай *разумных** намаганняў і выдаткаў, прапарцыйна *маштабу** і *інтэнсіўнасці** гаспадарчай дзейнасці, а таксама з пункту гледжання *падыходу папярэдняй засцярогі**.

Натуральны стан / натуральная экасістэма (Natural conditions/native ecosystem) – для мэт *Прынцыпаў** і *Крытэраў**, а таксама любых ужыванняў метадаў аднаўлення, такія тэрміны, як «больш натуральны стан», «натуральная экасістэма» ужываюцца дзеля аднаўлення мясцовых відаў і асацыяцый мясцовых відаў, тыповых для дадзенай мясцовасці, а таксама для кіравання гэтымі асацыяцыямі і іншымі экалагічнымі каштоўнасцямі так, што яны ўтвараюць экасістэмы, характэрныя для дадзенай мясцовасці.

Павінен – паказвае на абавязковасць выканання патрабавання стандарту.

Пагражальныя віды (Threatened species) – віды, якія задавальняюць крытэрам МСОП (2001) – «Уразлівыя» (VU), «Выміраючыя» (EN), або «Знаходзяцца на мяжы знікнення» (CR).

Падыход папярэдняй засцярогі (Precautionary approach) – падыход, які патрабуе ад *Арганізацыі**, у выпадку наяўнасці інфармацыі пра тое, што гаспадарчая дзейнасць можа нанесці сур'ёзную ці непараўную шкоду навакольнаму асяроддзю ці стварае пагрозу дабрабыту чалавека, прыняць выразныя і эфектыўныя меры па прадухіленні шкоды і здыманні *рызык**, нават пры недахопе поўнай і канчатковай навуковай інфармацыі, у тым ліку пры нявызначаных уразлівасці і адчувальнасці *прыродных каштоўнасцяў**.

Пестыцыд (Pesticide) – любое рэчыва ці прэпарат, выраблены ці ўжывальны для абароны раслін, ці драўніны, ці іншай расліннай прадукцыі ад шкоднікаў; для барацьбы са шкоднікамі ці для абясшкоджвання. Яны складаюцца з інсектыцыдаў, родэнтацыдаў, акарыцыдаў, малюскіцыдаў, ларвіцыда, фунгіцыдаў і гербіцыдаў.

План кіравання (Management plan) – збор дакументаў, справаздач, запісаў і мапаў, якія апісваюць, абгрунтоўваюць і рэгулююць дзейнасць кіраўніка любога ўзроўня, персанала ці арганізацыі на тэрыторыі ці ў сувязі з *Адзінкай кіравання**, уключаючы заявы пра мэты і палітыкі.

Плантацыя (Plantation) – лясны ўчастак, створаны шляхам пасадкі або пасеву з выкарыстаннем чужародных або мясцовых відаў, часта з адным ці некалькімі відамі, рэгулярна размешчаных і аднаго ўзросту, і ў якім адсутнічае большасць асноўных характарыстык і ключавых элементаў натуральных лясоў. Ва ўмовах Беларусі да плантацый не належаць лясныя культуры, а

таксама наяўныя энергетычныя, лесанасенныя плантацыі, плантацыі навагодніх елак і плантацыйныя лясныя культуры.

Права карыстання (Use right) – права на выкарыстанне рэсурсаў *Адзінкі кіравання**, якія могуць быць вызначаны заканадаўствам, мясцовымі традыцыямі, узаемнымі дамовамі ці прадпісаны іншымі асобамі, якія валодаюць правам доступу на тэрыторыю. Гэтыя правы могуць абмяжоўваць выкарыстанне асобных рэсурсаў да вызначанага ўзроўня спажывання ці асобных тэхналогій лесанарыхтовак.

Працаўнік (Worker) – усе працаўнікі, якія працуюць у *Арганізацыі** або на тэрыторыі *Адзінкі кіравання**. Гэта катэгорыя складаецца з пазаштатных і сезонных супрацоўнікаў усіх рангаў і катэгорый, уключаючы, рабочых, адміністратараў, майстроў, кіруючы персанал, найманых падрадчыкаў, субпадрадчыкаў і лесакарыстальнікаў, якія здзяйсняюць лесакарыстанне ў межах *Адзінкі кіравання**.

Прафесійнае захворванне (Occupational disease) – любое захворванне, якое ўзнікла ў выніку ўздзеяння фактараў *рызыкі**, злучаных з працоўнай дзейнасцю.

Прыбярэжная зона (Riparian zone) – паверхняя падзела паміж сушай і вадаёмам і расліннасць на ёй. У Нацыянальным стандарце да прыбярэжнай зоны належаць участкі, якія прылягаюць да водных аб'ектаў, якія паводле Воднага кодэкса Беларусі належаць да вадаахоўных зон і прыбярэжных палос.

Прынцып (Principle) – у кантэксце FSC, абавязковае правіла ці элемент кіравання лясамі.

Прыродныя каштоўнасці (Environmental Values) – сукупнасць элементаў навакольнага асяроддзя:

- экасістэмныя функцыі (у тым ліку дэпанаванне вугляроду);
- біяразнастайнасць;
- водныя рэсурсы;
- глебы;
- атмасфера;
- ландшафтныя каштоўнасці.

Прыродныя небяспекі (Natural hazards) – парушэнні, якія могуць прадстаўляць небяспеку для сацыяльных і экалагічных каштоўнасцяў у *Адзінцы кіравання**, але гэта можа таксама ўключаць у сябе важныя функцыі экасістэм; прыклады ўключаюць засухі, паводкі, пажары, апоўзні, буры, лавіны і г.д.

Ратыфікаваны (Ratified) – юрыдычная працэдура зацвярджэння міжнароднага права, дамоў ці пагадненняў (уключаючы шматбаковыя прыродаахоўныя дамовы) нацыянальным заканадаўчым органам ці эквівалентны юрыдычны механізм, па якім нормы міжнароднага права, дамовы ці пагадненні аўтаматычна становяцца часткай нацыянальнага заканадаўства ці ініцыююць распрацоўку нацыянальнага заканадаўства з тымі ж юрыдычнымі наступствамі.

Родныя віды (Native species) – віды, падвіды або ніжэйшыя таксоны, якія распаўсюджаны на дадзенай тэрыторыі ў межах іх натуральнага арэала (у мінулым або сучаснасці), які можа быць заняты імі без прамой або ўскоснай інтрадукцыі і / або догляду з боку чалавека.

Рэдкія віды (Rare species) – нячаста сустракаемыя ці малаколькасныя віды, падвіды ці ніжэйшыя таксоны, абмежаваныя ў сваім геаграфічным распаўсюджванні ці рассяроджаныя на шырокай тэрыторыі, але з нізкай шчыльнасцю, і / ці патэнцыйна ўразлівыя ў сілу сваіх біялагічных асаблівасцяў ці прыхільнасці да спецыфічных *біятопаў**. Яны прыблізна эквівалентныя МСОП (2001) катэгорыі «Блізка пагражальныя» (NT).

Рэпрэзентатыўныя ўчасткі (Representative sample areas) – частка *Адзінкі кіравання**, якая вылучана з мэтай захавання або аднаўлення жыццяздольных прыкладаў натуральных экасістэм,

якія існуюць у гэтым геаграфічным рэгіёне. Дзеля іх захавання абмяжоўваецца гаспадарчая дзейнасць, за выключэннем выпадкаў, калі правядзенне гаспадарчых мерапрыемстваў накіравана на іх захаванне ці аднаўленне. Ва ўмовах Беларусі трэба ўжываць наступныя крытэрыі пры вызначэнні рэпрэзентатыўных участкаў:

- экасістэмы на *рэпрэзентатыўных участках** павінны быць пераважна натуральнымі;
- *рэпрэзентатыўныя участкі** адлюстроўваюць разнастайнасць лясных фармацый, ландшафтных і глебавых ўмоў;
- пры вызначэнні *рэпрэзентатыўных участкаў** перавагу неабходна аддаваць буйным масівам, або месцам з высокай канцэнтрацыяй жыццяздольных прыкладаў натуральных экасістэм, якія існуюць у гэтым геаграфічным рэгіёне.

Рэфугіум (Refugia) - ізаляваная тэрыторыя, якая не зведала значных змен з прычыны змен клімату ці парушэнняў, у тым ліку выкліканых умяшаннем чалавека, на якой могуць выжыць эндэмічныя арганізмы.

Рызыка (Risk) – верагоднасць непрымальнага негатыўнага ўздзеяння гаспадарчай дзейнасці на тэрыторыі *Адзінкі кіравання** ў спалучэнні з сур'ёзнасцю яго наступстваў.

Справядлівая кампенсацыя (Fair compensation) – узнагарода, якая прапарцыяна велічыні і тыпу паслуг, якія аказваюць другім бакам, ці шкодзе, якая нанесена першаму боку.

Спрэчка (Dispute) – выраз незадаволенасці з боку любой асобы ці арганізацыі, прадстаўленай ў выглядзе скаргі да *Арганізацыі**, якая тычыцца гаспадарчай дзейнасці *Арганізацыі** ці яе адпаведнасці *Прынцыпам** і *Крытэрам** FSC, і на якую чакаецца адказ.

Спрэчка асабліва вострая (Dispute of substantial magnitude) – для мэт індыхатара, гэта адкрытая *спрэчка**, якая тычыцца (хоць бы аднаго):

- тых месцаў і аспектаў, дзе маштаб негатыўных наступстваў ад гаспадарчай дзейнасці высокі настолькі, што яны не могуць быць адменены ці *змякчаны**;
- фізічнага гвалту;
- знішчэння маёмасці;
- актаў застрашвання ў стаўленні *працаўнікоў** і *зацікаўленых бакоў**.

Спрэчка значнай працягласці (Dispute of substantial duration) – *спрэчка**, якая працягваецца ў два разы даўжэй, чым папярэдне вызначаны тэрмін у сістэме FSC (на працягу больш, чым 6 месяцаў пасля атрымання скаргі, на падставе FSC-STD-20-001).

Традыцыйныя веды (Traditional knowledge) – інфармацыя, ноў-хаў, навыкі і практыкі, якія былі распрацаваны, захоўваюцца і перадаюцца з пакалення ў пакаленне ўнутры супольнасці, якія часта ўваходзяць у склад яе культурнай ці духоўнай самабытнасці і самабытных сістэм асобных індывідаў і супольнасцяў.

Угнаенне (Fertilizer) – мінеральныя або арганічныя рэчывы, найбольш часта N, P₂O₅ і K₂O, якія ўносяцца ў глебу з мэтай паляпшэння росту раслін.

Узаемадзеянне (Engagement) – працэс, з дапамогай якога *Арганізацыя** мае зносіны, раіцца і/або прадугледжвае ўдзел зацікаўленых і/або закранутых бакоў, забяспечвае ўлік іх меркаванняў, жаданняў, патрэб, правоў і магчымасцяў пры стварэнні, рэалізацыі і карэкціроўцы *Плана кіравання**.

Чужародныя віды (Alien species) – віды, падвіды або ніжэйшыя таксоны, якія інтрадуцыраваны за межы іх натуральнага арэала (у мінулым або сучаснасці); уключае любую частку, гаметы, насенне, яйкі, або парасткі такіх відаў, якія могуць выжыць і пасля распаўсюджвання.

Эканамічная жыццяздольнасць (Economic viability) – здольнасць развівацца і выжываць у якасці адносна незалежнай сацыяльнай, эканамічнай ці палітычнай адзінкі. Эканамічная жыццяздольнасць можа дапаўняцца, але не замяняцца сінонімам «прыбытковасць».

Экасістэма (Ecosystem) – дынамічны комплекс раслін, жывёл і мікраарганізмаў, а таксама іх нежывое навакольнае асяроддзе, якія ўзаемадзейнічаюць як адзінае функцыянальнае цэлае.

Экасістэмныя паслугі (Ecosystem services) – выгады, якія атрымліваюць людзі ад экасістэм:

- забеспячэнне прадуктамі харчавання, лясной прадукцыяй і вадой;
- рэгуляванне паводкі, засух, дэградацыі глеб, якасці паветра, клімату і стану здароўя;
- падтрымка глебаўтварэння і кругавароту пажыўных рэчываў;
- культурныя паслугі і каштоўнасці, такія як рэкрэацыйныя, духоўныя, рэлігійныя і іншыя нематэрыяльныя каштоўнасці.

Кодексы Рэспублікі Беларусь

- Трудовой кодекс Республики Беларусь, 26.07.1999 г. N 296-З.
- Налоговый Кодекс Республики Беларусь, 19.12.2002 г. N 166-З.
- Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях, 21.04.2003 г. N 194-З.
- Кодекс Республики Беларусь о недрах, 14.07.2008 г. N 406-З.
- Кодекс Республики Беларусь о земле, 23.07.2008 г. N 425-З.
- Водный Кодекс Республики Беларусь, 30.04.2014 г. N 149-З.
- Лесной кодекс Республики Беларусь, 24.12.2015 г. N 332-З.
- Кодэкс Рэспублікі Беларусь аб культуры, 20.07.2016 г. № 413-З.

Законы Рэспублікі Беларусь

- О профессиональных союзах, 22.04.1992 г. N 1605-ХІІ.
- Об охране окружающей среды, 26.11.1992 г. N 1982-ХІІ.
- Об общественных объединениях, 4.10.1994 г. N 3254-ХІІ.
- Об особо охраняемых природных территориях, 15.11.2018 г. N 150-З (уступае ў сілу з 14.06.2019г.).
- О растительном мире, 14.06.2003 г. N 205-З.
- О карантине и защите растений, 25.12.2005 г. N 77-З.
- О безопасности генно-инженерной деятельности, 9.01.2006 г. N 96-З.
- О животном мире, 10.07.2007 г. N 257-З.
- Об обращении с отходами, 20.07.2007 г. N 271-З.
- Об охране труда, 23.06.2008 г. N 356-З.
- Об обращениях граждан и юридических лиц, 18.07.2011 г. N 300-З.
- О семеноводстве, 2.05.2013 г. N 20-З.
- О борьбе с коррупцией, 15.07.2015 г. N 305-З.
- О государственной экологической экспертизе, стратегической экологической оценке и оценке воздействия на окружающую среду, 18.07.2016 г. N 399-З.
- О погребении и похоронном деле, 12.11.2001 г. N 55-З.

Постановы Рады Міністраў Рэспублікі Беларусь

Положение о порядке передачи мест обитания диких животных (или) мест произрастания дикорастущих растений, относящихся к видам, включенным в Красную книгу Республики Беларусь, под охрану пользователям земельных участков и (или) водных объектов (постанова ад 18.05.2009 г. N 638).

Положение о порядке и условиях выдачи разрешения на изъятие диких животных и дикорастущих растений, относящихся к видам, включенным в Красную книгу Республики Беларусь, из среды их обитания и произрастания (постанова ад 18.05.2009 г. N 638).

Положение о порядке передачи типичных и (или) редких природных ландшафтов и биотопов под охрану пользователям земельных участков и (или) водных объектов (постанова ад 12.07.2013 г. N 611).

Положение о непрерывном профессиональном образовании руководящих работников и специалистов (постанова ад 15.07.2011 г. N 954).

Положение о непрерывном профессиональном обучении по профессиям рабочих (постанова ад 15.07.2011 г. N 954).

Положение об обучающих курсах дополнительного образования взрослых (постанова ад 15.07.2011 г. N 954).

Постановы Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь

Об утверждении типовых отраслевых норм бесплатной выдачи средств индивидуальной защиты работникам лесозаготовительных и лесохозяйственных организаций, деревообрабатывающих производств (постанова ад 1.11.2002 г. N 140).

Об утверждении типовых норм бесплатной выдачи средств индивидуальной защиты работникам общих профессий и должностей для всех отраслей экономики (постанова ад 22.09.2006 г. N 110).

Инструкция о порядке обучения, стажировки, инструктажа и проверки знаний работающих по вопросам охраны труда (постанова ад 28.11.2008 г. N 175).

Инструкция о порядке обеспечения работников средствами индивидуальной защиты (постанова ад 30.12.2008 г. N 209).

Межотраслевые правила по охране труда в лесной, деревообрабатывающей промышленности и в лесном хозяйстве (постанова ад 30.12.2008 г. N 211/39).

Постановы Міністэрства лясной гаспадаркі Рэспублікі Беларусь

Положение об информационной системе лесного государственного кадастра (постанова ад 10.11.2016 г. N 36).

Правила определения и утверждения расчетной лесосеки по рубкам главного пользования в лесах Республики Беларусь (постанова ад 16.12.2016 г. N 64).

Правила рубок леса в Республике Беларусь (постанова ад 19.12.2016 г. N 68).

Правила пожарной безопасности в лесах Республики Беларусь (постанова ад 19.12.2016 г. N 70).

Санитарные правила в лесах Республики Беларусь (постанова ад 19.12.2016 г. N 79).

Правила отвода и таксации лесосек в Республике Беларусь (постанова ад 26.12.2016 г. N 84).

Правила ведения лесного хозяйства на территориях, подвергшихся радиоактивному загрязнению в результате катастрофы на Чернобыльской АЭС (постанова ад 08.12.2017 г. N 22).

Положение о порядке лесовосстановления и лесоразведения (постанова ад 19.12.2016 г. N 80).

Правила заготовки живицы (постанова ад 30.10.2018 г. N 38).

Инструкция о порядке освидетельствования лесосек и участков лесного фонда, предоставленных для заготовки живицы (постанова ад 19.12.2016 г. N 66).

Инструкция о порядке отграничения на местности участков лесного фонда, предоставленных для лесопользования (постанова ад 19.12.2016 г. N 77).

Инструкция о порядке передачи участков лесного фонда юридическим лицам, ведущим лесное хозяйство, при прекращении права лесопользования (постанова ад 19.12.2016 г. N 77).

Инструкция о требованиях по выращиванию посадочного материала лесных растений (постанова ад 19.12.2016 г. N 76).

Инструкция о порядке вывозки заготовленной древесины в случае, если перечет деревьев на лесосеке для определения объема древесины, подлежащей заготовке, при передаче лесосеки лесопользователю не производился (постанова ад 10.01.2017 г. N 3).

Дадатак Б. Спіс родных відаў дрэў і кустоў

Беларуская назва	Руская назва	Лацінская назва
Дрэвы		
Бяроза павіслая (панікляя, бародаўчатая), у тым ліку форма «бяроза карэльская»	Берёза повислая	<i>Betula pendula</i> Roth.
Бяроза пушыстая (пухнатая)	Берёза пушистая	<i>Betula pubescens</i> Ehrh.
Бяроза цёмнакорая	Берёза темнокорая	<i>Betula obscura</i> Kotula.
Вольха чорная (клейкая, лышына)	Ольха чёрная (клейкая)	<i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaertn.
Вольха шэрая	Ольха серая	<i>Alnus incana</i> (L.) Moench.
Вяз гладкі	Вяз гладкий	<i>Ulmus laevis</i> Pall.
Вяз голы (шурпаты)	Вяз голый (шершавый)	<i>Ulmus glabra</i> Huds.
Вяз малы (бераст, вяз грабалісты, карагач, вяз ліставаты)**	Вяз малый	<i>Ulmus minor</i> Mill.
Вярба белая	Ива белая	<i>Salix alba</i> L.
Вярба востралістая (ракіта, шалюга)**	Ива остролистная	<i>Salix acutifolia</i> Willd.
Вярба казіная (брэднік, вербалоз)	Ива козья	<i>Salix caprea</i> L.
Вярба пяцітычынкавая (вербалоз)	Ива пятитычинковая	<i>Salix pentandra</i> L.
Граб звычайны (еўрапейскі)	Граб обыкновенный	<i>Carpinus betulus</i> L.
Груша дзікая	Груша дикая	<i>Pyrus pyraeaster</i> Burgsd.
Дуб звычайны (чарэшчаты, летні)	Дуб черешчатый	<i>Quercus robur</i> L.
Дуб скальны (сядзячакветны)	Дуб скальный	<i>Quercus petraea</i> (Matt.) Liebl.
Елка звычайная (еўрапейская)	Ель обыкновенная (европейская)	<i>Picea abies</i> (L.) H.Karst.
Клён вастралісты (платанападобны)	Клён остролистный (платановидный)	<i>Acer platanoides</i> L.
Ліпа сэццападобная (драбналістая)	Липа сердцевидная (мелколистная)	<i>Tilia cordata</i> Mill.
Піхта белая	Пихта белая	<i>Abies alba</i> Mill.
Рабіна звычайная	Рябина обыкновенная	<i>Sorbus aucuparia</i> L.
Сасна звычайная	Сосна обыкновенная	<i>Pinus sylvestris</i> L.
Таполя дрыжачая (асіна)	Тополь дрожащий (осина)	<i>Populus tremula</i> L.
Таполя чорная (ясакар)	Тополь чёрный	<i>Populus nigra</i> L.
Яблыня лясная	Яблоня лесная	<i>Malus sylvestris</i> (L.) Mill.
Ясень звычайны	Ясень обыкновенный	<i>Fraxinus excelsior</i> L.
Кусты		
Багун балотны	Багульник болотный	<i>Ledum palustre</i> L.
Балотны мірт звычайны	Болотный мирт обыкновенный	<i>Chamaedaphne calyculata</i> (L.) Moench.
Бружмель звычайны (лясны, пушысты)	Жимолость обыкновенная (лесная)	<i>Lonicera xylosteum</i> L.
Брызгліна бародаўчатая	Бересклет бородавчатый	<i>Euonymus verrucosus</i> Scop.
Брызгліна еўрапейская	Бересклет европейский	<i>Euonymus europaeus</i> L.
Буякі звычайныя	Голубика обыкновенная	<i>Vaccinium uliginosum</i> L.
Бяроза карлікавая	Берёза карликовая	<i>Betula nana</i> L.
Бяроза нізкая	Берёза низкая	<i>Betula humilis</i> Schrank.
Верас звычайны	Вереск обыкновенный	<i>Calluna vulgaris</i> (L.) Hull.
Воўчаягада баравая (воўчнік баравы)	Волчегодник боровой	<i>Daphne sneorum</i> L.
Воўчаягада звычайная (воўчае лыка)	Волчегодник обыкновенный	<i>Daphne mezereum</i> L.

Беларуская назва	Руская назва	Лацінская назва
Вярба Вінаградава	Ива Виноградова	<i>Salix vinogradovii</i> A.K. Skvortsov.
Вярба вушастая	Ива ушастая	<i>Salix aurita</i> L.
Вярба кошыкавая (руская)	Ива прутовидная (корзиночная, русская)	<i>Salix viminalis</i> L.
Вярба лапарская	Ива лопарская	<i>Salix lapponum</i> L.
Вярба мірзіналістая (чарнелая)	Ива мирзинолистная (чернеющая)	<i>Salix myrsinifolia</i> Salisb.
Вярба попельная	Ива пепельная	<i>Salix cinerea</i> L.
Вярба пурпуровая (жаўталоз)	Ива пурпурная	<i>Salix purpurea</i> L.
Вярба размарыналістая	Ива розмаринолистная	<i>Salix rosmarinifolia</i> L.
Вярба Старка	Ива Штарке (Старка)	<i>Salix starkeana</i> Willd.
Вярба трохтычынкавая**	Ива трёхтычинковая	<i>Salix triandra</i> L.
Вярба чарнічная	Ива черничная	<i>Salix myrtilloides</i> L.
Жасцёр слабіцельны (паслабляльны)	Жостер слабительный	<i>Rhamnus cathartica</i> L.
Жаўтазель германскі	Дрок германский	<i>Genista germanica</i> L.
Жаўтазель фарбавальны	Дрок красильный	<i>Genista tinctoria</i> L.
Зяновец рускі	Ракитник русский	<i>Chamaecytisus ruthenicus</i> (Fisch. ex Woloszcz.) Klásk.
Зяновец рэгенсбургскі	Ракитник регенсбургский	<i>Chamaecytisus ratisbonensis</i> (Schaeff.) Rothm.
Зяновец чарнелы	Острокильница чернеющая	<i>Lembotropis nigricans</i> (L.) Griseb.
Каліна звычайная (чырвоная)	Калина обыкновенная	<i>Viburnum opulus</i> L.
Крушына ломкая	Крушина ломкая	<i>Frangula alnus</i> (Mill.) Gray.
Ляшчына звычайная (арэшнік)	Лещина обыкновенная	<i>Corylus avellana</i> (L.) H.Karst.
Парэчкі каласістыя (пушыстыя або пухнатыя)	Смородина колосистая (пушистая)	<i>Ribes spicatum</i> E. Robson
Парэчкі чорныя	Смородина чёрная	<i>Ribes nigrum</i> L.
Рададэндран жоўты	Рододендрон жёлтый	<i>Rhododendron luteum</i> Sweet.
Ружа майская (карычная, шыпшына карычная)	Роза майская	<i>Rosa majalis</i> Herrm.
Ружа сабачая	Роза собачья	<i>Rosa canina</i> L.
Свідзіна крывава-чырвоная	Свидина кроваво-красная	<i>Swida sanguinea</i> (L.) Opiz
Чаромха звычайная**	Черёмуха обыкновенная	<i>Padus avium</i> Mill. (<i>Prunus padus</i> L.)
Ядловец звычайны	Можжевельник обыкновенный	<i>Juniperus communis</i> L.

** сустракаецца ў форме дрэў і кустоў ў залежнасці ад паходжання і ўмоў росту

Дадатак В. Элементы *Плана кіравання** і рэзюмэ *Плана кіравання**

Элементы *Плана кіравання**.

1. Вынікі лесаўпарадкавання і абследавання лясоў:
 - 1.1. Лесаўпарадкавальны праект *Арганізацыі**.
 - 1.2. Картаграфічны матэрыял ляснога фонду.
 - 1.3. Размеркаванне ляснога фонду па катэгорыях лясоў.
 - 1.4. Размеркаванне насаджэнняў па групам узросту.
 - 1.5. Ведамасці запраектаваных лесагаспадарчых мерапрыемстваў.
 - 1.7. *Каштоўнасці асаблівай аховы**.
 - 1.8. Рэдкія і пагражальныя віды раслін і жывёл.
 - 1.9. Занаванне тэрыторыі ляснога фонду па шчыльнасці забруджвання глеб цэзіем-137.
2. Бізнэс-план *Арганізацыі**:
 - 2.1. Стратэгія і мэты кіравання.
 - 2.2. Меры па захаванні біялагічнай разнастайнасці* лясоў, якія прадпрымаюцца *Арганізацыяй** падчас дзейнасці.
 - 2.3. План нарыхтоўкі драўніны.
3. Калектыўная дамова *Арганізацыі**.
4. Памер разліковай лесасекі.
5. Запланаваныя выдаткі і прыбыткі ад вядзення лясной гаспадаркі.

Элементы рэзюмэ *Плана кіравання**

1. Агульная інфармацыя пра *Арганізацыю**.
2. Стратэгія і мэты кіравання.
3. Агульныя звесткі пра *Каштоўнасці асаблівай аховы** і запланаванай дзейнасці.
4. Запланаваная дзейнасць, у тым ліку будаванне лесагаспадарчых дарог.
5. Меры па захаванні біялагічнай разнастайнасці* лясоў, якія прадпрымаюцца *Арганізацыяй** падчас дзейнасці.
6. Схемы межаў *Арганізацыі**, размеркавання *Каштоўнасцяў асаблівай аховы**, занавання тэрыторыі па шчыльнасці забруджвання глеб цэзіем-137.

Дадатак Г. Структура *Плана кіравання**

Часткі <i>Плана кіравання*</i>	Элементы <i>Плана кіравання*</i>	Перыядычнасць перагляду элементаў <i>Плана кіравання*</i>	FSC Прынцып або крытэр
1. Вынікі лесаўпарадкавання і абследавання лясоў	Лесаўпарадкавальны праект <i>Арганізацыі*</i>	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў	<i>Прынцып* 6</i>
	Размеркаванне ляснога фонду па катэгорыях лясоў	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў	<i>Прынцып* 6, Прынцып* 9</i>
	Размеркаванне насаджэнняў па групам узросту	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў	<i>Прынцып* 6</i>
	Ведамасці запраектаваных лесагаспадарчых мерапрыемстваў	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў	<i>Прынцып* 6, Крытэр* 10.10</i>
	<i>Каштоўнасці асаблівай аховы*</i>	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў або ў адпаведнасці з ахоўнымі дакументамі	<i>Прынцып* 4, Прынцып* 9</i>
	Рэдкія і пагражальныя віды раслін і жывёл	Прынамсі адзін раз у 5 гадоў або ў адпаведнасці з ахоўнымі дакументамі	<i>Прынцып* 6</i>
	Занаванне тэрыторыі ляснога фонду па шчыльнасці забруджвання глеб цэзіем -137	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў	<i>Прынцып* 2</i>
2. Бізнэс-план <i>Арганізацыі*</i>	План нарыхтоўкі драўніны	Штогод ці па меры неабходнасці	<i>Крытэр*5.2</i>
	Іншыя часткі бізнэс-плана	Па меры неабходнасці	
3. Калектыўная дамова <i>Арганізацыі*</i>		Прынамсі адзін раз у 3 гады	<i>Прынцып* 2</i>
4. Памер разліковай лесасекі		Прынамсі адзін раз у 10 гадоў	<i>Крытэр*5.2</i>
5. Запланаваныя выдаткі і прыбыткі ад вядзення лясной гаспадаркі		Па меры неабходнасці	<i>Крытэр*5.5</i>

Дадатак Д. Патрабаванні да маніторынгу

Элемент маніторынгу	Крытэр або індыкатар	Перыядычнасць маніторынгу
I. Уздзеянне на навакольнае асяроддзе		
Вынікі лесааднаўлення і лесаразвядзення	10.1	У адпаведнасці з нацыянальнымі НПА па лесааднаўленні і лесаразвядзенні
Выкарыстанне добра экалагічна адаптаваных відаў для лесааднаўлення	10.2	У адпаведнасці з нацыянальнымі НПА па лесааднаўленні і лесаразвядзенні
Выкарыстанне <i>чужародных відаў*</i> пры лесааднаўленні і лесаразвядзенні	10.3	У адпаведнасці з нацыянальнымі НПА па лесааднаўленні і лесаразвядзенні
Выкарыстанне генна-мадыфікаваных арганізмаў	10.4	У адпаведнасці з патрабаваннямі, усталяванай для маніторынгу вынікаў лесааднаўлення і лесаразвядзення
Агляд месцаў высечак лесу	10.5, 10.11	У адпаведнасці з патрабаваннямі Ляснога кодэкса Рэспублікі Беларусь
Негатыўны ўплыў на <i>прыродныя каштоўнасці*</i> ад угнаенняў	10.6	На працягу года пасля ўжывання
Негатыўны ўплыў ад выкарыстання <i>пестыцыдаў*</i>	10.7	На працягу года пасля ўжывання
Негатыўны ўплыў ад выкарыстання <i>біялагічных сродкаў кантролю*</i>	10.8	На працягу года пасля ўжывання
Пашкоджанне ад натуральных небяспек	10.9	У адпаведнасці з нацыянальнымі НПА па лесапаталагічнаму нагляду
Уплыў будаўніцтва лесагаспадарчых дарог на <i>рэдкаія*</i> і <i>пагражальныя*</i> віды, <i>біятопы*</i> , <i>экасістэмы*</i> і <i>ландшафтныя каштоўнасці*</i> .	10.10	З перыядычнасцю, вызначанай нацыянальнымі НПА, лакальнымі НПА ў вобласці кантролю за станам лясных абыходаў
Прымальнае для навакольнага асяроддзя распараджэнне адходамі	10.12	У адпаведнасці нацыянальнымі НПА ў вобласці абыходжання з адходамі.
II. Уплыў на соцым		
Сведчанні незаконнай ці несанкцыянаванай дзейнасці	1.4	З перыядычнасцю, вызначанай нацыянальнымі НПА, лакальнымі НПА ў вобласці кантролю за станам лясных абыходаў
Адпаведнасць нацыянальнаму заканадаўству	1.5	Па выніках маніторынгу <i>Арганізацый*</i> ўпаўнаважанымі органамі, унутраных маніторынговых мерапрыемстваў арганізацыі, выніках аўдытаў.
Работа са зваротамі грамадзян	1.6, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6	У адпаведнасці з НПА, якія рэгулююць работу са зваротамі грамадзян
Работа камісіі па працоўных спрэчках	2.6	У адпаведнасці з Працоўным кодэксам Рэспублікі Беларусь
Дзейнасць <i>Арганізацыі*</i> , якая закранае правы <i>працаўнікоў*</i>	2.1	Пры прыёме на працу (2.1.1) і звальненні з працы (2.1.2) <i>працаўніка*</i> ; па рашэнні Арганізацыі.
Дзейнасць, якая тычыцца прафесійных захворванняў і бяспекі.	2.3	Штогод
Выплата заробтнай платы	2.4	Штомесяц
Навучанне <i>працаўнікоў*</i>	2.5	Штогод
Штогадовы аб'ём нарыхтоўкі драўніны ў параўнанні з запраектаваным	5.2	Штогод
Штогадовы аб'ём нарыхтоўкі не драўнянай прадукцыі <i>лесу*</i> ў параўнанні з запраектаваным	5.2	Штогод
Доўгатэрміновая эканамічная жыццяздольнасць	5.5	Штогод
<i>Каштоўнасці асаблівай аховы*</i> катэгорыі 6, якія вызначаны ў крытэры 9.1	9.1	Маніторынг плошчы – адзін раз у 5 гадоў; маніторынг захаванасці і стана прынамсі раз

Элемент маніторынгу	Крытэр або індыкатар	Перыядычнасць маніторынгу
		у 5 гадоў ці з перыядычнасцю, паказанай у ахоўных дакументах
Радыеактыўнае забруджванне тэрыторыі	4.1, 7.4	У адпаведнасці з НПА па радыяцыйнай бяспецы
Радыеактыўнае забруджванне лясной прадукцыі		У адпаведнасці з НПА па радыяцыйнай бяспецы
III. Змены навакольнага асяроддзя		
Аналіз гаспадарчай дзейнасці	6.1, 6.3	Прынамсі адзін раз у 10 гадоў
<i>Рэдкія і пагражальныя віды*</i> і прыняцце дзейных мер іх абароны і абароны месцаў іх пражывання	6.4	Прынамсі адзін раз у 5 гадоў ці ў адпаведнасці з перыядычнасцю, паказанай у ахоўных дакументах
<i>Рэпрэзентатыўныя ўчасткі*</i>	6.5	Маніторынг плошчы <i>рэпрэзентатыўных участкаў*</i> – не радзей, чым раз у 5 гадоў. Маніторынг плошчы суцэльных высечак лесу – штогод
Стан і кіраванне біятопамі (агляд месцаў высечак, вынікі лесааднаўлення)	6.6.1, 6.6.3	Агляд месцаў высек – у адпаведнасці з патрабаваннямі Ляснога кодэкса Рэспублікі Беларусь. Вынікі лесааднаўлення – у адпаведнасці з патрабаваннямі нацыянальных НПА па лесааднаўленні.
Рэалізацыя мер па захаванні і / або аднаўленні ранейшага стану водаахоўных функцый лясоў	6.7	Агляд месцаў высек – у адпаведнасці з патрабаваннямі Ляснога кодэкса Рэспублікі Беларусь. Вынікі лесааднаўлення - у адпаведнасці з патрабаваннямі нацыянальных НПА па лесааднаўленні. У астатніх выпадках - прынамсі адзін раз у 10 гадоў
Аналіз пераводу лясных земляў у плантацыі, з мэтай нарыхтоўкі драўніны і якія не адказваюць патрабаванням па захаванні і / або аднаўленні ландшафтных каштоўнасцяў	6.9	Штогод
<i>Каштоўнасці асаблівай аховы*</i> катэгорый 1, 2 і 4, якія вызначаны ў крытэры 9.1	9.1	Маніторынг плошчы суцэльных высечак га-лоўнага карыстання – штогод
<i>Каштоўнасці асаблівай аховы*</i> катэгорыі 3, якія вызначаны ў крытэры 9.1	9.1	Стан біятопа не радзей аднаго разу ў 5 гадоў ці ў адпаведнасці з перыядычнасцю, паказанай у ахоўных дакументах

Абавязковыя элементы рэзюмэ вынікаў маніторынгу

1. Вынікі лесааднаўлення і лесаразвядзення – агульныя паказчыкі, якія выкарыстоўваюцца для лесааднаўлення пароды дрэў і кустоў.
2. Пашкоджанне ад натуральных небяспек – агульныя паказчыкі пашкоджанняў у лясным фондзе (плошча, аб'ём нарыхтоўкі драўніны пры суцэльных санітарных высечках) ад прыродных бедстваў: ветравал (ветралом), пажары, усыханне і іншыя, калі будуць вылучаны.
3. Уплыў будаўніцтва лесагаспадарчых дарог на *рэдкаія** і *пагражальныя** віды, *біятопы**, *экасістэмы** і *ландшафтныя каштоўнасці**.
4. Колькасць прынятых на працу і колькасць звольненых працаўнікоў за перыяд.
5. *Каштоўнасці асаблівай аховы** (наступствы, злучаныя з пунктам 2 дадзенага пераліку абавязковых элементаў; агульная плошча суцэльных высечак галоўнага карыстання на тэрыторыі, аднесенай да *Каштоўнасцяў асаблівай аховы**).
6. Аналіз штогадовага аб'ёму нарыхтоўкі драўніны ў параўнанні з запраектаваным.
7. Аналіз штогадовага аб'ёму нарыхтоўкі не драўнянай прадукцыі *лесу** ў параўнанні з запраектаваным.
8. Змена колькасці выяўленых і перададзеных пад ахову месцаў пражывання *рэдкаіх і пагражальных відаў**; назва зноў выяўленых відаў і прынятыя меры аховы.
9. Плошча *рэпрэзентатыўных участкаў**.

Дадатак Е. Нацыянальная канцэпцыя *Каштоўнасцей асаблівай аховы**

У нацыянальным заканадаўстве дэталёва распрацавана канцэпцыя тэрыторый, якія падлягаюць ахове з прыродаахоўнага і гісторыка-культурнага бакоў. Яна выкладзена ў асноўных заканадаўчых актах: Законе аб раслінна-свец, Законе аб асоба ахоўваемых прыродных тэрыторыях, Законе аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, Водным кодэксе, Лясным кодэксе і адпаведных тэхнічных нарматыўных актах.

Нацыянальная канцэпцыя цалкам перакрывае міжнародныя катэгорыі *КАА** за выключэннем *КАА 5*, якая не дастасоўная для Беларусі. У тым выпадку, калі вылучаны новыя каштоўнасці, у тым ліку міжнароднай значнасці, яны павінны быць перададзены пад ахову ў адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам. Таму для мэт стандарту ў якасці канцэпцыі *КАА** прынята нацыянальная канцэпцыя ахоўваемых і ахоўных тэрыторый. Ніжэй прыведзена дэталёвае апісанне *КАА* і катэгорыі ахоўваемых тэрыторый у адпаведнасці з нацыянальным заканадаўствам. а ў табліцы Е1 – адпаведнасць *КАА** нацыянальным катэгорыям, якія выкарыстоўваюцца для мэтаў дадзенага стандарту.

Абмежаванні па вядзенні лясной гаспадаркі для захавання вылучаных каштоўнасцяў і іх маніторынг усталёўваюцца ў адпаведнасці з заканадаўствам і ахоўнымі дакументамі на пэўную тэрыторыю.

КАА 1. Відавая разнастайнасць.

Значная на глабальным, рэгіянальным або нацыянальным узроўні канцэнтрацыя *біялагічнай разнастайнасці**, якая ўключае эндэмічныя, *рэдкая**, *пагражальныя** віды.

1.1. Водна-балотныя угоддзі (ВБУ) міжнароднай значнасці («Рамсарскія угоддзі»)

Канвенцыя аб водна-балотных угоддзях, якія маюць міжнароднае значэнне галоўным чынам у якасці месцаў пражыванняў вадаплаўных птушак («Рамсарская канвенцыя»), была прынята ў 1971 годзе. Беларусь далучылася да канвенцыі ў 1999 годзе.

Згодна канвенцыі, **водна-балотныя ўгоддзі (ВБУ)**— раёны балот, фенаў, тарфяных угоддзяў ці вадаёмаў — натуральных або штучных, пастаянных або часовых, стаячых або праточных, прэсных, саланаватых або салёных, уключаючы марскія акваторыі, глыбіня якіх пры адліве не перавышае шасці метраў, а пад вадаплаўнымі птушкамі разумеюцца птушкі, экалагічна звязаныя з водна-балотнымі ўгоддзямі.

1.2 Тэрыторыі, важныя для птушак

Тэрыторыі, важныя для птушак (англ. Important Bird Areas, рус. Ключевые орнитологические территории) – гэта тэрыторыі рознага ўзроўню значнасці, якія найболей важныя для выжывання птушак. ТВП вылучаюцца па ўсім свеце ў межах праграмы «Important Bird Areas», якая каардынуецца міжнароднай арганізацыяй BirdLife International і яе партнёрамі.

1.3. Біясферныя рэзерваты ЮНЕСКА

Сусветная сетка біясферных рэзерватаў (англ. *World Network of Biosphere Reserves*) створана ў межах праграмы ЮНЕСКА «Чалавек і біясфера» і аб'ядноўвае асабліва ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі, якія закліканы дэманстраваць сбалансаванае ўзаемадзеянне прыроды і чалавека, канцэпцыю ўстойлівага развіцця навакольнага асяроддзя.

Згодна «Палажэнню аб сусветнай сетцы біясферных рэзерватаў», біясфернымі рэзерватамі з'яўляюцца зоны наземных і прыбярэжных/марскіх *экасістэм** ці спалучэнне такіх *экасістэм**, якія прызнаны міжнародна ў рамках праграмы ЮНЕСКА «Чалавек і біясфера».

1.4. Аб'екты прыроднай спадчыны ЮНЕСКА

Аб'екты прыроднай спадчыны ЮНЕСКА – гэта прыродныя аб'екты, якія валодаюць выключнай каштоўнасцю з пункту гледжання навукі, аховы прыроды і прыроднай прыгажосці. Гэтыя аб'екты, як і аб'екты культурнай спадчыны ЮНЕСКА, ахоўваюцца згодна Канвенцыі аб сусветнай спадчыне.

1.5. Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці

Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці (анг. *Areas of Special Conservation Interest*) якія з'яўляюцца элементамі «Смарагдавай Сетка» ў рамках выканання Рэспублікай Беларусь Канвенцыі пра захаванне еўрапейскай дзікай прыроды і натуральных біятопаў (Бернскай канвенцыі).

1.6. Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі, якія маюць прызнанне ў якасці каштоўных для відавой разнастайнасці на нацыянальным узроўні:

- Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі (ААПТ) нацыянальнага значэння (Бярэзінскі біясферны запаведнік, нацыянальныя паркі, заказнікі рэспубліканскага значэння, батанічныя помнікі прыроды);

- Асоба ахоўваемыя прыродныя тэрыторыі рэгіянальнага значэння – заказнікі мясцовага значэння і батанічныя помнікі прыроды, калі яны былі створаны для захавання рэдкіх* і пагражальных* відаў жывых арганізмаў і месцаў канцэнтрацыі гэтых відаў.

1.7. Іншыя тэрыторыі, якія утрымліваюць значную на нацыянальным узроўні канцэнтрацыю *біялагічнай разнастайнасці**, але пакуль не з'яўляюцца аб'ектам аховы згодна міжнародных дамоваў або Закона Рэспублікі Беларусь «Аб асоба ахоўваемых прыродных тэрыторыях».

КАА 2. Экасістэмы* і мазаікі экасістэм* ландшафтнага* ўзроўню.

Цэластныя (непашкоджаныя) лясныя *ландшафты** і вялікія *экасістэмы* ландшафтнага** ўзроўню ці мазаікі *экасістэм**, якія маюць значэнне на глабальным, рэгіянальным ці нацыянальным узроўні і ўтрымліваюць жыццяздольныя папуляцыі пераважнай большасці прыродна (натуральна) існуючых відаў у іх прыродным (натуральным) характары размеркавання і колькасці.

На тэрыторыі Беларусі няма малапарушаных лясных тэрыторый (Intacted forest landscapes, IFL) і пад КАА 2 можна разглядаць суцэльныя (нефрагментаваныя) прыродныя (лясныя, лесабалотныя) масівы з адносна невысокім узроўнем парушаннасці ў мінулым і мінімальным уплывам дзейнасці чалавека ў сапраўдны час.

Пад гэтыя параметры пападаюць тэрыторыі ў межах буйных ААПТ з адносна доўгай гісторыяй абмежавання гаспадарчай дзейнасці – найменшы памер у 20 тыс.га (200 км²). Крытэр нефрагментаванасці – адсутнасць чыгуначных дарог, аўтамабільных дарог, дзейных лесавозных дарог і іншых буйных ліній камунікацыі. На тэрыторыі Беларусі пад гэтыя крытэры могуць падлягаць толькі буйныя лесабалотныя масівы, якія ахоплены існуючымі асоба ахоўваемымі тэрыторыямі. Аднак у Беларусі даследаванні па вызначэнні тэрыторый, якія могуць разглядацца як КАА 2 не праводзілася. Не гледзячы на тое, што пакуль метадыка вызначэння не распрацавана, наяўнасць КАА 2 *павінна** праводзіцца з дапамогай *найлепшай даступнай інфармацыі**: дакументаў па ААПТ, мапаў, дадзеных дыстанцыйнага зандавання і іншых, а таксама пасля кансультацый з *зацікаўленымі бакамі**.

Пры наяўнасці на тэрыторыі гаспадарчай адзінкі тэрыторый, якая валодае якасцямі КАА 2, але не ахоўваецца згодна з нацыянальным заканадаўствам і / або міжнароднымі пагадненнямі, гэтыя тэрыторыі *павінны** быць вызначаны (пасля кансультацый з *закранутымі** і *зацікаўленымі бакамі**), і гаспадарчая дзейнасць *Арганізацыі** *павінна** ўлічваць іх наяўнасць і стан і не прыводзіць да страты яе каштоўнасці як КАА 2.

КАА 3. Рэдкія экасістэмы* і біятопы*.

Беларуская класіфікацыя рэдкіх *экасістэм** і *біятопаў** («Рэдкія і тыповыя для тэрыторыі Беларусі біятопы і прыродныя ландшафты, з прыродаахоўнай каштоўнасцю значнай на нацыянальным і /або міжнародным узроўні») заснавана на Дадатку 1 да «European Union Habitats Directive» і Дадатку 1 да рэзалюцыі 4 (1996) да Бернскай канвенцыі аб пагражальных тыпах прыродных *біятопаў**.

Да **КАА 3** адносяцца «Рэдкія і тыповыя для тэрыторыі Беларусі біятопы з прыродаахоўнай каштоўнасцю значнай на нацыянальным і /або міжнародным узроўні» згодна з тэхнічнымі нарматыўнымі прававамі актамі.

КАА 4. Крытычныя* экасістэмныя паслугі*.

Базавыя *экасістэмныя паслугі** ў *крытычных** сітуацыях, уключаючы ахову водазбораў і кантроль эрозіі каштоўных глебаў і схілаў.

Улічваючы асаблівасці тэрыторыі Беларусі да **КАА 4** адносяцца:

- водаахоўныя лясы;
- лясы санітарнай аховы крыніц водазабеспячэння;
- лясы ў ярах і лагчынах, а таксама прылеглыя да іх;
- лясы на рэкультывавальных кар'ерах, а таксама прылеглыя да іх;
- лясы на крутых схілах;
- лясы на землях, якія лёгка размываюцца і раздзімаюцца (пяскі, тарфянішчы);
- участкі на поплавах рэк;
- балоты і балотныя лясы (важныя для захавання воднага рэжыму тэрыторыі, аховы ад пажараў у пажаранебяспечны перыяд).

Усе пералічаныя вышэй каштоўнасці маюць нацыянальнае прызнанне, што адлюстравана ў нацыянальным заканадаўстве (Лясны кодэкс, Водны кодэкс). У цяперашні час усталяваных законам абмежаванняў на вядзенне лесагаспадарчай дзейнасці на тэрыторыях, маючых каштоўнасць як **КАА 4**, дастаткова для захавання гэтых Каштоўнасцяў.

КАА 5. Патрэбы насельніцтва

Участкі і рэсурсы, якія маюць фундаментальную значнасць дзеля задавальнення базавых патрэбаў *мясцовых супольнасцяў** або *карэнных народаў** (сродкі да існавання, здароў'е, ежа, вада і інш.), якія вызначаюцца з прыцягненнем гэтых супольнасцяў і *карэнных народаў**.

Не ўжываецца паколькі ў Беларусі адсутнічаюць карэнныя народы, а таксама мясцовыя супольнасці*, для якіх лясныя участкі і рэсурсы маюць фундаментальную значнасць дзеля задавальнення базавых патрэбаў.*

КАА 6. Культурныя каштоўнасці

Участкі, рэсурсы, месцы пражывання і *ландшафты** глабальнага або нацыянальнага культурнага, археалагічнага або гістарычнага значэння і / або тыя, што маюць *крытычную** культурную, экалагічную, эканамічную і рэлігійную / культуравую значнасць для традыцыйных культур *мясцовых супольнасцяў** і *карэнных народаў**, якія вызначаюцца з прыцягненнем *мясцовых супольнасцяў** або *карэнных народаў**.

КАА 6 ў Беларусі:

- Аб'екты Сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА;

- Аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь, якія ахоўваюцца згодна з законам «Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь» (помнікі гісторыі і археалогіі);
- Асобныя помнікі прыроды, якія вылучаны адпаведна нацыянальнаму заканадаўству;
- Вядомыя, але не ўключаныя ў спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь помнікі гісторыі і археалогіі;
- Аб'екты ўшанавання памяці ахвяраў войнаў (брацкія могілкі, месцы партызанскіх стаянак і да г. п.);
- Старыя паркі і сядзібы;
- Старыя могілкі;
- Месцы, якія маюць асаблівую важнасць для захавання самабытных культурных традыцый мясцовага насельніцтва: святыя гаі («прошчы»), абарачныя крыжы, святыя крыніцы і г.д.

Для мэтай дадзенага стандарта ўлік *Каштоўнасцяў асаблівай аховы і тэрыторый, дзе яны вылучаны, вядзецца па наступных катэгорыях:**

Аб'екты нацыянальнай значнасці:

- Запаведнікі;
- Нацыянальныя паркі;
- Заказнікі рэспубліканскага ўзроўню;
- Заказнікі мясцовага ўзроўню;
- Помнікі прыроды рэспубліканскага ўзроўню;
- Помнікі прыроды мясцовага ўзроўню;
- Рэдкія і тыповыя прыродныя біятопы і ландшафты;
- Ахоўныя лясы;
- Прыбярэжныя поласы;
- Аб'екты гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь;
- Помнікі гісторыі і археалогіі;
- Аб'екты ўшанавання памяці ахвяраў войнаў (брацкія могілкі, месцы партызанскіх стаянак і да г. п.), старыя могілкі;
- Старыя паркі і сядзібы;
- Месцы, якія маюць асаблівую важнасць для захавання самабытных культурных традыцый мясцовага насельніцтва: святыя гаі («прошчы»), абарачныя крыжы, святыя крыніцы і г.д.
- Іншыя тэрыторыі, якія утрымліваюць значную канцэнтрацыю *біялагічнай разнастайнасці**, але пакуль не з'яўляюцца аб'ектам аховы;
- Вядомыя помнікі гісторыі і археалогіі, але якія пакуль не ўключаныя ў спіс гісторыка-культурнай спадчыны Рэспублікі Беларусь.

Аб'екты міжнароднай значнасці:

- Водна-балотныя ўгоддзі (Рамсарскія ўгоддзі);
- Міжнародныя тэрыторыі важныя для птушак (ТВП);
- Тэрыторыі асаблівай прыродаахоўнай значнасці (аб'екты «Смарагдавай сеткі»);
- Біясферныя рэзерваты ЮНЕСКА;
- Аб'екты прыроднай спадчыны ЮНЕСКА;
- Аб'екты Сусветнай культурнай спадчыны ЮНЕСКА.

Дадатак Ж. Элементы біразнастайнасці

Пры правядзенні лесагаспадарчых і лесанарыхтоўчых мерапрыемстваў адмысловая ўвага павінна быць нададзена захаванню элементаў біразнастайнасці, якія характэрны для натуральных лясоў, што дазваляе паменшыць шкоду экасістэмам і паскорыць іх аднаўленне:

- адзінкавыя старыя і буйныя дуплаватыя дрэвы, дрэвы мудрагелістых формаў;
- дрэвы рэдкіх, асабліва шырокаліцевых, парод і формаў;
- асобныя буйныя сухія дрэвы і/або буйныя дрэвы з сухімі вяршынямі;
- дрэвы папярэдніх пакаленняў;
- дрэвы з гнёздамі буйных птушак;
- дрэвы традыцыйнага выкарыстання (бортніцтва, святыя дрэвы і інш.) і з выбітнымі ўласцівасцямі (плюсавыя);
- валеж, ветравал, ветралом, а таксама высокія пні;
- крыніцы;
- пастаянныя і часавыя вадацёкі і вадаёмы;
- крупныя камяні, груды камянёў, рэшткі гістарычных збудаванняў з каменя, бетону;
- ахоўныя віды раслін і жывёл;
- падлесак і падрост;
- мурашнікі;
- норы;
- каланіяльныя селішчы птушак.

Від, колькасць і аб'ём захоўваемых элементаў біразнастайнасці залежаць ад іх наяўнасці і магчымасці іх захавання пры розных відах гаспадарчых мерапрыемстваў. Такія элементы біразнастайнасці ўлічваюцца пры планаванні гаспадарчай дзейнасці і ацэньваюцца пасля правядзення гаспадарчых мерапрыемстваў (індыкатар 10.11.3).

Дадатак 3. Спіс інвазійных відаў дрэў і кустоў, якія забаронены для ўжывання пры лесааднаўленні і лесаразвядзенні**

Беларуская назва	Руская назва	Лацінская назва
Дрэвы		
Дуб чырвоны	Дуб красны	<i>Quercus rubra</i> L.
Клен ясенялісты	Клен ясенелистный, или американский	<i>Acer negundo</i> L.
Рабінія лжэакацыя, або белая акацыя	Робиния ложноакация	<i>Robinia pseudoacacia</i> L.
Таполя белая	Тополь белый, или серебристый	<i>Populus alba</i> L.S.L. (Incl. P. x canadensis Schmith)
Чаромха позняя	Черемуха поздняя	<i>Padus serotina</i> (Ehrh.) Borkh.
Кусты		
Аронія Мічурына	Арония Мичурина	<i>Sorbaronia mitschurinii</i> (A.K. Skvortsov et Maitul.) Sennikov
Бузіна чырвоная	Бузина кистевидная, или красная	<i>Sambucus racemosa</i> L.
Бузіна чорная	Бузина черная	<i>Sambucus nigra</i> L.
Жарнавец мяцельчаты	Жарновец метельчатый	<i>Sarothamnus scoparius</i> (L.) Koch
Ірга каласістая	Ирга колосистая	<i>Amelanchier spicata</i> (Lam.) K. Koch
Абляпіха крушынавая***	Облепиха крушиновидная	<i>Hippophae rhamnoides</i> L.
Рабіннік рябіналісты	Рябинник рябинолистный	<i>Sorbaria sorbifolia</i> (L.) A. Braun
Свідзіна белая	Свидина белая, или телокрания белая («дерен белый»)	<i>Swida alba</i> (L.) Opiz

** на момант зацверджання стандарту

*** сустракаецца ў форме дрэў і кустоў ў залежнасці ад паходжання і ўмоў росту